॥ श्री सरस्वत्यै नमः ॥

हिन्दी-संस्कृत-शब्दकोश

(छात्रोपयोगी)

(अ)

अंक–अङ्कः, चिह्नम् ।
अंकविद्या–अङ्कविद्या, गणितशास्त्रम् ।
अंकुर–अङ्कुर (पु० न०) ।
अंकुश–अङ्कुश (पु०न०) सृणिः (स्त्री) ।
अँकवार–अङ्कपालिः (स्त्री०) ।
अँखुआ–अङ्कुर (पु० न०) ।
अंग अङ्गम्, अवयवः, गात्रम् ।
अँगड़ाई–अङ्गभङ्गः, जृम्भा, जृम्भणम् ।
अँगरेजी–आङ्गलभाषा, आंग्लभाषा ।
अंगार–अङ्गार (पु० न०), उल्मुकम् ।
अंगिया-अङ्गिका, कञ्चुकी ।
अँगीठी–अग्नीष्टिका, हसन्ती ।
अँगुली–अङ्गुलिः ली (स्त्री) करशाखा ।
अँगूठा–अङ्गुष्ठः ।
अँगूठी–अङ्गुलीयकम् ।
अँगूर–आमद्राक्षा ।
अँजन–अञ्जनम्, कज्जलम् ।
अँजलि ली–अञ्जलिः (पु०) ।
अंडबंड–अनर्थक, निरर्थक ।
अंडबंड बकना–प्र-लप (भ्वा० पर०) प्रलपति ।
अंडस–सङ्कट (पु० न०) बाधा, असामञ्जस्यम्
अँतड़ी–अन्त्रम्, पुरीतत् (न०) ।
अन्त–अन्तः, नाशः, समाप्तिः (स्त्री०) ।
अंदर–अन्तर् (अ०), अन्तरालम्, मध्यम् ।
अंदरूनी–आन्तरिक, आभ्यन्तरिक ।
अंदाज–अनुमानम् ।
अंदाजन–अनुमानतः, सम्भवतः(अ०)।
अंदेशा–चिन्ता, संशयः ।
अंधा–अन्धः ।
अँधेरा–अन्धकारः, तमः (सान्तन०) ।
अंश–खण्डः, भागः, अवयवः ।

अकड–गर्वः, दर्पः, औद्धत्यम् ।
अकथ–अकथ्य, अकथनीय,अवर्णनीय ।
अकल–बुद्धिः (स्त्री०) मतिः (स्त्री०) ज्ञानम् ।
अक्सर–बहुधा, प्रायेण, प्रायशः (अ०)।
अकाज–हानिः (स्त्री०) ।
अकाल–असमयः, दुर्भिक्षम् ।
अकुलाना–आकुली-भू (भ्वा० पर०) आकुलीभवति । आकुली कृ० (भ्वा० उ०) आकुली करोति, कुरुते ।
अकेला–एकल, एक, एकाकिन् , असहाय, केवल ।
अक्षत–लाजाः (पु० बहु०) अक्षताः (पु० बहु०) ।
अक्षय–अक्षय, अनश्वर, अविनाशिन् ।
अक्षर–वर्णः, अक्षरम् ।
अखंड–अखण्ड, एक ।
अखबार–समाचारपत्रम् , वृत्तपत्रम् ।
अखरोट–अक्षोटः ।
अखाड़ा–अक्षवाटः, मल्लशाला ।
अगम–दुर्गम, अज्ञेय, अगोचर ।
अगर–यदि (अ०) ।
अगरचे–यद्यपि (अ०) ।
अगवानी–अभ्युत्थानम् ।
अगहन–आग्रहायणः ।
अगाड़ी–अग्रे,पुरः पुरस्तात् पुरतः(अ.)
अगाध–अतिगभीर, अतलस्पर्श ।
अगुआ–अग्रेसर, नायक, नेतृ ।
अगोरना–रक्ष (भ्वा० पर०) रक्षति । प्रति ईक्ष, (भ्वा० आ०) प्रतीक्षते ।
अघाना–तृप (दि०पर०) तृप्यति । तुष (दि० पर०) तुष्यति ।
अचंभा–आश्चर्यम् , विस्मयः ।
अचानक–अकस्मात् , सहसा (अ०) ।
अचूक–अव्यर्थं ।
अचेत–अचेतन, मूढ़, लुप्तसंज्ञ ।
अच्छा–उचित, सुन्दर, योग्य, उत्तम, समीचीन, श्रेष्ठ ।
अच्छाई–उत्तमता, श्रेष्ठता ।
अछूत–अस्पृष्ट, अस्पृश्य ।
अजगर–अजगरः ।
अजब–अद्भुत, अपूर्व, विचित्र, विलक्षण ।
अजान–अज्ञ, मूर्ख, मूढ़, अज्ञानिन् ।
अजायब–विचित्रवस्तु (न०) ।
अजायबघर–सङ्ग्रहालयः ।
अजी–अङ्ग, भोः हे (अ०) ।
अजीब–देखिये "अजब" ।
अटकल–अनुमानं, तर्कः ।
अटपट–असङ्गत, असमञ्जस, निरर्थक।
अटल–स्थिर, दृढ़, निश्चल ।
अटारी–अट्टालिका ।
अटूट–अक्षय, अत्यधिक, दृढ़ ।

अडंगा / अड़चन } बाधा, अन्तरायः, विघ्नः ।
अडार–अट्टालः ।
अडियल–हठिन्, आग्रहिन्, दुराग्रहिन् ।
अडूसा–अट्रूषः ।
अडोल–अचल, दृढ़, स्थिर ।
अतवार–रविवारः, आदित्यवारः ।
अतिथि–अभ्यागतः, अतिथिः ।
अतिसार–अतीसारः ।
अतुल–अतुलनीय, अनुपम ।
अत्यन्त–अत्यन्त, अत्यधिक ।
अत्याचार–अन्यायः, दुराचारः, अत्याचारः ।
अथवा–वा, किंवा, अथवा (अ०)
अथाह–अगाध ।
अदना–तुच्छ, साधारण, अकिञ्चन ।
अदब–शिष्टता, सम्मानः, आदरः ।
अदरक–आर्द्रकम् ।
अदला-बदली–विनिमयः ।
अदालत–न्यायालयः ।
अदावत–वैरं, शत्रुता ।
अधकचरा–अपूर्ण, अपरिपक्व ।
अधमरा–अर्धमृत ।
अधम–नीच, दुर्जन, निकृष्ट, अधम ।
अधार–आधारः, आश्रयः, अवलम्बः ।
अधिक–वहु, प्रचुर, अधिक, पर्याप्त ।
अधिकार–अधिकारः स्वत्वं, प्रभुत्वं, स्वाम्यम् ।
अधीन–अधीन, आश्रित, वशवर्तिन् ।
अधूरा–अपूर्ण, असम्पन्न, अर्द्धसिद्ध ।
अधेला–पणार्द्धम् ।
अनगिनत–असंख्य, अगणित, अगणनीय ।
अनजान–अपरिचित, अनभिज्ञ ।
अनबन–वैमनस्यं, वैरं,मनोमालिन्यम् ।
अनमोल–अमूल्य, बहुमूल्य ।
अनर्थ–अनर्थः, हानिः, (स्त्री०) अन्यायः ।
अनाचार–दुराचारः, अनाचारः, अत्याचारः ।
अनाज–अन्नम्, धान्यम् ।
अनाथ–असहाय, निराश्रय, निरवलम्ब ।
अनादर–तिरस्कारः, तिरस्क्रिया, अपमानः ।
अनार–दाडिमः, करकः ।
अनुकरण–अनुकरणम्, अनुकृतिः, (स्त्री०) विडम्बना ।
अनुभव–अनुभवः, अनुभूतिः (स्त्री०) ।
अनुमति–अनुमतिः (स्त्री०) सम्मतिः (स्त्री०) ।

अनुमान–अनुमानं, अनुमितिः (स्त्री०) तर्कः विचारः ।
अनुराग–अनुरागः, स्नेहः, प्रीतिः (स्त्री०)।
अनुवाद–अनुवादः, भाषान्तरकरणम् ।
अनुसरण–अनुसरणम्, अनुगमनम् ।
अनूठा, अनोखा – अद्भुत, आश्चर्यकारिन्, विचित्र, विलक्षण ।
अन्त–अन्तः, (सीमन् स्त्री०)।
अन्न–अन्नम्, धान्यम् ।
अपंग–पङ्गु, अङ्गहीन ।
अपमान–अपमानः, तिरस्क्रिया, अवहेलनम् ।
अपयश–अपयशः (सान्तन०) अकीर्तिः (स्त्री०) दुर्नाम (नान्त न०)।
अपराध–अपराधः, दोषः ।
अपवाद–अपवादः ।
अपाक–अशुद्ध, अपवित्र, अपूत ।
अपार–अपार, वहु, अनन्त, असीम, निःसीम ।
अपाहिज–पङ्गु, खञ्ज, कुष्ठिन् ।
अपील–पुनर्निवेदनम् ।
अप्सरा–अप्सराः (अप्सरस् स्त्री०)।
अफसोस–शोकः ।
अफीम–अहिफेन (पु० न०)।
अबरक–अभ्रकम् ।

अभागा–दुर्भग, भाग्यहीन ।
अभाव–अभावः ।
अभिमान–अभिमानः, अहङ्कारः, गर्वः ।
अभिलाषा–अभिलाषः, ईहा, इच्छा, कामना, समीहा ।
अभिवादन–अभिवादनम्, नमस्कारः, प्रणामः ।
अभी–अधुना एव, सम्प्रति एव (अ०)।
अभ्यास–अभ्यासः, अभ्यसनम्, आवृत्तिः (स्त्री०) साधना ।
अमचूर–आम्रचूर्णम् ।
अमन-चैन–सुख-शान्तिः ।
अमनिया–पवित्रम्, शोधितम्, शुद्धम् ।
अमर–चिरजीविन्, अनश्वर, शाश्वत, अमर ।
अमल–अमल, निर्मल, पवित्र (अ)।
अमरूद–पेरुकम्, अमृतफलम् ।
अमानत–न्यासः, निक्षेपः ।
अमावस्या–अमावस्या, अमावास्या ।
अमावट–आम्रावर्तः ।
अमिट–अवश्यम्भाविन्, अपरिहार्य ।
अमृत–अमृतम्, सुधा, पीयूषम् ।
अम्हौरी–घर्मविचर्चिका ।

अयश–अपयशस् (सान्त न०) अकीर्तिः (स्त्री०) कलङ्क।

अयोग्य–अयोग्य, अनुचित, अयुक्त।

अरगनी–लङ्गनी।

अरथी–खाटिः (स्त्री०) शवरथः।

अरमान–लालसा।

अरहर–आढ़की, तूवरी।

अर्ज–अभ्यर्थना, प्रार्थना, याचना।

अर्जी–प्रार्थनापत्रम्।

अर्जकरना–अर्थ (चु० आ०) अर्थयते, प्र–प्रार्थयते, अभि–अभ्यर्थयते। नि–विद (अ० णि० उ०) निवेदयति-ते।

अर्थ–अर्थः, तात्पर्यम्, अभिप्रायः।

अलंकार–अलङ्कारः, भूषणं, भूषा।

अलग–पृथक् (अ०)।

अलग करना–वि–श्लिष (दि० पर० णि०) विश्लेषयति। पृथक् कृ (त० उ०) पृथक् करोति-कुरुते।

अलंग–अङ्गः, भागः, अवयवः।

अलगाना–उत् स्था (भ्वा० णि० पर०) उत्थापयति।

अलसी–अतसी।

अलापना–आ–लप (भ्वा० पर०) आलपति।

अलावा–अतिरिक्तम्, ऋते (अ०)।

अलोना–लवणहीन, नीरस, रसहीन।

अवगुण–अवगुणः, दोषः, त्रुटिः (स्त्री०)।

अवधि–अवधिः, सीमा (सीमन्)।

अवमान–अवमानः, तिरस्क्रिया, अपमानः।

अवसान–अवसानम्, समाप्तिः (स्त्री०) अन्तः।

अवस्था–अवस्था, दशा।

अशकुन–अपशकुनम्।

अवारा–लम्पटः लम्पाकः आहिण्डकः।

अशरफी–स्वर्णमुद्रा।

अशुद्ध–अशुद्ध, अपवित्र।

अशौच–१–अशौचम् २–अपवित्रता।

असर–प्रभावः।

असल–सत्य, यथार्थ, वास्तविक।

असलीयत–सत्यता, यथार्थता, वास्तविकता।

असाढ़–आषाढ़ः।

असामी–प्रजा।

अस्सी–अशीतिः (स्त्री०)।

अस्तवल–मन्दुरा, अश्वशाला।

अस्तुरा–क्षुरः।

अस्त्र–अस्त्रम्, आयुधम्, प्रहरणम्।

अस्पताल–औषधालयः, चिकित्सालयः।

अहंकार–अहङ्कारः, गर्वः, अभिमानः।

अहसान–उपकारः ।
अहार–आहारः, भोजनम्, अशनम् ।
अहीर–आभीरः, गोपालः, गोपः ।
अहेर–आखेटः, मृगया ।

(आ)

आँक–अङ्कः, संख्या ।
आँकना–अकि (भ्वा आ०) अङ्कते ।
उत् टङ्क (चु० उ०) उट्टङ्कयति–ते ।
आँकुश–अंकुशः (शं) सृणिः (स्त्री०) ।
आँख–अक्षि (नान्त न०) चक्षुः (सान्त न०) नेत्रम्, नयनं, लोचनम् ।
आँख–मिचौनी—अक्षिनिमीलनम्, निमीलक्रीडा ।
आँगन–अङ्गणम्, प्राङ्गणम्, अजिरम् ।
आँच–अर्चिः (सान्तन०) ज्वाला ।
आँचर (ल)–अञ्चलम् ।
आँजन–अञ्जनम् ।
आँट–वैरम्, विरोधः, मनोमालिन्यम् ।
आँत–अन्त्रम् ।
आँधी–प्रकम्पनः, महावातः ।
आयँबाँय–प्रलापः, प्रलपनम् ।
आँव–आमः ।
आँवला–आम्रातकः ।
आँवा–आवापः ।
आँसू–अश्रु (न०) नेत्रजलम् ।

आइंदा–अग्रे ।
आईन–निमयः, विधानम् ।
आईना–आदर्शः, दर्पणः, मुकुरः ।
आक–अर्कः ।
आकार–आकारः, स्वरूपं, रूपम्, आकृतिः (स्त्री०) ।
आकाश–आकाशः, गगनं, खम्, अम्बरम् ।
आकुल–आकुल, व्याकुल, व्यग्र, उद्विग्न ।
आक्रमण–आक्रमणम् ।
आखिर–अन्ततः (अ०) अन्ततो गत्वा ।
आखिरी–अन्तिम, अन्त्य ।
आग–अग्निः, वह्निः, पावकः, दहनः ।
आगर–खनिः, निधिः ।
आगापीछा–सन्देहः, संशयः, द्वैधम् ।
आगामी–आगामिन्, भाविन्, भविष्यत् ।
आगाह–सावधान, सतर्क ।
आग्रह–आग्रहः, निर्वन्धः, हठः ।
आचमन–आचमनम् ।
आज–अद्य (अ०) ।
आजमाइश–परीक्षा, परीक्षणम् ।
आजा–पितामहः, आर्यकः ।
आजाद–स्वतन्त्र, स्वच्छन्द, स्वाधीन ।

आजादी–स्वतन्त्रता, स्वाधीनता। [स्वातन्त्र्यम्
आजिज–उद्विग्न, व्यग्र, आकुल, व्याकुल।
आज्ञा-आज्ञा, आदेशः, नियोगः।
आड़–व्यवधानम्।
आतंक–आतङ्कः, भयम् त्रासः।
आदत–अभ्यासः।
आदमी–नरः, मानवः, मनुष्यः, मनुजः।
आदर–आदरः, सत्कारः, सम्मानः।
आदि–आदिः, आरम्भः, प्रारम्भः।
आदी–आर्द्रकम् २ अभ्यासिन्।
आदेश–आदेशः, निर्देशः आज्ञा।
आधार–आधारः, आश्रयः।
आना–आङ्उपसर्गपूर्वक सभी गमनार्थक धातु-जैसे-आगच्छति, आयात।
आप–भवत् (भवान्) २ स्वयं (अ)
आफत–आपत् विपत् (दान्त स्त्री०) आपत्तिः विपत्तिः (स्त्री०)।
आफिस–कार्यालयः।
आब–शोभा, कान्तिः द्युतिः (स्त्री०)
आबरू–प्रतिष्ठा, सम्मानः।
आबादी–वसतिः (स्त्री०) जनसंख्या।
आम–आम्रः, रसालः, सहकारः वृक्ष।
आम–आम्रम् (फल)
आमदनी–आयः।
आयास–आयासः, प्रयासः, परिश्रम।
आयु–आयुः (सान्त न०) वय सान्त न०)।
आयोजन–आयोजनम्, समारम्भः।
आरम्भ–आरम्भः प्रारम्भः।
आरती–आरार्तिक्यम्।
आरपार–अवारपारम्।
आरसी–दर्पणः, मुकुरः, आदर्शः।
आरा–आरः (रं)।
आराम–आरामः, विश्रमः, विश्रामः।
आरी–आरी।
आरोग्य–आरोग्यम्, अनामयम्, स्वास्थ्यम्।
आलस–आलस्यम्, अनुद्योगः।
आलसी-अलस, निरुद्यम, अनुद्योगिन्।
आला–उत्तम, श्रेष्ठ, वरेण्य।
आलू–आलुः।
आवभगत–आतिथ्यम्, अतिथिसत्कारः।
आवाज–ध्वनिः, शब्दः, स्वरः।
आवाजाही–गमनागमनम्।
अवारा–वृथाभ्रमणशील, आहिण्डक।
अवारागर्दी–वृथाभ्रमणम्।
आशंका–आशङ्का, भयम्: संदेहः, शङ्का।

आशय–आशयः, अभिप्रायः, अर्थः ।
आशा–आशा, सम्भावना ।
आशिष -आशीः (आशिस् स्त्री०) आशीर्वादः ।
आश्चर्य -आश्चर्यम्, विस्मयः ।
आश्रय–आश्रयः, अवलम्बः ।
आस–आशा, अपेक्षा ।
आसकत–आलस्यम् ।
आसन–आसनम् ।
आसपास–समीपे, निकटे, सन्निधौ ।
आसमान–आकाशः, गगनं, खम् ।
आसरा–१ आशा २ आश्रयः, अवलम्बनम् ।
आसान–सुगम, सुकर, सुसाध्य ।
आसानी–सुगमता, सौविध्यम्, सुविधा ।
आहार–आहारः, भोजनम् ।
आहुति–आहुतिः, (स्त्री०) होमः, हवनम् ।
आहिस्ता–शनैः शनैः, मन्दं मन्दम् । (अ०) ।
आहुति करना हु (जु० पर०) जुहोति ।

इ

इंतजाम–प्रबन्धः, संविधानम् ।
इंतजार–आशा, प्रतीक्षा ।
इंदारा–कूपः ।
इंद्र–इन्द्रः, सुरेशः, सुरपतिः ।
इंद्रिय–इन्द्रियम् ।
इंसान–मनुष्यः, मानवः, मनुजः ।
इंसानियत–मनुष्यता, मानवता ।
इंसाफ–न्यायः निर्णयः ।
इक्कीस–एकविंशतिः (स्त्री०) ।
इकट्ठा–समवेत ।
इकट्ठाकरना–सम् ग्रह, (क्रिया० उ०) सगृह्णाति, संगृह्णीते, एकत्र कृ (तना० उ०) एकत्रकरोति कुरुते ।
इकरार–प्रतिज्ञा, प्रतिश्रवः ।
इकरारनामा–पणवन्धः ।
इकबाल–प्रतापः तेजः (सान्त न०) ।
इच्छा–इच्छा, वाञ्छा, अभिलाषः, समीहा, स्पृहा ।
इजहार–वर्णनं, निवेदनं, ज्ञापनम् ।
इजाजत–आज्ञा, अनुज्ञा, स्वीकृतिः । (स्त्री०) ।
इज्जत–प्रतिष्ठा, मानः, सम्मानः ।
इज्जतदार–प्रतिष्ठित, मान्य, महनीय ।
इठलाना–अभि मनु (दि० आ०) अभिमन्यते, दृप (दि० पर०) दृप्यति ।
इतना–इयत्, एतावत् ।
इतमीनान–विश्वासः, विश्रम्भः ।
इतराना–"इठलाना"
इतिहास–इतिहासः, पुरावृत्तम् ।

इत्तला–विज्ञापनं, निवेदनम् ।
इधर–इतः, (अ.) अत्र (अ०) ।
इधर-उधर–इतस्ततः (अ०) ।
इनकार–अस्वीकारः,निषेधः,प्रतिषेधः ।
इनदिनों–अद्यत्वे (अ०) ।
इनाम–पुरस्कारः, पारितोषिकम् ।
इन्साफ–न्यायः, निर्णयः ।
इमदाद–सहायता, साहाय्यम् ।
इमली–अम्लिका, चिञ्चा ।
इमामदस्ता–अश्मभालम् ।
इम्तिहान–परीक्षा, परीक्षणम् ।
इरादा–विचारः, संकल्पः ।
इलाका–प्रदेशः, मण्डलम् ।
इलाज–चिकित्सा ।
इलायची–एला ।
इल्म–विद्या, गुणः, कला ।
इल्लत–दोषः, दुर्गुणः ।
इशारा–संकेतः, इङ्गितम् ।
इश्क–स्नेहः, प्रीतिः (स्त्री०) ।
इश्तिहार–विज्ञापनम् ।
इस्तीफा–त्यागः,परित्यागः,त्यागपत्रम् ।
इस्तेमाल–व्यवहारः, उपयोगः ।
इहसान–कृपा, दया, उपकारः ।

(ई)

ईख–इक्षुः ।
ईंट–इष्टका ।
ईमान–विश्वासः, सत्यता ।

उ

उँगली–अङ्गुलिः ली (स्त्री०)करशाखा ।
ऊँचाई–उच्चता, श्रेष्ठता, उत्तुङ्गता ।
उऋण–अनृण ।
उकताना–व्यग्री भू (भ्वा० पर०) व्यग्रीभवति । उद् विजी (तु० आ०) उद्विजते । उद् विजी (तु० णि० उ०) उद्वेजयति-ते० ।
उकसना–उत् कृष (भ्वा० पर०) उत्कर्षति ।
उकसाना–उत् कृष (भ्वा० णि० उ०) उत्कर्षयति-ते ।
उखड़ना–उत् खनु (भ्वा० उ० क० क०) उत्खन्यते ।
उखाड़ना–खन(भ्वा० उ०) खनति-ते । उत्–उत्खनति-ते । उत पट (चु० उ०) उत्पाटयति-ते.
उगना–उद् गम (भ्वा० पर०) उद्गच्छति । उद् इ (अ० पर०) उदेति ।
उग्र–उग्र, कठोर, प्रचण्ड ।
उघाड़ना–उद् घट (चु० पर०) उद्घाटयति ।
उगलना–उद्‌गॄ (तु० पर०) उद्गिरति, उद्गिलति ।

उगाहना–उद् ग्रह (क्रिया० उ०) उद्गृह्णाति, उद्गृह्णीते ।

उचटना–उत् चट (भ्वा० पर०) उच्चटति ।

उचाटन–उच्चाटनम् ।

उचाटना–उत् चट (चु० पर०) उच्चाटयति ।

उच्चारण–उच्चारणम्, उदीरणम् ।

उच्चारण-करना–उत् चर (भ्वा० पर० णि०) उच्चारयति । उत् ईर (चु० पर०) उदीरयति ।

उचित–उचित, उपयुक्त, अनुरूप, योग्य, युक्त, समुचित ।

उछलना–उत् शल (भ्वा० पर०) उच्छलति, कूर्द (भ्वा० आ०) कूर्दते ।

उछालना–उत्-शल (भ्वा० णि०) उच्छालयति । उत्-क्षिप् (तु० पर०) उत्क्षिपति ।

उछाह–उत्साहः, उल्लासः, आनन्दः ।

उड़ेलना–क्षिप् (तु० पर०) क्षिपति । पत् (भ्वा० पर० णि०) पातयति ।

उठँगन–उत्तम्भनम्, अवलम्बनम्, आधारः ।

उठाना–उत्-स्था (भ्वा० पर० णि०) उत्त्थापयति ।

उजड़ना–उत् जट (भ्वा० पर०) उज्जटति ।

उजड्ड–उद्धत, अशिष्ट,असभ्य, मूर्ख ।

उजला–उज्ज्वल, श्वेत, शुक्ल ।

उजाड़–उज्जट, शून्य, निर्जन ।

उजाड़ना–उत् जट (भ्वा० पर० णि०) उज्जाटयति ।

उजाला–उज्ज्वालः, प्रकाशः ।

उज्जैनी–उज्जयिनी, अवन्तिका ।

उज्र–बाधा, विप्रतिपत्तिः । (स्त्री०) ।

उठना–उत्-स्था (भ्वा० पर०) उत्तिष्ठति ।

उठल्लू–अस्थिर, चञ्चल ।

उड़ना–उत्-डी (दि० आ०) उड्डीयते ।

उड़सना–उत् सृ (भ्वा० पर०) उत्सरति ।

उड़ाना–उत् डीङ् (दि० आ० णि०) उड्डाययति ।

उड़ासना–उत् सृ (भ्वा० प० णि०) उत्सारयति ।

उड़िया–उत्कलीय, उत्कलवासिन् ।

उड़ीसा–उत्कलाः ।

उतरना–अव-तॄ (भ्वा०पर०)अवतरति अव-रुह (भ्वा० पर०) अवरोहति ।

उतराई–आतरः, तरपण्यम् ।

उतान–उत्तान ।

उतार–अवतारः, अवरोहः, २ ह्रासः, अपचयः ।

उतार-चढ़ाव–उत्कर्षापकर्षः, आरोहावरोहः ।

उतारना–अव-तृ (भ्वा० पर० णि०) अवतारयति ।

उतारू–सन्नद्ध, उद्यत, प्रस्तुत, कटिबद्ध ।

उत्तम–उत्तम, श्रेष्ठ, उत्कृष्ट ।

उत्तर–उत्तरम्, समाधानम् २ उत्तरा (दिग्) उदीची (स्त्री०) ।

उत्पत्ति–उत्पत्तिः (स्त्री०), जन्म, (नान्त न०) आविर्भावः ।

उत्पन्न–उत्पन्न, जात, आविर्भूत ।

उत्पात–उपद्रवः, उत्पातः ।

उत्सव–उत्सवः महः ।

उत्साह–उत्साहः ।

उत्सुक–उत्सुक, उत्क, उत्कण्ठित ।

उदर–उदरः (रम्), जठरः (रम्) ।

उदार–उदार, दक्षिण, दानिन् ।

उदारता–उदारता, दाक्षिण्यम् ।

उदास–उदासीन, उन्मनस्क ।

उदासी–उदासीनता, उन्मनस्कता, औदासीन्यम् ।

उदाहरण–उदाहरणम्, दृष्टान्तः ।

उद्देश्य–उद्देश्यम्, प्रयोजनम्, उद्देशः ।

उद्धार–उद्धारः, मोक्षः, मुक्तिः (स्त्री०) ।

उद्यम–उद्यमः, उद्योगः, अध्यवसायः ।

उद्योग–उद्योगः, अध्यवसायः, उद्यमः ।

उद्वेग–उद्वेगः, अशान्तिः, (स्त्री०) आकुलता ।

उधार–उद्धारः ।

उन्नति–उन्नतिः (स्त्री०) अभ्युन्नतिः (स्त्री०) उत्कर्षः ।

उन्माद–उन्मादः, प्रमादः, चित्तविक्षेपः ।

उपकार–उपकारः, उपकृतिः (स्त्री०) ।

उपचार–उपचारः, सेवा, चिकित्सा ।

उपदेश–उपदेशः, शिक्षा ।

उपदेशक–उपदेशकः, शिक्षकः, गुरुः ।

उपद्रव–उपद्रवः, उत्पातः ।

उपद्रवी–उपद्रविन् ।

उपपातक–उपपातकम् ।

उपस्थित–उपस्थित, वर्तमान, प्रस्तुत, सन्निहित ।

उपहार–उपहारः, उपायनम् ।

उपाधि–उपाधिः, पदवी ।

उपाय–उपायः, यत्नः, युक्तिः, (स्त्री०) साधनम् ।

उपासना–उपासना, आराधना, पूजा, भक्तिः (स्त्री०) ।

उपासक–उपासकः, साधकः, पूजकः, आराधकः ।

उपेक्षा–उपेक्षा, उपेक्षणम् ।
उफ–आः (अ०) ।
उबटन–उद्वर्तनम् ।
उबरना–अव-शिष् (चु०उ०क०क०) अवशिष्यते ।
उबलना–उद् वल (भ्वा० आ०) उद्वलते ।
उबहन–उद्वाहिनी, रज्जुः (स्त्री०) ।
उबाल–उद्वालः ।
उबालना-उद् वल (भ्वा० पर० णि०) क्वथति, उद्वालयति ।
उबारना–अव-शिष् (चु० उ०) अवशेषयति-ते ।
उमर–वयः (सान्त न०) आयुः (सान्त न०), अवस्था ।
उम्दा–उत्तम, श्रेष्ठ, उत्कृष्ट ।
उम्मेद–आशा ।
उम्मेदवार–आशावत्, आशायुक्त, कार्यार्थिन्, अभ्यर्थिन् ।
उरद–माषः ।
उर्फ–उपनाम (नान्त न०) ।
उलझन–असामञ्जस्यं, समस्या ।
उलटना–परि-वृत् (भ्वा० आ०) परिवर्तते ।
उलटा–विपरीत, प्रतिकूल ।
उलटी–वमनं, वमथुः, वमिः ।
उलाटना–वि-परि-अस् (दि० पर०) विपर्यस्यति ।
उलाहना–उपालम्भः ।
उलाहना देना–उप आ लभ (भ्वा० आ०) उपालभते ।
उल्था–अनुवादः, भाषान्तर-करणम् ।
उसरना–उत् सृ (भ्वा० पर०) उत्सरति ।
उसास–उच्छ्वासः ।
उसीनना–क्वथ (भ्वा० पर०) क्वथति ।
उसूल–सिद्धान्तः, राद्धान्तः, मतम् ।
उस्तरा–क्षुरम् ।
उस्ताद–गुरुः, शिक्षकः ।
उहदा–पदम्, स्थानम् ।
उहार–यवनिका ।

(ऊ)

ऊँघना–निद्रा (भ्वा० पर०) निद्राति ।
ऊँच–उच्च, उन्नत ।
ऊँहू–न, नहि (अव्य) ।
ऊख–इक्षुः ।
ऊखल–उलूखलम्, उदूखलम् ।
ऊजड़–उजट, शून्य ।
ऊटपटांग–विपरीत, विरुद्ध, विपर्यस्त, असङ्गत ।
ऊधम–उपद्रवः, उत्पातः ।

ऊन–ऊर्णा ।
ऊबना–उद्विज (तु० आ०) उद्विजते ।
ऊसर–उषरः (रम्) ।

(ऋ)

ऋण–ऋणम् ।
ऋणी–ऋणिन् , खादकः ।
ऋतु–ऋतुः (पु०) ।

(ए)

एँड़ी–पार्ष्णिः (पु० स्त्री०) ।
एक–एक, असहाय, अद्वितीय ।
एकता–एकता, ऐक्यम् , अभेदः ।
एकलौता–एकलपुत्रः ।
एकहरा–एकस्तरः ।
एकबाल–प्रतापः, तेजः (सान्त न०), प्रभावः ।
एकबार–सकृत् , (अ०) एकवारम् ।
एकरार–प्रतिज्ञा, पणः ।
एकान्त–एकान्त, शून्य, निर्जन ।
एक्का–एकाश्वयानम् ।
एजेंट–प्रतिनिधिः ।
एड़ी–पार्ष्णिः (पु० स्त्री०) ।
एतबार–विश्वासः ।
एतराज–मतभेदः, वैमत्यम् , अनुपपत्तिः (स्त्री०) आक्षेपः ।
एवज–विनिमयः, परिवर्तनम् ।
एहसान–कृतज्ञता ।
एहसानमन्द–कृतज्ञ ।

(ऐ)

ऐंचाताना–टेरः, वलिरः, केकरः ।
ऐंठन–ऐठनम् ।
ऐंठना–एठ (भ्वा०आ०) एठते, आऐठते ।
ऐन–उपयुक्त, उचित ।
ऐनक–आदर्शः, दर्पणः ।
ऐब–दोषः ।
ऐबी–दुष्ट, दोषयुक्त, कलङ्किन् ।
ऐयाश–विलासिन् , कामुक ।
ऐयाशी–विलासिता, कामुकता ।
ऐलान–घोषणा ।
ऐश–विलासः ।
ऐसा–ईदृशः, स्त्री-ईदृशी न-ईदृशम् ।
ऐसा-से–एवम् (अ०) ।

(ओ)

ओंकार–ओङ्कारः, प्रणवः ।
ओकाई–वमनम् ।
ओखल–उलूखलम् , उदूखलम् ।
ओछा–ह्रस्व, तुच्छ, लघु ।
ओट–व्यवधानम् ।
ओठ–ओष्ठः ।
ओढ़ना–आ छद (चु० उ०) आच्छादयति-ते ।

ओढ़नी–आच्छादनम् ।
ओद–आर्द्र, क्लिन्न ।
ओदरना–अव दृ (स्वा० पर० क०क०) अवदीर्यते ।
ओदारना–अव दृ (स्वा० पर०) अवदृणोति ।
ओर–पक्षे ।
ओरी–वलीकम् , नीध्रम् ।
ओला–वर्षोपलः, करका ।
ओस–ओसः, अवश्यायः ।
ओसाना–अव शो (दि० पर०) अवश्यति । उत् पू (भ्वा० आ०) उत्पवते । उत् पू (दि० आ०) उत्पूयते ।
ओह–आः (अव्यय) ।
ओहदा–पदम् , स्थानम् ।

(औ)

औंघाई–निद्रा, तन्द्रा ।
औंघाना–निद्रा (भ्वा०पर०) निद्राति ।
औंधा–अधोमुख ।
औकात–साम्पत्तिक योग्यता ।
औजार–अस्त्रम् , साधनम् , उपकरणम् ।
औटना–क्वथ (भ्वा० पर०) क्वथति, उत्-उत्क्वथति ।
औरत–स्त्री, योषित् , नारी, भार्या, पत्नी ।
औलाद–सन्तानम् , सन्ततिः (स्त्री०) ।
औषध–औषधम् , भैषजम् , भैषज्यम् ।
औसत–साधारण, समभागः ।
औसर–समयः, अवसरः ।

(क)

कंकड़–कर्कर (त्रि०) शर्करा ।
कँकड़ीला–शार्करिलः ।
कंकण–कङ्कण (पु० न०), कटक (पु० न०) ।
कंकाल–कङ्काल (पु०न०)अस्थिपञ्जरः ।
कंगूरा–शिखर (पु० न०) ।
कंघी–कङ्कतिका, प्रसाधनी ।
कंजूस–कृपण, कदर्य ।
कटिया–कण्टिका (पात्र) ।
कंठ–कण्ठः, गलः ।
कंठा–कण्ठाभरणम् ।
कंठी–कण्ठिका ।
कंडा–गोहलम् , छगलम् ।
कंद–कन्द (पु० नं०) ।
कंधा–कन्धरा,ग्रीवा, शिरोधिः(स्त्री०.) ।
कंपास–दिग्दर्शकयन्त्रम् , दिशासूचकयन्त्रम् ।
कंबख्त–नीच, दुष्ट, पापिन् , दुराचारिन् ।

कंवल—कम्बलः ।
कई—अनेक, विविध ।
ककड़ी—कर्कटी, एर्वारुः (पु०) ।
कचनार—काञ्चनारः, कोविदारः ।
कचहरी—न्यायालयः ।
कचारना—प्र-क्षल (चु० पर०) प्रक्षालयति । धावु (भ्वा० पर०) धावति । २—देखिये "मसलना" ।
कच्चा—अपक्व, आम, अपरिणत, असिद्ध, अनिष्पन्न ।
कच्छ—कच्छः, कच्छम् ।
कछार—कच्छः, कच्छम् ।
कछुआ—कच्छपः, कूर्मः, कमठः ।
कटना—कटा (भ्वा० पर०) कटति ।
कटहल—कण्टकिफलम् , पनसः ।
कटारी—कर्तरी, असिपुत्रिका, कृपाणिका ।
कटार—कृपाणः ।
कटीला—कण्टकिन् ।
कटोरा—कच्चोलकः ।
कटोरी—कच्चोलिका ।
कट्ठा—काष्ठा ।
कठिन } कठोर } कठिन, कठोर, कर्कश ।
कठौता-ती—काष्ठपात्रम् , काष्ठपात्री ।
कड़ा—कठिन, कठोर, कर्कश ।
कडाह-ही—कटाहः, कटाही ।
कडुआ—कटु ।
कढ़ी—क्वथिता ।
कण—कणः ।
कतरना—कृती (तु० पर०) कृन्तति । उत्—नि—उत्कृन्तति निकृन्तति । छिद (रु.उ.) छिनत्ति । छिन्ते ।
कतरनी—कर्तरी, कर्तनी ।
कतल—हत्या, वधः ।
कतवार—अवकरः ।
कतार—पङ्क्तिः, आवलिः, आलिः, वीथी (स्त्री०) ।
कत्थक—कथकः, गायकः ।
कथन—कथनम् , उक्तिः (स्त्री०) आख्यानम् , भाषणम् ।
कथा—आख्यायिका, उपाख्यानम् ।
कदंब—कदम्बः, नीपः ।
कद—मूर्तिः, आकृतिः (स्त्री०) उच्चता, आकारः ।
कदम—पादः ।
कदर—सम्मानः, प्रतिष्ठा, आदरः ।
कनखजुरा—शतपदी ।
कनगुरिया—कनिष्ठा ।
कनात—काण्डपटः ।
कनेर—कर्णिकारः ।
कन्नौज—कान्यकुब्जः ।

कन्धा–कन्धरा, ग्रीवा ।
कपट–कैतवम् , छद्म, (नान्त न०) व्याजः ।
कपड़ा–वस्त्रं,वसनं,वासः (सान्त न.) ।
कपास-कर्पासः ।
कपूत–कुपुत्रः ।
कपूर–कर्पूरः (रं०) घनसारः ।
कब–कदा (अ०), कस्मिन् काले ।
कवरा–कर्बुर ।
कबूतर–कपोतः, पारावतः ।
कबूल–स्वीकारः, स्वीकृतिः (स्त्री०) अंगीकारः ।
कबूल करना–स्वी कृ (त० उ०) स्वीकरोति, स्वीकुरुते ।
कब्ज–मलावरोधः ।
कब्जा–अधिकारः, स्वत्त्वम् ।
कभी–कदापि, कदाचित् (अ०) ।
कमण्डल–कमण्डलुः ।
कम अल्प, न्यून, ईषत् (अ०) ।
कमजोर–दुर्वल, निर्बल ।
कमजोरी–दुर्वलता, निर्वलता, दौर्बल्यम् ।
कमरबन्ध–कटिसूत्रम् ।
कमरा–प्रकोष्ठः, २ कम्बलः ।
कमल–कमलं, पद्मः (द्मं) सरोजम् ।
कमाई–उपार्जनम् , २ उपार्जितम् ।
कमाऊ–अर्जनशील, उद्यमिन् ।
कमान–धनुः (सान्त न०) शरासनम् ।
कमाना–अर्ज (चु० पर०) अर्जयति । उप अर्ज (चु० पर०) उपार्जयति ।
कमाल–चातुर्यम् , कौशलम् , अद्भुतम् ।
कमी–न्यूनता, नैयून्यम् , अल्पता ।
कय–वमनम् , छर्दिः (स्त्री०) छर्दनम् ।
करछुल-दर्विः, र्वी (स्त्री०) ।
करतूत–कर्म (नान्त न०) क्रिया, गुणः ।
करधनी–कटिसूत्रम् ।
करम–कार्यम् , कर्म २ (नान्त० न०) भाग्यम् ।
करवट-पार्श्वः, पार्श्वम् ।
करवट बदलना–पार्श्वपरिवर्त्तनम् ।
करामात–चमत्कारः ।
करार-प्रतिज्ञा, पणः ।
कराह-कटाहः ।
कराही-कटाही ।
करीब–सम्भवतः, अनुमानतः ।
करेला–कारवेल्लः ।
करोड़–कोटिः (स्त्री०) ।
करौंदा–करमर्दः ।
कर्ज–ऋणम् ।
कर्जखोर–अधमर्णः, खादकः ।
कर्त्तव्य–कर्त्तव्यं, विधेयं, कार्यम् ।

कर्त्ता—कर्तृ, विधातृ, सम्पादयितृ ।
कर्म—कर्म, (नान्त न०) कार्यम्, अनुष्ठेयम् ।
कलंक—कलङ्कः, अङ्कः, लाञ्छनम् ।
कल—ह्यः (बीता) श्वः (आगामी) (अव्य०) २ यंत्रम् ।
कलंकल—पामा (पामन् न०) कण्डूः, कण्डूतिः (स्त्री०) ।
कलछी—दर्वी (विः), खजाका ।
कलपना—वि लप (भ्वा० पर०) विलपति । रुद (अ०पर०) रोदिति ।
कलम—कलमः, लेखनी ।
कलश—कलशः, घटः, कुम्भः ।
कलहंस—कादम्बः कलहंसः ।
कलह—कलहः, विवादः ।
कला—कला, विद्या ।
कलयुग—कलियुगम् ।
कली—कलिका ।
कलूटा—कालः, कृष्णः ।
कलेजा—हृदयम् २, साहसम् ।
कलेश—क्लेशः, कष्टम्, दुःखम् ।
कलोर—गृष्टिः (स्त्री०) ।
कलोल—रतिः (स्त्री०) क्रीड़ा उल्लासः ।
कवच—कवचः (चं), वर्म (नान्त न०) ।
कवि—कविः, पण्डितः, विद्वान् (विद्वस्) सुधीः ।

कविता—कविता, काव्यम् ।
कश्मीर—कश्मीराः ।
कष्ट—कष्टं, दुःखं, क्लेशः ।
कसना—दृढ़ (ना० पर०) द्रढ़यति वध (क्रया० उ०) वध्नाति बध्नीते ।
कसम—शपथः ।
कसर—त्रुटिः (स्त्री०) न्यूनता, दोषः ।
कसरत—व्यायामः ।
कसाई—वधिकः, घातकः, क्रूरः ।
कसाईखाना—वधस्थानम्, सूना ।
कसूर—अपराधः, दोषः ।
कसेरा—कांस्यकारः ।
कसेरू—कसेरुः ।
कसैला—कषायः (यं) ।
कसैली—पूगी ।
कसौटी—निकषः, कषः ।
कस्तूरी—कस्तूरी, मृगनाभिः, मृगमदः ।
कहना—कथ (चु० पर०) कथयति । वद (भ्वा० पर०) वदति । नि विद (चु० उ०) निवेदयति-ते ।
कहावत—कथानकम्, आभाणकः ।
कहाँ—कुत्र (अ०) ।
कहीं—कुत्रापि (अ०) ।
काँकर—कर्कटी, २ शर्करा ।
काँख—कक्षः ।
काँच—अपक्व, आम, अपरिणत ।

काँटा—कण्टकम्।
काँखना—कुथि (भ्वा० पर०) कुन्थति।
काँवरि—विहङ्गिका, भारयष्टिः (स्त्री०)।
कासा—कांस्यम्।
काई—जलनीलिः (स्त्री०)।
कागज—कागदम्, पत्रम्।
काछ—कच्छः।
कछनो—कच्छपटम्।
काटना—कृती (तु०पर०) कृन्तति, छिदिर (रु० उ०) छिनत्ति, छिन्ते।
काटना—कर्तनम्।
काठ—काष्ठम्।
काठी—काष्ठिका।
काढ़ा—निस् कस (भ्वा० पर० णि०) निष्कासयति। उत् हृ (भ्वा० उ०) उद्धरति-ते।
काढ़ा—क्वाथः।
कादर—कातरः, भीरुः।
कान—कर्णः, श्रोत्रम्, श्रवणम्।
काना—काणः, एकाक्षः।
कानून—नियमः, विधिः, विधानम्।
काफी—पर्याप्त, पूर्ण।
काबिल—योग्य।
काबिलियत—योग्यता।
काबुल—कम्बोजाः।
काबू—अधिकारः, बलम्।
काम—कर्म (नान्त न०) क्रिया, कार्यम्।
कामयाब—सफल, कृत्यकृत्य, कृतार्थ।
कयदा—नियमः, विधिः, विधानम्।
कायम—निश्चित, स्थित, जीवित।
कायर—कातरः, भीरुः।
कायापलट—परिवर्तनम्, आमूल-परिवर्तनम्, कायापरिवर्तनम्।
कार—कार्यम्।
कारखाना—कार्यस्थानं, कर्मशाला, शिल्पशाला।
कार्रवाई—क्रिया, कर्म (नान्त न०)।
कारिख—कज्जलम् (लः)।
कारीगर—शिल्प (नान्त पु०) शिल्पकारः।
कारीगरी—शिल्पम्।
काल—कालः, समयः।
काला—काल, कृष्ण, श्याम, असित।
कालिमा—कालिमा (नान्त पु०) कृष्णता, कार्ष्ण्यम्।
कालेज—महाविद्यालयः, कलाशाला।
काशी—काशी, वाराणसी।
काश्त—क्षेत्रम्।
काश्तकार कृषीवलः, क्षेत्रिकः, क्षेत्री।
किताब—पुस्तकम्, ग्रन्थः।
किधर—कुत्र (अ०)।
किवार—तटः, तीरं, कुलम्।

किनारा–तटः, तीरं, कूलम् ।
किनारी–दशा, अञ्चलम् ।
किफायत–अल्पव्ययः ।
कियारी–केदारः, प्रणाली ।
किराया–भाटकम्, भाटिः (स्त्री०) ।
किला–दुर्गः ।
किवाड़ कपाटम्, अररम् ।
किसान–कृषकः, कृषाणः, कर्षकः ।
किस्मत–भाग्यम्, भागधेयम् ।
किस्सा–कथा, आख्यानम् ।
कीच–कर्दमः, पङ्कः, (ङ्कम्) ।
कीमत–मूल्यम् ।
कील–कीलः, कीलकः ।
कुआँ–कूपः, अन्धुः ।
कुँई–कुमुदिनी, कुमद्वती ।
कुंकुम–कुङ्कुमम् ।
कुंजी–कुञ्चिका, तालिका ।
कुंड–कुण्डः ।
कुंडल–कुण्डलः (लम्) ।
कुंडा–कुण्डः (ण्डम्) ।
कुंड़ी–कुण्डिका ।
कुंभिलाना–ग्लै (भ्वा० पर०) ग्लायति म्लै (भ्वा० पर०) म्लायति ।
कुँआरा–कुमार, अविवाहित ।
कुँआरी–कुमारी, अविवाहिता ।
कुँकरौधा–छत्रकम् ।
कुचाल–कुचेष्टा, दुष्प्रवृत्तिः (स्त्री०) ।
कुछ–किञ्चित्, कतिचित्-कतिपय ।
कुट्टनी–कुट्टनी, कुट्टिनी ।
कुटुंब–कुटुम्बः, परिवारः ।
कुटेव–दुरभ्यासः ।
कुढ़ना–कुप (दि० पर०) कुप्यति । क्रुध (दि० पर०) क्रुध्यति ।
कुतरना–कृती (तु० पर०), कृन्तति ।
कुतिया–कुक्कुरी, शुनी ।
कुत्ता–कुक्कुरः, सारमेयः, श्वा, (श्वन् पु०) ।
कुदकना–कुर्द, (भ्वा० आ०), कूर्दते । प्लु (भ्वा० आ०), प्लवते ।
कुदरत–प्रकृतिः (स्त्री०) माया ।
कुदान–कूर्दनम्, प्लवनम् ।
कुपात्र–कुपात्रम् ।
कुप्पा–कुतुपः, कुतूः (स्त्री०) ।
कुबड़ा–कुब्ज, गडुल ।
कुमकुम–कुङ्कुमम् ।
कुम्हड़ा–कुष्माण्डः ।
कुम्हडौरी–कुष्माण्डवटी ।
कुम्हार–कुम्भकारः, कुलालः ।
कुरता–अङ्गरक्षकम् ।
कुल–कुलम्, वंशः २, समूहः वर्गः समुदायः ।
कुलटा–कुलटा, पुंश्चली, स्वैरिणी ।

कुलथी–कुलत्थः, कुलत्थिका ।
कुली–भारवाहकः, भारिकः ।
कुल्ला–गण्डूषः (षम्) ।
कुल्हाड़ा–कुठारः ।
कुल्हाड़ी–कुठारिका ।
कुश–कुशः ।
कुस्ती–नियुद्धम् , बाहुयुद्धम् ।
कुहकना–कूज (भ्वा० पर०), कूजति ।
कुहनी–कफोणिः (स्त्री०पु०), कूर्परः ।
कुहरा–कुज्झटिका ।
कुहूँ–कुहुः, कुहूः (स्त्री०) ।
कूआ–कूपः ।
कूँई–कुमुदिनी ।
कूँचा–कूर्चिका ।
कूड़ा–सङ्करः, अवकरः ।
कूक–कूजनम् ।
कूकना–कूज (भ्वा० पर०) कूजति ।
कूच–यात्रा, गमनम् ।
कूचा–वीथी ।
कूजना–कूज (भ्वा० पर०) कूजति ।
कूटना–कुट्ट (चु० पर०), कुट्टयति ।
कूदना–कुर्द (भ्वा० आ०), कूर्दते ।
कूवत–बलं, वीर्यं, पराक्रमः, शक्तिः(स्त्री०)
कृपा–कृपा, दया, अनुकम्पा ।
केंचुल–कञ्चुकः, निर्मोकः ।
केचुवा–किञ्चुलुकः ।
केकड़ा–कर्कटकः, कुलीरः ।
केराव–कलायः ।
केला–कदली २ कदलीफलम् ।
केवट–कैवर्तः, नाविकः ।
केवड़ा–केतकी, केतकम् ।
केवल–केवलम् , एकमात्रम् ।
केवाछ–कपिकच्छुः (स्त्री०), कण्डूरा ।
केश–केशः, मूर्धकः, बालः ।
केसर–केसरः (रं), केशरः (रं) ।
कैंची–कर्तनी, कर्तरी, कर्तरिका ।
कैथ–कपित्थः ।
कैद–बन्धनम् , कारावासः ।
कैदखाना–कारागृहम् ।
कैदी–बन्दिन् ।
कैसा–कीदृश, कीदृक्ष, किंविध ।
कैसे–कथम् (अ), केन प्रकारेण ।
कोआ–कोषः (शः) ।
कोई–कश्चित् (पु०), काचित् (स्त्री०), किञ्चित् (न०) ।
कोकिल–कोकिलः, पिकः ।
कोख–कुक्षिः (स्त्री०) ।
कोट–कोटः, दुर्गः ।
कोठरी–कुटी, कुटीरम् , प्रकोष्ठः ।
कोठा–प्रासादः, सौधः (धम्) ।
कोठार–कोष्ठः, कोष्ठागारः ।

कोड़ा–कशा, तोत्रम् ।
कोड़ना–खनु (भ्वा० उ०) खनति-ते ।
कोढ़–कुष्ठः, कुष्ठम् ।
कोढ़ी–कुष्ठिन् ।
कोदो––कोद्रवः ।
कोना–कोणः, अस्रः ।
कोप–कोपः, क्रोधः, रोषः ।
कोमल–कोमल, मृदुल, मृदु ।
कोयल–कोकिलः ।
कोयला–कोकिलः, अङ्गारः ।
कोर–दशा, अन्तः, अञ्चलम् ।
कोरा–नवीन, नूतन, अहत ।
कोर्स–पाठ्यक्रमः ।
कोल्हू–तैलयन्त्रम् ।
कोश–कोषः (शः) ।
कोशिश–प्रयत्नः, यत्नः, चेष्टा ।
कोस–क्रोशः ।
कोसना–आक्रुश (भ्वा० पर) आक्रोशति ।
कोशा–कोषः (शः) ।
कोहबर–कौतुकागारः ।
कौडी–कपर्दिका, वराटिका ।
कौतुक–कौतुकम्, कुतूहलम् ।
कौम–जातिः (स्त्री०) ।
कौर–ग्रासः ।
कौवा–काकः, वायसः ।
क्यों–कथम् (अव्य०) ।
क्लर्क–लेखकः ।
क्लास–श्रेणी, कक्षा, वर्गः ।
क्षत्रिय–क्षत्रियः ।
क्षमा–क्षमा, सहिष्णुता ।

(ख)

खखार–निष्ठीवनम्, थूत्कारः ।
खंजन–खञ्जरीटः ।
खंजर–खड्गः, असिः ।
खंड–खण्डः, भागः, विभागः ।
खंडन–खण्डनम्, निरसनम् ।
खंडहर–ध्वंसावशेषः, भग्नावशेषः ।
खंता-खातम् ।
खंती–खनित्रम्, अवदारणम् ।
खंभा–स्तम्भः ।
खच्चर–अश्वतरः, वेशरः ।
खजानची–कोषाध्यक्षः
खजाना–कोषः (शः) ।
खजूर–खर्जूरः (वृक्ष) खर्जूरम् (फल) ।
खटका–सन्देहः संशयः ।
खटमल–मत्कुणः ।
खटाई-अम्लता ।
खटिका–खट्टिकः ।
खटिया–खट्विका, खट्वा ।
खट्टाआम्ल ।
खड़ा–स्थित, उत्स्थित ।

खड़ाऊ–पादुका, काष्ठपादुका ।
खड़िया–खटिका, कठिनी ।
खत-पत्रम् २ केशः बालः ।
खतम–समाप्त, अवसित ।
खतरनाक–भयजनक, भयानक ।
खता–अपराधः ।
खदेड़ना–अप सृ (भ्वा० पर० णि०) अपसारयति, वि द्रु (भ्वा०पर०णि०) विद्रावयति ।
खपड़ा-खर्परः ।
खप्पर–कपालः, कपालम् ।
खफा–क्रुद्ध, कुपित, रुष्ट ।
खबर–समाचारः, वृत्तम्, वृत्तान्तः ।
खयाल–विचारः कल्पना ।
खरल–खलः ।
खरका–दन्ततृणम् ।
खरगोश–शशकः, शशः ।
खरच–व्ययः ।
खरबूजा–खर्बूजम्, दशाङ्गुलम् ।
खरहा–शशकः, शशः ।
खरा–शुद्ध, स्पष्ट ।
खराब–दुष्ट, अयोग्य, अशुद्ध, अपवित्र, अनुचित ।
खरीदना–क्री (क्र्या० उ०) क्रीणाति, क्रीणीते ।
खर्च–व्ययः ।
खर्चीला–बहुव्ययिन्, व्ययकारिन्, व्ययसाध्य ।
खलिहान–खलः, खलम् ।
खली–खलिः खलम् ।
खलीफा–मल्लः ।
खश–खसः ।
खशकना–अप सृ (भ्वा० पर०) अपसरति । भ्रंश (भ्वा० आ०) भ्रंशते ।
खसखस-खस्खसः, खसतिलः ।
खसम–पतिः, भर्ता (तृ) स्वामी (स्वामिन्), धवः ।
खसी–बर्करः ।
खाँड–खण्डः, शर्करा ।
खाँसना–काश (भ्वा० आ०) कासते ।
खाँसी–कासः ।
खाई-परिखा, खेयम् ।
खाक–धूलिः (पु० स्त्री०) मृत्तिकारः तुच्छ ।
खाका–चित्रम्, आकारः, आकृतिः (स्त्री०) ।
खाज–खर्जूः (स्त्री०) पामन् (पु०) ।
खाता-खातम् ।
खान–खनिः (स्त्री), आकार (पु०नं०) ।
खानदान–कुलं, वंशः ।
खाना–खाद (भ्वा० पर०), खादति । अद (अ० पर०) अत्ति ।

भक्ष (चु० पर०) भक्षयति ।
भुज (रु० आ०) भुङ्क्ते ।
खानि–खनिः (स्त्री), आकरः (पु०न०)
खामोश–शान्त ।
खार–क्षार २ क्षारः !
खाल–चर्म (नान्त०न०) त्वक् (स्त्री०) ।
खास–विशेष, स्वयम् ।
खिचड़ी–कृशरा ।
खिझना–खिद् (दि० आ०), खिद्यते ।
खिड़की–पक्षद्वारम् खिड़क्किका ।
खिदमत–सेवा, परिचर्या ।
खियाना–क्षि (भ्वा० पर०) क्षयति ।
खिरनी–क्षीरिणी ।
खिलना–वि-कस (भ्वा०पर०) विकसति
खिलाना–फुल्ल (भ्वा०पर०) फुल्लति ।
खिलाफ–विपरीत, विरुद्ध ।
खिलौना–क्रीडनकम्, खेलनकम् ।
खिल्ली–उपहासः परिहासः ।
खिसियाना–कुप (दि० पर० कुप्यति ।
क्रुध (दि० पर०) क्रुध्यति ।
खींचतान–आकर्षणम्, आकर्षण
खींचना–कृष (भ्वा० पर०) कर्षति ।
आ-आकर्षति ।
खींचा हुआ–आकृष्ट ।
खीर–पायसम् ।
खीरा–त्रपुसम् ।
खीश–क्रोधः, रोषः, कोपः ।
खुजलाना–कण्डू (क० उ०) कण्डू-यति ते ।
खुजलाहट–कण्डूयनम्, कण्डूतिः, (स्त्री०) ।
खुजली–खर्जूः (स्त्री०) पामा (नान्त पु०) ।
खुद–स्वयम् ।
खुदगरज–स्वार्थिन् ।
खुदा–ईश्वरः ।
खुफिया–गुप्तचरः ।
खुर–खुरः शफम् ।
खुरपा–क्षुरप्रः, घासच्छेदी (नांत पु०) ।
खुराक–भोजनम् आहारः ।
खुराफात–उपद्रवः, कलहः, कुचेष्टा ।
खुर्दबीन–अणुवीक्षणम् ।
खुलना–उत् मुच् (तु० उ० क० क०) उन्मुच्यते ।
उत्-घट (उ०क०क०) उद्घाट्यते ।
खुला–प्रकट,मुक्त,उन्मुक्त, बन्धनहीन ।
खुलासा–सारांशः, स्पष्टार्थः ।
खुश–प्रसन्न, हृष्ट, मुदित ।
खुशबू–सुगन्धः ।
खुशबूदार–सुगन्धि ।
खुशामदी–चाटुकार ।
खुशामद–चाटुकारिता ।

खुशामदपसन्द—चाटुप्रिय ।
खूँखार—निर्णय, निष्ठुर, क्रूर ।
खूँटा-टी—नागदन्तः, नियूर्हः ।
खून—रक्तम्, रुधिरम्, शोणितम् ।
खूब—समीचीन, सुन्दर, उत्तम ।
खूबसूरत—सुन्दर, रमणीय, मनोरम, मनोहर ।
खूबसूरती—सुन्दरता, सौन्दर्यम्, लावण्यम् ।
खूबी—विशेषता, वैशिष्टयम् ।
खेत—क्षेत्रम् ।
खेतिहर—कृषकः, कृषाणः, कर्षकः ।
खेती—कृषिः (स्त्री०) ।
खेना—चल (भ्वा०पर०णि०) चालयति । क्षिप (तु० पर०) क्षिपति ।
खेप—क्षेपः, भारः ।
खेमा—शिविरम्, निवेशः ।
खेल—खेला, क्रीडा, खेलनम् क्रीडनम् ।
खेलना—खेलृ (भ्वा० पर०) खेलति । क्रीडृ (भ्वा० पर०) क्रीडति ।
खेलाड़ी—क्रीडकः, खेलकः, कौतुकिन् ।
खेवा—आतरः, तरपण्यम् ।
खेह—धूलिः (स्त्री०) रेणुः, पांशुः, रजः (सान्त न०)
खैर—अस्तु ।
खैरा—खदिरः ।
खैरात—दानम् , पुण्यम् ।
खैरियत—कुशलम् , मङ्गलम् ।
खोंखना—कास (भ्वा० आ०) कासते ।
खोंता—कुलायः (यम्), नीडः (डम्) ।
खोखला—असार, निःसार, फल्गु ।
खोजना—मार्ग (चु० पर०) मार्गयति ।
खोदना—खन, (भ्वा० उ०) खनतिते । खुर्द, (भ्वा० आ०) खूर्दते ।
खोना—णश(दि०पर०णि०) नाशयाति ।
खोपड़ा—कपालः ।
खोल—आवरणम् ।
खोलना—प्र, काश, (भ्वा० आ० णि०), प्रकाशयति उद, घट, (चु० उ०) उद्घाटयति-ते ।
ख्याल—ध्यानम् , चिन्ता ।

(ग)

गंगा—गङ्गा, भागीरथी, जाह्नवी, सुरनदी ।
गंज—गंजः, समूहः विपणि, (स्त्री०) ।
गँठजोड़ा—ग्रन्थिबन्धनम् ।
गँड़ासा—परशुः, पर्शुः, परश्वधः ।
गंदगी—मलिनतो, मालिन्यम्, अशुद्धिः, (स्त्री०) ।
गन्दा—मलिन, अपवित्र, अशुद्ध ।

गंध:–गंधः, वासः ।
गंधर्व–गंधर्वः ।
गंभीर–गंभीर, गभीर ।
गँवार–ग्रामीण, ग्राम्य अनभिज्ञ, मूढ़ ।
गऊ–गौः, धेनुः, (स्त्री०) ।
गगरा–घटः, कलशः, कुम्भः ।
गच–कुट्टिमः, (मम्) ।
गजब–अद्भुत, विचित्र ।
गगरा–गर्जरम् ।
गठरी–ग्रन्थिः ।
गठिया–सन्धिवातः ।
गड़रिया–मेषपालः ।
गड़हा—गर्तः ।
गड़ही–वेशन्तः, पल्वलम् ।
गढ़–दुर्गः ।
गदला–मलिन, पङ्किल ।
गदहा–गर्दभः, रासभः खरः ।
गदा–गदा ।
गगद–गद्गदः, अव्यक्तवाक् ।
गद्दा-द्दी–गर्दिका ।
गन्ना–इक्षुः ।
गफलत–अनवधानतः, प्रमादः ।
गरज–इच्छा, आवश्यकता ।
गरजना–गर्ज (भ्वा० पर०) गर्जति ।
गरदन–ग्रीवा ।
गरदनिया–गलहस्तः, अर्धचन्द्रः ।
गरदा–धूलिः (पु० स्त्री०) पांशुः ।
गरम–उष्ण, तप्त ।
गरमाना–तप (भ्वा० पर० णि०) तापयति ।
गरमी–उष्णता ।
गरुड़–गरुड़ः, वैनतेयः ।
गरोह–समूहः, संघः, वृन्दम् ।
गर्भ–गर्भः भ्रूणः ।
गर्म–उष्ण, संतप्त, तप्त ।
गलत–अशुद्ध, असत्य, भ्रान्त ।
गलती–स्खलितम्, अशुद्धिः (स्त्री०), प्रमादः ।
गलना–गल (भ्वा० पर०) गलति । द्रु (भ्वा० पर०) द्रवति ।
गला–गलः, कण्ठः ।
गलाना–द्रु (भ्वा० पर०) द्रावयति ।
गली–वीथी, रथ्या ।
गलीचा–चित्रकम्बलः ।
गवाँना–नश(दि. पर. णि.) नाशयति ।
गवाह–साक्षी, (साक्षिन् पु०) ।
गवाही–साक्ष्यम् ।
गवैया–गायकः ।
गश–मूर्छा ।
गश्त–भ्रमणम् ।
गहरा–गभीर, गम्भीर ।
गाँठ–ग्रन्थिः ।

गागर–गर्गरी, घटः, कलशः, कुम्भः ।
गाँव–ग्रामः ।
गाछ–वृक्षः, तरुः, महीरुहः, शाखी (शाखिन् पु०) ।
गाजर–गर्जरम् ।
गाडना–खन (भ्वा० उ०) खनति-ते, कील (भ्वा० पर०) कीलति ः
गाड़ा-ड़ी–शकटम् , शकटी, प्रवहणम् ।
गाड़ीवान–सारथिः, शकटवाहः ।
गाँती–गात्रिका ।
गाढ़ा–गाढ़, घन, निविड ।
गाद–रसः ।
गाना–गै (भ्वा० पर०), गायति ।
गाना–गानम् , गीतम् ।
गाफिल–असावधान, प्रमादी (प्रमादिन् पु०) ।
गाभिन–गर्भिणी ।
गाय–गौः (स्त्री०) धेनुः (स्त्री०) ।
गायक–गायकः (स्त्री०) गायिका ।
गायब–लुप्त, नष्ट, तिरोहित, अज्ञात ।
गारत–नष्ट, विध्वस्त ।
गारद–सैन्यम् ।
गारना–गल (भ्वा० पर० णि०) गालयति ।
गारी–गालिः (स्त्री०) अपशब्द ः
गाल–गण्डः, कपोलः ।
गाहक–ग्राहकः ।

गिद्ध–गृद्धः ।
गिनती–गणना, गणितम् , संख्या ।
गिनना–गण (चु० प०) गणयति । सम् ख्या (अ० पर०) संख्याति ।
गिरगिट–सरटः, कृकलासः ।
गिरना–पत (भ्वा० पर०) पतति ।
गिरफ्तार–निगृहीत, वन्दी (वन्दिन् पु०) ।
गिरवी–बन्धकः, निक्षेपः !
गिरह–ग्रन्थिः ।
गिर्द–परितः, सर्वतः, समन्तात् (अ०) ।
गिलटी–ग्रन्थिव्रणः ।
गिलहरी–वृक्षमार्जारः ।
गीत–गीतं, गानम् ।
गीदड़–शृगालः, जम्बुकः ।
गीला–आर्द्र, क्लिन्न ।
गुँज–गुञ्जनम् ।
गुंजाइस–समावेशः, निर्वाहः ।
गुंडा–दुष्ट, दुर्वृत्त, दुराचारिन् ।
गुग्गुल–गुग्गुलः (लुः) ।
गुजर–निर्वाहः, जीवनयापनम् ।
गुजरना–गम् (भ्वा० पर०), गच्छति, या (अ० पर०), याति । अति इ (अ० पर०) अत्येति ।
गुट्ट–समूहः, समवायः, सङ्घ, वृन्दम् ।
गुठली–अष्ठिः (स्त्री०) अष्ठिला ।
गुड–गुडः ।

गुडिया–काष्ठपुत्तलिका ।
गुण–गुणः ।
गुदगुदाना–गुद (भ्वा० आ०) गोदते ।
गुदड़ी–कन्था ।
गुदा–गुदम् , अपानम् , पायुः ।
गुनाह–पापम् , अपराधः, दोषः ।
गुफा–गुहा, गह्वरम् ।
गुमान–अभिमानः,दर्पः,गर्व,अहङ्कारः ।
गुरू–गुरुः,शिक्षकः, उपदेशकः पाठकः ।
गुल–पुष्पम् ,कुसुमम् ,सुमनम्,प्रसूनम् ।
गुलाम–दासः, क्रीतदासः, भृत्यः, सेवकः ।
गुस्सा–क्रोधः, रोषः, कोपः ।
गूँगा–मूकः ।
गूँजना–गुञ्ज (भ्वा० पर०) गुञ्जति ।
गूँथना–ग्रथि (क्र्या०पर०) ग्रथ्नाति । ग्रथि (चु० पर०) ग्रन्थयति । गुफि (तु० पर०) गुम्फति ।
गूँधना–गुध (दि० पर०) गुध्यति ।
गूह–गूथः (थं), विष्ठा, मलम् ।
गूलर–उदुम्वरः, यज्ञवृक्षः ।
गृहस्थ–गृहस्थः गृही (गृहिन् पु०) ।
गृहस्थी–गार्हस्थ्यम् ।
गेंदा–कन्दुकः ।
गेरुआ–गैरिकः (कम्), गैरेयम् ।
गेरू–गैरिकः (कं०) ।
गेहूँ–गोधूमः ।
गेड़ा–गण्डकः ।
गैर–अन्य, अपर, इतर, द्वितीय ।
गैरहाजिर–अनुपस्थित, अविद्यमान ।
गैरहाजिरी–अनुपस्थितिः (स्त्री०) ।
गोंद–निर्यासः ।
गोइँठा–गोविट् , गोहलम् , छगणम् ।
गोकि–यद्यपि, (अ०) ।
गोजर–शतपदी ।
गोता–निमज्जनम् , अवगाहनम् ।
गोद–क्रोडः, अङ्कः, उत्संगः ।
गोदना–गुर्द, (भ्वा० आ०), गूर्दते । गुर्द[२], (भ्वा. आ.), गोदते ।
गोदाम–भण्डारः ।
गोताखोर–भङ्गुरः ।
गोबर–गोमयः (यम्) ।
गोफन–गोफणा ।
गोया–यथा, इव, (उत्प्रेक्षासूचक अ.) ।
गोरा–गौर, उज्ज्वल, श्वेत, धवल ।
गोराई–गौरता, धवलता, धवलिमा, (धवलिमन् पु०) ।
गोरू–पशुः, चतुष्पात् ।
गोल–गोल, वृत्त, वर्तुल ।
गोलाई–गोलत्वं, वर्तुलता ।
गोशाला–गोशाला ।

गोली–गुटिका, गुलिका ।
गोश्त–मांस, पललं, पिशितम् ।
गोह–गोधा ।
गोहरा–गोहलं, गोविट् (स्त्री०) ।
गोहार–रोदनम्, आक्रन्दनम्, आह्वानम् ।
गौ–गौः, (स्त्री.), धेनुः (स्त्री.) ।
गौगा–{ कोलाहलः, कलकलः २, किंवदन्ती, जनश्रुतिः (स्त्री.) ।
गौना–द्विरागमनम् ।
गौर–ध्यानम्, चिन्तनम् ।
गौरैया–चटकः ।
ग्यारह–एकादश (नान्त) ।
ग्रंथ–ग्रन्थः, पुस्तकम् ।
ग्राह–ग्राहः, अवहारः ।
ग्वाल–गोपालः, गोपः, आभीरः ।

(घ)

घँघरी–घर्घरी ।
घंट–कण्ठः, गलः ।
घंटा–घण्टा ।
घंटाघर–घण्टागृहम् ।
घंटी–घण्टिका ।
घटना–क्षि (भ्वा० पर०) क्षियति । अप, चि (स्वा. उ. क.), अपचीयते ।
घटवार–घट्टपालः २–नाविकः ।
घटी–न्यूनता, हानिः, (स्त्री०) !
घटा–घटा, मेघमाला, कादम्बिनी ।
घटाना–क्षि, (स्वा पर०), क्षिणोति । अप, चि, (स्वा. उ.), अपचिनोति, चिनुते ।
घटिहा–१–व्यभिचारिन्, २–निकृष्ट, अपकृष्ट ।
घड़ा–घटः, कुम्भः, कलशः ।
घड़िया–१–घटिका, २–मूषापात्रम् ।
घड़ियाल–ग्राहः, अवहारः ।
घड़ी–घटी ।
घनघोर–भीषण, भयङ्कर, घोर ।
घना–घन, निविड, अविरल, सान्द्र ।
घनेरा–बहु, प्रभूत, अनेक ।
घबड़ाना–आकुली, भू (भ्वा० पर०), आकुलीभवति ।
घबड़ाहट–व्याकुलता, आकुलता, क्षोभः ।
घमंड–गर्वः, दर्पः, अहङ्कारः, अवलेपः।
घमंडी–दृप्त, अवलिप्त, अभिमानिन् ।
घमासान–महत्, भयङ्कर, भीषण ।
घर–गृहं, गेहं, सदनं, वेश्म, (नान्त न०) भवनम्, आलयः, निलयः ।
घराना–वंशः, कुलम् ।
घरेलू–गृह्य, गृहसम्बन्धिन्, गृहपालित ।
घसीटना–आ, कृष, (भ्वा० पर०),

आकर्षति ।
घसीयारा–घासविक्रेता (ऋकारान्त पु०)
घसियारिन–घासविक्रेत्री ।
घसकना–अप, सृ, (भ्वा० पर०), अपसरति ।
घाँघरा–घर्घरा ।
घाट–घट्टः, तीर्थम्, अवतरणम् ।
घाटा–हानिः, (स्त्री०), क्षतिः, (स्त्री)।
घाटी–अद्रद्रोणिः-णी, (स्त्री०) ।
घात–घातः, आघातः, हिंसा ।
घाम–घर्मः, आतपः ।
घायल–आहत ।
घाव–व्रणः, अरुः, (सान्त पु० नं०), क्षतम् ।
घास–घासः, यवसः ।
घिनाना–घृणा, कृ, (त० उ०), घृणां, करोति-कुरुते ।
घिया–अलावूः (स्त्री०) ।
घिराव–वेष्टनम् ।
घिसना–घृष, (भ्वा० पर०), घर्षति ।
घिसाई–घर्षणम् ।
घी–घृतम्, आज्यम् ।
घुघरू–घर्घरिका, क्षुद्रघण्टिका ।
घुंडी–वीटिका ।
घुग्घू–उलूकः, पेचकः ।
घुटना–घुट्टी–गुल्फः ।
घुड़कना–तर्ज, (चु० आ०) तर्जयते । भर्त्स, (चु० आ०), भर्त्सयते ।
घुड़की–तर्जनम्, भर्त्सनम्, भर्त्सना ।
घुड़दौड़–अश्वधावनम् ।
घुड़साल–अश्वशाला, मन्दुरा ।
घुन–घुणः ।
घुमक्कड़–भ्रमणशीलः ।
घुमाना–आ, वृतु, (भ्वा० आ० णि०) आवर्तयति ।
घूँघट–अवगुण्ठनम् ।
घूंसा–मुष्टिः (पु० स्त्री०) ।
घूंसेबाजी-मुष्टीमुष्टि ।
घूमाना–भ्रम, (भ्वा० पर०) भ्रमति । भ्रम, (दि० पर०), भ्राम्यति ।
घूर–संकरः, अवकरः ।
घूस–उत्कोचः ।
घेघा–गलण्डः ।
घेवड़ा–महाकोशातकी ।
घेरना–रुधिर, (रु० उ०), रुणद्धि, रुन्धे ।
आ, वृ, (चु० उ०), आवारयति-ते ।
घेरा–मण्डलम्, सीमा, (सीमन् स्त्री०) वेष्टनम् ।
घोंघा–शम्बूकः ।
घोंटना–घुट, (भ्वा० आ०), घोटते ।
घोंसला–नीडः, (डं), कुलायः, (यं) ।

घोटाई–घोटनम् ।
घोठा–गोष्ठः ।
घोड़ा–अश्वः, घोटकः, तुरगः, वाजी, (वाजिन् पु०) ।
घोड़ागाड़ी–अश्वशकटम्, (टः टी) ।
घोड़ी–घोटिका, अश्वा ।

च

चंगा–चंग, स्वस्थ, सुन्दर, दक्ष, कुशल, नीरोग ।
चंचल-चञ्चल, चपल, चल, अस्थिर ।
चंट–चतुर, धूर्त ।
चंडाल–चाण्डालः, २ निकृष्ट, नीच, अधम ।
चंद–कतिपय, किञ्चित् ।
चंदन–चन्दनम् ।
चंद्रमा–चन्द्रः, चन्द्रमाः (चन्द्रमस् पु०) इन्दुः शशाङ्कः, निशाकरः, शशी, (शशिन् पु०) ।
चंपई–चाम्पेयवर्णः ।
चपत–पलायित, अन्तर्हित, चम्पित ।
चंपा–चम्पा, चाम्पेयम् ।
चंपू–चम्पूः; गद्यपद्यमयं काव्यम् ।
चँवर–चामरः (रं) ।
चकई–चक्रवाकी ।
चकनाचूर–चूर्णचूर्णं, चूर्णविचूर्णं ।
चकराना–१-मुह (दि० पर०) मुह्यति ।
२-वि स्तृ(क्र्या० उ०) विस्तृणाति ।
चकला–चक्रम, मण्डलम् ।
चकवा–चक्रवाकः, चक्राह्वः ।
चकाचौंध–चाकचिक्यम् ।
चकित–चकित, विस्मित ।
चकोर–चकोरः, जीवंजीवः ।
चक्कर–भ्रमः, भ्रान्तिः (स्त्री०) ।
चक्का–चक्रम्, रथाङ्गम् ।
चक्की–घरट्टः, पेषणयन्त्रम् ।
चखना–स्वद, (भ्वा० आ०) स्वदते ।
चचा–पितृव्यः ।
चचेरा–पितृव्यजः ।
चट–झटिति, शीघ्रम द्रुतम्, (अ०) अविलम्बम् ।
चटकिनी–विष्कम्भिका, अर्गलिका ।
चटनी–अवलेहः ।
चटपट–झटिति, शीघ्रम्, द्रुतम् (अ०) ।
चटाई–कटः, कलिञ्जः ।
चटाना–लिह (अ० उ० णि०) लेहयति ।
चटोरा–स्वादलोलुप ।
चट्टान–शिला, शिलाखण्डः ।
चढ़ना-आ रुह (भ्वा० पर०) आरोहति ।
चढ़ाई–आरोहणम् ।

चढाना–आ रुह (भ्वा० पर० णि०) आरोहयति ।
चतुर–चतुर, कुशल, दक्ष, निपुण ।
चतुराई–चातुर्यं, नैपुण्यं, कौशलं, कुशलता ।
चद्दर–उत्तरीयम्, प्रच्छदपटः ।
चना–चणकः ।
चपकना–श्लिष (दि०पर०)श्लिष्यति ।
चपत–चपेटः, चपेटा, चपेटिका ।
चपाती–चर्पटी, रोटिका, करपट्टिका ।
चपेटा–चपेटा, चपेटः, चपेटिका ।
चबाना–चर्व (भ्वा० पर०) चर्वति ।
चबूतरा–चत्वरम्, स्थण्डिलम् ।
चबेना–चर्वणम् ।
चमक–प्रकाशः, कान्तिः (स्त्री०) द्युतिः (स्त्री०) ।
चमकदार–कान्तिमत्, द्युतिमत्, भासुर ।
चमकना–द्युत (भ्वा० आ०) द्योतते, दीप (दि० आ०) दीप्यते । प्र-काश (भ्वा० आ०) प्रकाशते ।
चमकाना–द्युत (भ्वा० आ० णि०) द्योतयति दीप (दि० आ० णि०) दीपयति ।
चमकीला–कान्तिमत्, द्युतिमत्, प्रकाशमान, भास्वर ।
चमड़ा–चर्म, (नान्त न०) त्वक् (त्वच् स्त्री०) ।
चमन–उपवनम्, उद्यानम् ।
चमार–चर्मारः, चर्मकारः, पादूकृत् ।
चमेली–सुमना, मालती, जाती ।
चमोटा–चर्मपट्टः ।
चमोटी–कशा, तोत्रम्, चर्मदण्डः ।
चरखा–झल्लोलः, तर्कुलासकः ।
चरचना–चर्च (भ्वा० पर०) चर्चति ।
चरचा–चर्चा, वार्ता, विचारणा ।
चरण–चरणं (णः) पादः ।
चरना–चर (भ्वा० पर०) चरति ।
चरपरा–तीक्ष्ण, कटु ।
चरबी–वसा, वषा, मज्जा ।
चरवाहा–चारकः, गोचारकः ।
चरवाही–चारणम् ।
चरसा–दृतिः (स्त्री०) चर्मपात्रम् ।
चरागाह–गोचरभूमिः (स्त्री०) ।
चराचर–चराचर, स्थावरजङ्गम ।
चरित्र–चरित्रम्, चरितम्, आचरणम् ।
चर्चा–चर्चा, वार्ता, विचारणा ।
चलती–प्रभावः, अधिकारः, प्रभुत्वम् ।
चलतापुर्जा–व्यवहारपटु ।
चलन–आचरणम्, व्यवहारः, चरितम् ।
चलना–चल (भ्वा० पर०) चलति ।
चलान–चालनम्, प्रेषणम् ।

चलाना–चल (भ्वा० पर० णि०) चालयति ।
चवन्नी–चतुराणकी ।
चश्मा–उपनेत्रम् ।
चहक–कूजनम्, विरावः, रुतम्, कूजितम् ।
चहचहाना–कूज (भ्वा०पर०) कूजति, रु (अ० पर०) रौति ।
चहल–पङ्कः (ङ्कं) कर्दमम् ।
चहारदीवार–प्राचीरम् ।
चांडाल–चाण्डालः, दिवाकीर्तिः ।
चाँद–चन्द्रहः, चद्रमा (मस् पु०) इन्दुः, विधुः, शशी ।
चाँदनी–चन्द्रिका, कौमुदी, ज्योत्स्ना ।
चांदी–रजतम्, रूप्यम् ।
चाई–चौरः, धूर्तः ।
चाक–चक्रम्, २ श्वेतमृत्तिका ।
चाकर–भृत्यः, किङ्करः, सेवकः ।
चाकरी–भृतिः(स्त्री०) सेवा, कैंकर्यम् ।
चाकू–छुरिका, असिपुत्री ।
चाचा–पितृव्यः ।
चाची–पितृव्या ।
चाट–अभ्यासः, लालसा, लोलुपता ।
चाटना–लिह (अ० उ०) लेढि-लीढे ।
चादर–उत्तरीयम्, प्रच्छदपटः ।
चाबी–कुञ्चिका, तालिका ।
चाबुक–कशा, तोत्रम् ।
चाभी–कुञ्चिका, तालिका ।
चाम–चर्म (नान्त न०), त्वक् (त्वच् स्त्री०) ।
चामर–चामरः, चामरम् ।
चार–चतुर् ।
चारा–घासः, यवसः ।
चारजामा–पल्ययणम्, पल्याणम् ।
चार्ज–कार्यभारः, संरक्षणम् ।
चाल–गमनम्, गतिः, (स्त्री०) रीतिः (स्त्री०) ।
चालना–चल (भ्वा० पर० णि०) (स्त्री०) ।
चालबाज–धूर्त्त, छलिन्, कपटिन्, वञ्चक ।
चालबाजी–धूर्तता, वञ्चना, प्रतारणा, छलः ।
चालीस–चत्वारिंशत् ।
चावरु–तण्डुलः ।
चास–कर्षणम् ।
चाह–इच्छा, कामना,वाञ्छा,लालसा ।
चाहे–कामम् ।
चाहना–इष् (भ्वा० पर०) इच्छति । वाछि (भ्वा० पर०) वाञ्छति । कमु (भ्वा० आ०) कामयते । अभि लष (भ्वा० पर०) अभिलषति । ईह (भ्वा० आ०) ईहते ।
चिऊँटा–पिपीलकः ।

चिउँटी–पिपीलिका ।

चिग्घाड़–चीत्कारः, आक्रोशः, आक्रन्दनम् ।

चिंता–चिन्ता, शोकः ।

चिउड़ा–चिपिटकः, पृथुकः ।

चिकना–चिक्कण, स्निग्ध ।

चिकनाना–स्निह(चु०पर०) स्नेहयति ।

चिकनापन–स्निग्धता, स्नैग्ध्यम् ।

चिचडा–तिन्तिडी ।

चिट्ठी–पत्रम्, पत्रिका ।

चिड़िया–पक्षी (पक्षिन् पु०) खगः विहङ्गः ।

चिड़ीमार–व्याधः, शाकुनिकः ।

चिढ़ना–कुप (दि० पर०) कुप्यति । क्रुध (दि० पर०) क्रुध्यति ।

चिढ़ाना–कुप (दि० पर० णि०) कोपयति ।

चितकबरा–कर्बुर, शबल ।

चिता–चिता ।

चितेरा–चित्रकारः ।

चित्त–चित्तम्, चेतः (सान्त न०) ।

चित्र–चित्रम्, आलेख्यम् ।

चिथड़ा–कन्था, जीर्णवस्त्रम् ।

चिनगारी–स्फुलिङ्गः, अग्निकणः ।

चिपकना–श्लिष (दि० पर०) श्लिष्यति ।

चिपकाना–श्लेषयति ।

चिमटा–सन्देशः ।

चिरकुट–चीरम्, जीर्णवस्त्रम् ।

चिराग–दीपः, दीपकः ।

चिल्लपों–आक्रन्दनम्, रोदनम् चीत्कारः ।

चिल्लाना–आ क्रदि (भ्वा० पर०) आक्रन्दति । चीत् कृ० चीत्करोति ।

चिल्लाहट–आक्रोशः, आक्रन्दनम् ।

चिह्न–चिह्नम्, संकेतः ।

चीख–चीत्कारः ।

चीखना–चीत् कृ० चीत्करोति ।

चीज–वस्तु (न०), पदार्थः ।

चीता–चित्रकः ।

चीना–चिन्नः, अणुः ।

चीर–चीरम् ।

चीरना–दृ (क्र्या० पर० णि०) विदारयति । वि० विदारयति ।

चील–चिल्लः ।

चुँगना–चिञ् (स्वा० उ०) चिनोति चिनुते ।

चुँगी–शुल्कः, करः ।

चुकन्दर–चुक्रः ।

चुकता–समाप्त, निःशेष ।

चुकना–सम्, आप (स्वा० उ०) समाप्नोति, समाप्नुते ।

चुकाना–सम्, आप (स्वा० उ० णि०) समापयति। निस् शिष (दि० पर० णि०) निश्शेषयति।

चुगना–देखिये, "चुनना"।

चुगुल–,चुगुलखोर–सूचकः, कर्णेजपः।

चुटकी–मुच्छटिः अङ्गुलीत्रोटनम्।

चुनना–निर वच (चु० पर०) निर्वाच-यति। वृ (स्वा०उ०) वृणोति, वृणुते।

चुनाव–निर्वाचनम्।

चुनौटी–चूर्णपुटी।

चुप्पा–शान्त, मौनी (मौनिन् पु०)।

चुप्पी–मौनम्।

चुम्मा–चुम्बनम्।

चुरकी–शिखा, चूड़ा।

चुराना–चुर (चु० पर०) चोरयति। हृ (भ्वा० उ०) हरति, हरते।

चुलबुला–चञ्चल, चपल, चल।

चुल्लू–चुलुकः।

चुस्त–सङ्कीर्ण, लघु, हृस्व।

चुहिया–मूषिका।

चूँकि–यतः (अ०)।

चूक–स्खलितम्, अनवधानता, प्रमादः।

चूकना–प्र मदी (दि० पर०) प्रमाद्यति। स्खल भ्वा० पर०) स्खलति।

चूची–चूचुकम्, स्तनाग्रम्।

चूड़ी–शङ्खवलयः।

चूतड़–नितम्बः।

चूना–चूर्णम्।

चूमना–चुबि (भ्वा० पर०) चुम्बति।

चूल्हा–चुल्ली।

चूसना–चूष् (भ्वा० पर०) चूषति।

चूहा–मूषिकः, उन्दुरुः, आखुः।

चेचक–शीतलारोगः।

चेत–चेतना, ज्ञानम्, बुद्धिः (स्त्री०)।

चेतावनी–सूचना।

चेला–शिष्यः।

चेहरा–आकृतिः (स्त्री०), मुखम्, वदनम्।

चैत–चैत्रः, चैत्रिकः, मधुः।

चैती–चैत्रगीतम्, चैत्रगीतिका।

चैन–आनन्दः, सुखं, शान्तिः (स्त्री०)।

चोंच–चञ्चुः, त्रोटिः (स्त्री०)।

चोंथना–लुञ्च (भ्वा० पर०) लुञ्चति।

चोख–चोक्ष, तीक्ष्ण।

चोखा–चोक्ष, तीक्ष्ण २ भरित्रम्।

चोट–आघातः, घातः।

चोटी–शिखा, चूड़ा २ वेणी।

चोट्टा–धूर्त्तः, चौरः, वञ्चकः।

चोर–चौरः, तस्करः, स्तेनः।

चोरी–चौर्यम्, स्तेयम्।

चोला–शरीरम्।

चोली–कञ्चुकी, अङ्गिका।

चौक–चतुष्पथम्, शृङ्गाटकम्।
चौकन्ना–सावधान, सतर्क, सचेष्ट।
चौकस–चतुष्कोण, चतुरस्र।
चौकसी–सतर्कता, सावधानता, सचेष्टता।
चौका–पाकालयः, पाकस्थानम्।
चौकी–काष्ठासनम्।
चौकोना–चतुष्कोण, चतुरस्र।
चौखट–चतुष्काष्ठं, द्वारशाखा।
चौगिर्द–परितः, सर्वतः समन्तात्, (अ०)।
चौड़ा–वितत, विस्तृत, आयत।
चौड़ाई–विस्तारः, विस्तृतिः, (स्त्री०) आयतिः, (स्त्री०)।
चौतरा–चत्वरम्, अजिरम्।
चौथ–चतुर्थी।
चौथा–चतुर्थ।
चौथाई–चतुर्थांशः।
चौदशी–चतुर्दशी।
चौदह–चतुर्दश (नान्त)
चौदहवाँ–चतुर्दश (स्त्री० चतुर्दशी)।
चौपट–नष्ट, ध्वस्त, २ मूर्ख, मूढ़।
चौपहल–चतुरस्र, चतुष्कोण।
चौपाई–चतुष्पदी, चतुष्पादिका।
चौपाया–चतुष्पात्-द्।
चौबे–चतुर्वेदः, चतुर्वेदी (दिन् पु०)।
चौमंजिल–चतुःशालम्।
चौमास–चातुर्मास्यम्।
चौमुख–चतुर्मुखः।
चौमुहानी–चतुष्पथम्, शृङ्गाटकम्।
चौरा–चत्वरम्, स्थण्डिलम्।
चौराई–तण्डुलीयकम्।
चौरासी–चतुरशीतिः (स्त्री०)।
चौहद्दी–सीमा, (मन् स्त्री०) काष्ठा।
चौहरा–चतुःस्तरः, चतुष्पटः।

(छ)

छँटाई–पृथक्करणम्, विभागः विभक्तिः, (स्त्री०)।
छंद–छन्दः, (सान्त न०) वृत्तम्।
छः–षट् (षष्)।
छकड़ा–शकटः (टम्)।
छगुना–षड्गुण।
छछूंदर–गन्धमूषिका।
छज्जा–छादनम्, छदिः, (सान्त न०), पटलम्।
छटपटाना–व्याकुलीभवति।
छटपटी–आकुलता, व्याकुलता, अशान्तिः (स्त्री०)।
छटा–छटा, शोभा, कान्तिः, द्युतिः, (स्त्री०)।
छठ–षष्ठी, (तिथिः)।

छठा–षष्ठः ।
छड़ी–यष्टिका, यष्टिः, (स्त्री०) ।
छत–छदिः, (सान्त न०), छादनम्
पटलम् ।
छतिवन–सप्तच्छदः, सप्तपर्णः ।
छत्ता–छत्रम् , आतपत्रम् ।
छत्तिस–षट्त्रिंशत् ।
छपना–मुद्रा, (ना० धा० क० क०)
मुद्र्यते ।
छपाई–मुद्रणम् ।
छपाना–मुद्रा, (ना० धा० णि०),
मुद्रापयति ।
छप्पर–छादनं, छदिः (सान्त) पटलम् ।
छब्बीस–षड्विंशतिः (स्त्री०) ।
छल–छलः, कपटः, (टं) दम्भः ।
छली–छलिन् , कपटिन् ।
छलकना–उत् शल, (भ्वा० पर०),
उच्छलति । उत् पत (भ्वा० पर०)
उत्पतति ।
छलांग–उत्प्लुतिः, (स्त्री०), उत्प्लवः,
कूर्दनम् ।
छवाई–छादनम् , आच्छादनम् ।
छबि–छविः, कान्तिः, द्युतिः, (स्त्री०)
शोभा ।
छाँट–वमनं, वमथुः ।
छाँटना–पृथक्, कृ० (त० उ०)
पृथक् करोति, कुरुते । वि भज
(भ्वा० उ०) विभजते ।
छाँह–छाया ।
छाजना–छद, (चु०उ०) छादयति-ते ।
छाजा–छादनम् , छदिः(सान्त न०) ।
छाता–छत्रम् , आतपत्रम् ।
छाती–उरः (सान्त न०) वक्ष;:
(सान्त न०) ।
छात्र–छात्रः, शिष्यः, अन्तेवासी,
(वासिन्) ।
छानवीन–अनुसन्धानम् ।
छाना–छद (चु० उ०) छादयति-ते ।
छापा–मुद्रित ।
छापाखाना–मुद्रणालयः ।
छाया–छाया ।
छार–क्षारः ।
छाल–छल्लः, त्वक् (चान्त स्त्री०)
वल्कलम् ।
छाला–छालकः, उच्छालकः ।
छाली–सरः ।
छावनी–शिविरम् ।
छिः–धिक् (अ०) ।
छिक्का–छिक्का, क्षुतम् , क्षवथुः ।
छिछला–उत्तान ।
छिटकना–कृ (तु० पर०) किरति ।
छिड़कना–कृ (तु० पर०) किरति,
वि-विकिरति ।

छितरवितर–छिन्न-भिन्न, इतस्ततः, (अ०)।

छिदना–छिद्र (चु० उ० क० क०) छिद्रयते।

छिद्र–छिद्रं, विवरं, विलम्।

छिनना–आ, छिदिर् (रु० उ०) आच्छिनत्ति आच्छिन्ते।

छिपकिली–पल्ली, मुसली, गोधिका।

छिपना–निली (दि० आ०) निलीयते।

छिपाना–गुपू (भ्वा० पर०) गोपायति।

छिपाव–गोपनम्, गुप्तिः (स्त्री०)।

छियानवे–षण्णवतिः (स्त्री०)।

छियासी–षडशीतिः (स्त्री०)।

छिलका–त्वक् (त्वच् स्त्री०) वल्कलम्।

छिलना–तक्ष (भ्वा० पर०) तक्षति।

छिहत्तर–षट्सप्ततिः (स्त्री०)।

छींक–छिक्का, क्षुतम्, क्षवथुः।

छींकना–क्षु (अ० पर०) क्षौति।

छींटना–कृ (तु.पर.) किरति, विकिरति।

छींटा–बिन्दुः, जलकणः, पृषत् (न०।

छी–धिक् (अव्य०)।

छीका–शिक्यम्।

छीछालेदर–दुर्दशा, दुर्गतिः (स्त्री०)।

छीजना–क्षि (भ्वा.पर.क.क.) क्षीयते।

छीनना–देखिये 'छिनना'।

छीमी–शिम्बिः (स्त्री)।

छीर–क्षीरम्, दुग्धम्, पयः (पयस् न०)।

छीलना–निस्त्वचं करोति।

छुआछूत–स्पर्शास्पर्शः।

छुआना–स्पृश (तु० पर० णि०) स्पर्शयति-ते।

छुईमुई–लज्जालुः (पु० स्त्री०)।

छुटकारा–मुक्तिः (स्त्री०) मोक्षः।

छुट्टा–मुक्त, स्वतन्त्र, स्वाधीन, निरंकुश।

छुट्टी–अवकाशः, मुक्तिः, (स्त्री०)।

छुड़ाना–मुच् (तु० पर० णि०) मोचयति।

छुतिहा–संक्रामक, अस्पृश्य।

छुधा–क्षुधा, बुभुक्षा।

छुपना–देखिये 'छिपना'।

छुरा–क्षुरः।

छुरी–छुरिका, शस्त्री, असिधेनुका।

छूछा–रिक्त, रिक्तहस्त, निर्धन।

छूट–मुक्तिः (स्त्री)स्वतंत्रता, अवकाशः,

छूटना–मुच्लृ (भ्वा० पर० क० क०) मुच्यते।

छूत–स्पर्शः।

छूना–स्पृश (तु० पर०) स्पृशति।

छेंकना–निषिध (भ्वा०पर०) निषेधति। वृ (चु० उ०) वारयति-ते ।

छेड़ना–आ-रभ (भ्वा. आ.) आरभते। प्र–आ–प्रारभते ।

छेद–छिद्रम् , विवरम् , विलम् ।

छेदना–छिद्र (चु०उ०) छिद्रयति-ते ।

छेम–क्षेमः (मं) कुशलम् ।

छै–क्षयः, नाशः ।

छैल-ला–विदग्ध, रसिक ।

छोकड़ा–बालः, वालकः, पुत्रः, सुतः, सूनुः

छोकड़ी–वाला, वालिका, पुत्री, सुता।

छोटा–ह्रस्व, लघु, खर्व ।

छोटी–ह्रस्वा लव्वी ।

छोड़ना–त्यज (भ्वा०पर०) त्यजति । मुच्लृ, (तु०, पर०), मुञ्चति । परि हृ (भ्वा० उ०) परिहरति-ते ।

छोर–अन्तः, सीमा (सीमन् स्त्री०) ।

छोरा–वालकः, शिशुः ।

छोलना–तक्ष, (भ्वा० पर०) तक्षति ।

छोह–दया, कृपा, अनुकम्पा, ममता ।

छौंक–धूपनम् । वासनम् ।

छौकना–धूप, (भ्वा० पर०) धूपायति ।

छौना–शावकः ।

छौर-क्षौरम् , मुण्डनम् ।

छौलदारी–पटकुटी ।

(ज)

जंग—युद्धं, समरः-रम् , रणः, कलहः, विग्रहः ।

जंगल–जंगलम् , विपिनम् , वनम् , अरण्यम् , काननम् ।

जंगला–गवाक्षः, वातायनः ।

जंगली–वन्य, आरण्यक वनेचर ।

जंगी–महत् , सैनिक, योद्धृ ।

जंघा–जङ्घा, प्रसृता ।

जंजाल–भारः, कार्यभारः प्रप्रञ्चः ।

जंजीर–शृङ्खला ।

जंतार–यन्त्रम् ।

जंतु–जन्तुः, प्राणी (प्राणिन् पु०) ।

जंत्री–पञ्चाङ्गम् ।

जंबीर–जंबीरः ।

जँभाई–जृम्भा, जृम्भणम् ।

जभाँना–जृभि (भ्वा० आ०) जृम्भते ।

जई–यवाङ्कुरः, (रं) ।

जईफ–वृद्ध, स्थविर ।

जइफी–वृद्धता, (त्वं) वार्द्धक्यम्, स्थविरता ।

जक–आग्रहः,दुराग्रहः,हठः, निर्बन्धः ।

जकड़ना–बन्ध,(क्र्या० पर०)वध्नाति।
जखम–व्रणः, अरुः (सान्त न० पु०)।
जगत–जगत् (न०), जगती, भुवनम्, लोकः, संसारः।
जगना–जागृ, (अ० पर०) जागर्ति।
जगमगाना–देखिये "चमकना"।
जगह–स्थानम्, स्थलम्, ४ भूमिः, (स्त्री०)।
जगाना–जागृ, (अ० पर० णि०), जागरयति-ते, प्र, बुध, (दि० आ० णि०), प्रवोधयति-ते।
जघन–जघनम्, ऊरुः।
जच्चा–प्रसूता।
जजमान–यजमानः।
जट–जटा।
जटा–जटा।
जड़–मूल, बुध्नः, २ कारणम्, निदानम्।
जड़ना–जट, (भ्वा० पर०), जटति। खच् (भ्वा० पर० खच्नाति।
जड़ाऊ–जटित, खचित, उत्कीर्ण।
जड़ावर–शीतकालिकं वस्त्रम्, शीताम्बरम्।
जडी–काष्ठौषधम्।
जडैया–शीतज्वरः।
जढ़–जडः मूर्खः।

जतन–यत्नः, प्रयत्नः, चेष्टा, उद्योगः।
जताना–बुध, (दि० आ० णि०), बोधयति-ते।
जत्था–दलः (लं) सङ्घः, समूहः।
जदपि–यद्यपि (अव्य)।
जनखा–क्लीवं, नपुंसकम्।
जनमाना–जनी (दि० आ० णि०), जनयति। उत् पद् (दि० आ० णि०), उत्पादयति। प्र सू, (अ० आ०), प्रसूते।
जनम–जन्म, (नान्त न०), उत्पत्तिः, (स्त्री०), उद्भवः।
जनानखाना–अन्तःपुरम्।
जनाना–स्त्री, योषित् (स्त्री), महिला, नारी।
जनाना–ज्ञा, (क्र्या० पर० णि०), ज्ञापयति-ते। बुध (दि० आ० णि०) बोधयति-ते।
जनाव–महोदयः, महाशयः।
जनेऊ–यज्ञोपवीतम्, उपवीतम्, यज्ञसूत्रम्।
जनेत–वरयात्रा, जन्ययात्रा।
जप -जपः।
जपना–जप (भ्वा० पर०) जपति।
जब–यदा, (अ०)।
जब कभी–यदाकदाचित्, (अ०)

जबर— } बलवत्, दृढ़, शक्तिमत्,
जबरदस्त— } पुष्ट ।

जबरन्—हठात्, बलात् ।

जबाँ— }
जबान— } जिह्वा, रसना, रसज्ञा ।

जबानी—मौखिक ।

जमघट—समूहः, समुदायः, समवायः ।

जमना—उद्भू, (भ्वा.पर.), उद्भवति ।
उद् गम, (भ्वा. पर.), उद्गच्छति ।

जमा—संगृहीत, सञ्चित, २ संग्रहः ।

जमाई—जामाता, (जामातृ पु०) ।

जमा करना—सम् चिञ्, (स्वा० उ०) ।—सञ्चिनोति, सञ्चिनुते ।
सम् ग्रह, (क्र्या० उ०) संगृह्णाति, संगृह्णीते ।

जमात—गणः, समूहः, २ श्रेणिः, (स्त्री०) ।

जमानत—प्रातिभाव्यम् ।

जमाना—समयः ।

जमामार—सर्वस्वहारिन् ।

जमाव—समूहः ।

जमींदार—भूस्वामी, (स्वामिन् पु०) ।

जमीन—भूः, भूमिः, (स्त्री०) ।

जमुना—यमुना ।

जय—जयः, विजयः ।

जर—ज्वरः ।

जरा—अल्प, किञ्चित्, ईषत्, (अ०) ।

जरिया—द्वारा (अ०) ।

जरूर—अवश्यम् (अ०) ।

जरूरत—आवश्यकता, प्रयोजनम् ।

जर्द—पीत ।

जर्रा—अणुः, कणः ।

जर्राह—शस्त्रचिकित्सकः ।

जर्राही—शस्त्रचिकित्सा ।

जल—जलं, नीरं, वारि, अम्बु (न०) ।

जलन—ज्वलनम्, ज्वाला, दाहः, तापः ।

जलना—ज्वल, (भ्वा० पर०) ज्वलति ।

जलपान—जलपानम् ।

जलाना—दह, (भ्वा० पर०) दहति ।
ज्वल, (भ्वा० पर० णि०), ज्वलयति-ते, ज्वालयति-ते ।

जलावन—इन्धनम् ।

जलूस—उत्सवयात्रा, शोभायात्रा, यात्रोत्सवः ।

जलेवी—कुण्डलिनी ।

जल्द—शीघ्रम्, द्रुतम्, त्वरितम्, झटिति (अ०) ।

जल्दबाज—शीघ्रकारिन्, द्रुतकारिन् ।

जल्दीबाजी—शीघ्रता, त्वरा ।

जवाखार—यवक्षारः ।

जवान–युवा, (युवन् पु०), तरुणः। स्त्री०–युवती। तरुणी।

जवानी–यौवनम्, तारुण्यम्।

जवाब–उत्तरम्।

जवाहर–रत्नम्, मणिः।

जस्ता–यशदः।

जहन्नुम–नरकः, निरयः।

जहर–विषम्, गरलम्: पु० न०।

जहरीला–विषमय, विषाक्त।

जहाँ–यत्र (अ०)

जहाँकहीं–यत्रकुत्रचित् (अ०)।

जहाँपनाह–जगदीश्वरः, जगत्पालकः प्रभुः।

जहाज–पोतः।

जहान–संसारः, जगत्, (न०) लोकः।

जहालत–मूर्खता, मूढ़ता।

जाँघ–जङ्घा।

जांच–अनुसन्धानम्, अन्वेषणम्।

जाँच करना–अनु सम् धा, (जु० उ०) अनुसन्दधाति, अनुसन्धते।

जाँत–यन्त्रम्, घरट्टः, पेषणयन्त्रम्।

जागना जागृ, (अ० पर०) जागर्ति। प्र–बुध (दि० आ०) प्रबुध्यते।

जाठ–यूपः।

जाड़ा–शीतम्, शीतकालः।

जाति–जातिः (स्त्री०)।

जादू–कार्मणम्, मूलकर्म (नान्त०)।

जादूगर–मान्त्रिकः।

जान–प्राणाः, (नित्यबहु०), जीवनम्।

जानकार–अभिज्ञ, विज्ञ, ज्ञातृ, पंडित।

जानकारी–अभिज्ञता, विज्ञता, ज्ञानम्।

जानना–ज्ञा (क्र्या० उ०) जानाति, जानीते। अव गम्, (भ्वा० पर०), अवगच्छति। बुध, (दि० आ०) बुध्यते। विद्, (अ० पर०) वेत्ति।

जाना–गम्, (भ्वा० पर०) गच्छति व्रज, (भ्वा० पर०) व्रजति। या (अ० पर०) याति।

जामन–आतञ्चनम्।

जामना–उद् गम्, (भ्वा० पर०), उद्गच्छति।

जामा–अङ्गरक्षकः।

जामिन–प्रतिभूः, लग्नकः।

जामुन–जम्बूः।

जायका–आस्वादः, स्वादः।

जायदाद–भूमिः, सम्पत्तिः, (स्त्री०), धनं, वित्तम्।

जायफल–जातिकोशः।

जारना–देखो "जलाना"।

जारी–आरब्ध, उपक्रान्त, वर्तमान।

जाल-जालम्, आनायः।

जालसाज–छलिन्, कपटिन्, मायाविन्।

जालसाजी–छलः, कपटं, (टः) माया, कैतवं, वञ्चना ।

जालिम–अत्याचारिन् ,घातक,हिंसक ।

जालिया– } छलिन् , कपटिन् ,
जाली– } कपटपूर्ण ।

जालीदार–जालयुक्त ।

जासूस–गुप्तचरः, चारः ।

जाहिर–प्रकट,प्रकाशित,विदित,ज्ञात ।

जाहिल–मूर्ख, मूढ़, अनभिज्ञ, अज्ञ ।

जिंदगी–जीवितं, जीवनम् ।

जिंदा–जीवित ।

जिक्र–चर्चा, वार्ता ।

जिगर–हृदयम् ।

जिताना–जि (भ्वा० पर० णि०) जापयति-ते ।

जिद–वैरं, शत्रुता, हठः, दुराग्रहः ।

जिद्दी–आग्रहिन् , हठिन् ।

जिधर–यतः (अव्य०), यत्र (अ०) ।

जिनिस–वस्तु (न०) ।

जिमाना–देखो "खिलाना" ।

जिम्मा } उत्तरदायित्वम् ,
जिम्मेदारी } दायित्वम् ।

जिम्मेदार–उत्तरदायी (दायिन्) ।

जिरह–तर्कः ।

जिला–मंडलम् , प्रदेशः, प्रान्तः ।

जिलाना–जीव (भ्वा० पर० णि०) जीवयति-ते ।

जी–हृदयम् , हृत् (न०), मानसं, मनः (सान्त न०) ।

जीभ–जिह्वा, रसज्ञा, रसना ।

जीना–जीव (भ्वा० पर०) जीवति ।

जीना–जीवनम् ।

जीरा–जीरकम् , जरणम् ।

जीव–जीवः, प्राणी (प्राणिन् पु०) ।

जीवट–उत्साहः, साहसम् ,मनोबलम् ।

जीवन–जीवनम् ।

जुआँ–यूका ।

जुआ–द्यूतम् ।

जुआरी–कितवः ।

जुकाम–प्रतिश्यायः ।

जुग–युगम् ।

जुगत–युक्तिः (स्त्री०) उपायः ।

जुगनू–ज्योतिरिङ्गणः, खद्योतः ।

जुगाली–रोमन्थः ।

जुटना–एकत्र भू०, एकत्रभवति !

जुटाना–एकत्र, कृ० एकत्रकरोति, सम् चि० (स्वा.उ.) सञ्चिनोति,सञ्चिनुते ।

जुड़ना–जुड (तु० पर०) जुडति ।

जुताई–कर्षणम् ।

जुदा–पृथग्भूत, भिन्न, विच्छिन्न, पृथक् (अ०) ।

जुदाई–विरहः वियोगः ।
जुन्हरी–यावनालः ।
जुमला–वाक्यम् ।
जुरमाना–दण्डः ।
जुर्म–अपराधः, आगः, (सान्त न०) !
जुलाव–रेचनम् ।
जुलाहा–तन्तुवायः ।
जुलूस–उत्सवयात्रा, शोभायात्रा ।
जुल्फ–काकपक्षः शिखण्डकः ।
जुल्म–अपराधः, आगः, (आगस् न०) ।
जुही–यूथिका ।
जूँ–यूका ।
जूआ–द्यूतम् ।
जूझ–युद्धम् ।
जूझना–युध (दि० पर०) युध्यति ।
जूठा–उच्छिष्ट, जुष्ट ।
जूडा–जूटः, धम्मिल्लः ।
जूता–उपानत् (उपानह् स्त्री०) पन्नद्धी, पादत्राणम्, पादरक्षा ।
जूस–यूषः (षं) ।
जूही–यूथी, गणिका ।
जेंवन, जेंवना } जेमनम्, भोजनम् ।
जेठ–ज्येष्ठः, अग्रजः ।
जेठाई–ज्येष्ठता, ज्यैष्ठ्यम् ।
जेठा–ज्येष्ठः ।
जेठी मधु–यष्टिमधु ।
जेब, जेबी } स्यूतः ।
जेल–कारा, कारागारम् ।
जेवनार–भोजनम्, पाकः, रसवती ।
जेवर–आभूषणम्, आभरणम्, भूषणम् ।
जेहल–कारा ।
जेहलखाना–कारागारम् ।
जै–जयः, विजयः ।
जैसा–यादृश २ यथा (अ०) ।
जोक–जलौका ।
जोकर–विदूषकः ।
जोखना–तुल (कु० उ०) तोलयति-ते । मा (अ०पर०) माति-परि-परिमाति ।
जोगी–योगी, (योगिन् पु०) ।
जोड़–सन्धिः, संयोगः, संगमः ।
जोड़ना–जुड़, (तु० पर० णि०) जोड़यति-ते । सम् धा, (जु० उ०) सन्दधाति, सन्धत्ते । युज, (रु० उ०) युनक्ति, युङ्क्ते ।
जोड़ा–, जोड़ी– } युगलं, युग्मम् ।
जोत–कर्षणम् ।
जोतना–कृष, (भ्वा० पर०) कर्षति ।
जोताई–कर्षणम् ।

जोवन–यौवनम्, तारुण्यम् ।

जोर–वलं, शक्तिः, (स्त्री०) अधिकारः ।

जोरदार–शक्तिमत्, प्रभावपूर्ण, वलवत् ।

जोरू–पत्नी, स्त्री, अर्द्धाङ्गिनी, सहधर्मिणी, भार्या ।

जोश–उत्साहः मनोवेगः, उत्सेकः ।

जोशीला–सोत्साह, प्रभावशालिन् ।

जौ–जवः ।

जौहर–रत्नम् ।

जौहरी–रत्नपरीक्षकः ।

ज्यादती–आधिक्यम्, २ वलात्कारः ।

ज्यादा–अधिक, प्रभूत, वहु ।

ज्यौनार–भोजनम्, पाकः, रसवती ।

ज्वर–ज्वरः, संतापः ।

ज्वाला–ज्वाला, दीप्तिः (स्त्री०) ।

ज्योतिप–ज्यौतिषम्, ज्योतिः शास्त्रम्, ज्योतिर्विद्या ।

ज्योतिषी–ज्योतिर्विद्, गणकः ।

(झ)

झङ्कार–झङ्कारः ।

झंखना–सन्तप, (भ्वा० पर०) सन्तपति । दू (दि० आ०) दूयते । अनुतप, (भ्वा० पर०) अनुतपति ।

झंझट–कलहः, विवादः, प्रपञ्चः ।

झंझा–झञ्झा, झञ्झावातः, झञ्झानिलः ।

झंडा–पताका ।

झक–आवेशः ।

झकाझक–स्वच्छ, समुज्ज्वल ।

झकोर–वायुवेगः ।

झक्की–विवादिन्, कलहप्रिय, वातुल

झगड़ना–कलहः, (ना० धा०) कलहायते । युध, (दि० पर०) युध्यति विवद, (भ्वा० पर०) विवदति ।

झगड़ा–कलहः, विवादः, युद्धम् ।

झगड़ालू–कलहप्रियः, कलहिन् ।

झटका–आघातः ।

झट / झटपट – झटिति, द्रुतम्, त्वरितम् शीघ्रम्, (अ०) ।

झड़ी–झरी, प्रवाहः ।

झपकी–तन्द्रा, स्वल्पनिद्रा ।

झपट–झम्पा, आघातः, आक्रमणम् ।

झपेटा–आघातः ।

झमेला–प्रपञ्चः ।

झरना–झरः, निर्झरः, स्रोत (सान्त न०) ।

झरोखा–वातायनम्, गवाक्षः ।

झलक–दीप्तिः, द्युतिः, कान्तिः (स्त्री० शोभा, प्रकाशः । आभासः ।

झलकना–द्युत, (भ्वा० आ०) द्योतते।
दीप, (दि० आ०) दीप्यते।

झलका–उच्छालकः।

झाईं–श्यामिका।

झाँकी–दृश्यम्।

झाँझ–झर्झरः, झल्लरी, झल्लकम्।

झाँट–शीकरः, अम्बुकणः।

झाँप–अवगुण्ठनम्।

झाऊ–झावुः।

झाग–फेनः।

झाड़–झाटः।

झाड़फनूस–दीपवृक्षः।

झाड़ना–मृज् (चु० उ०) मार्जयति-ते।

झाड़ा–गूथम्, विष्टा, विट्,(षान्त-स्त्री०) पुरीषम्।

झाड़ी–झाटः, झुण्डः, गुल्मः।

झाड़ू–मार्जनी, शोधनी, व्यवहारिका, वर्द्धनी।

झापड–चपेटा।

झारना–देखो "झाड़ना"।

झारी–घटी, कलशी।

झाल–झल्लरी।

झालर–दशा, अञ्चलम्।

झिंगुर–झिल्ली।

झिल्ली–झल्लिका।

झींसी–शीकरः, अम्बुकणः।

झील–ह्रदः।

झुंड–समूहः, सङ्घः, गणः समुदायः, यूथम्।

झुकना–नम, (भ्वा० पर०) नमति।
नम्री भू, (भ्वा० पर०) नम्रीभवति।

झुकाना–नम, (भ्वा० पर० णि०) नमयति-ते।

झुकाव–प्रवृत्तिः (स्त्री०)

झुठाई–असत्यता, मिथ्यात्वम्।

झुलाना–दुल,(चु० उ०) दोलयति-ते।

झूठ–असत्यं, मिथ्या, अनृतम्।

झूठा–मिथ्यावादिन्, असत्यवादिन्।

झूमर–झुमरिः।

झूलना–प्रइखि, (भ्वा० पर०) प्रेङ्खति।

झूला–दोला, प्रेङ्खा, हिन्दोलः, प्रेङ्खोलनम्।

झेलना–सह (भ्वा० आ०) सहते।

झोंक–आघातः।

झोंटा–जूटः, धम्मिल्लः।

झोपड़ा–कुटी, कुटीरम्, पर्णशाला।

झोपा–स्तवकः, गुच्छः।

झोरा } प्रसेवकः।
झोला }

झोली–प्रसेविका।

झौंसना–देखो, "जलाना"।

(ट)

टंक–टङ्कः।
टकाई–टङ्कनम्।
टंकार–टङ्कारः।
टंटा–विवादः, कलहः।
टक–स्थिरदृष्टिः, निर्निमेषदृष्टिः, (स्त्री)।
टकराना–घट्ट, (भ्वा० आ०) घट्टते, सम्-संघट्टते।

टकसाल–टङ्कशाला।
टक्कर–आघातः, प्रतिघातः, घातप्रतिघातः।

टटका–नूतन, नवीन, अभिनव, नव।
टटोलना–देखो, "खोजना"।
टट्टी–यवनिका। २ पुरीषम्, विष्ठा।
टट्टी होना–हद, (भ्वा० आ०) हदते।
टट्टू–अश्वशावकः।
टपकना–स्रु (भ्वा० पर०) स्रवति। च्युति, (भ्वा० पर०) च्योतति।

टलना–टल, (भ्वा० पर०) टलति।
टहनी -शाखा, प्रशाखा।
टहल–सेवा, शुश्रूषा।
टहलना–भ्रम, (भ्वा० पर०) भ्रमति, (दि० पर०) भ्राम्यति। भ्रमति। अट (भ्वा० पर०) अटति, परिपर्यटति।

टहलू–सेवकः, भृत्यः, अनुचरः।
टाँक–टङ्कः।
टाँकना–टकि, (चु० पर०) टङ्कयटि। उत्‌लिख, (तु० पर०) उल्लिखति।
टाँकी–टङ्किका।
टाँग–टङ्कः, पादः, टङ्गः।
टाँगना–अव-लवि, (भ्वा० आ० णि० अवलम्बयति।
टांगा–टङ्गः, कुठारः।
टाँयटाय–व्यर्थविवादः बृथालापः प्रजल्पनम्।
टायटिल–पदवी, उपाधिः।
टाइप–मुद्राक्षरम्।
टाइम–समयः, कालः, वेला।
टाउन–नगरम्, पुरम्।
टाउनहाल–नगरभवनम्।
टाट–शणास्तरणम्।
टाटी–यवनिका।
टाप–टापः।
टापू–द्वीपः।
टाल–समूहः, पुंजः, राशिः !
टालना–अपसृ, (भ्वा० पर० णि०) अपसारयति-ते। उपईक्ष, (भ्वा० आ०) उपेक्षते। टल, (भ्वा० पर० णि०) टालयति।
टालमटोल–उपेक्षा। व्याजः।

टिकना—वस, (भ्वा० पर०) वसति, आ-आवसति । टीकृ, (भ्वा० आ०) टीकते ।

टिकाऊ ·चिरस्थायिन्, स्थायिन् ।

टिटिहरी—टिट्टिभः ।

टिड्डा, ड्डी—शलभः ।

टीका—तिलकः, (कं) चन्दनम् ।

टीपन—जन्मपत्रिका ।

टीपना—उत्‌टकि (चु०पर०) उट्टङ्कयति टिप, (चु० उ०) टेपयति-ते ।

टीस—वेदना, पीड़ा, व्यथा ।

टीसना—व्यथ (भ्वा० पर०) व्यथते ।

टुक—देखिये, "थोड़ा" ।

टुकड़ा—खण्डः, अंशः, भागः ।

टूँट—त्रुटिः हानिः (स्त्री०) ।

टूँड—तुण्डम् ।

टूटा—त्रुटित, भग्न ।

टूटना—त्रुट, (दि० पर०), त्रुट्यति ।

टेक—हठः, आग्रहः, निर्बन्धः, अवलम्बनम् ।

टेकना—अव, लबि (भ्वा० आ०), अवलम्बते ।

टेढ़ा—वक्र, कुटिल, अनृजु, विषम ।

टेढ़ापन—वक्रता, कुटिलता ।

टेम—दीपशिखा ।

टेर—स्वरः, आह्वानम् ।

टेव—अभ्यासः ।

टेसू—पलाशः ।

टैक्स—शुल्कः,—ल्कम् ।

टोंटा—
टोंटी— } नली, नलिका ।

टोक—प्रतिषेधः,, प्रतिरोधः निषेधः ।

टोकरा—कण्डोलः करण्डः ।

टोकरी—कण्डोलिका, करोण्डिका ।

टोटका—तन्त्रम् कार्मणम् ।

टोटल—योगः

टोटा—हानिः, (स्त्री०), त्रुटिः, (स्त्री०) अपचयः ।

टोनहाई—कार्मणम् ।

टोना कार्मणम् ।

टोप—टोपः, शिरस्कः, शीर्षण्यम् ।

टोपी—टोपिका ।

टोल—मण्डलम्, समूहः, गणः, समुदायः ।

टोला—ग्रामटिका ।

टोली—मण्डली ।

टोह—अन्वेषणम्, मार्गणम् ।

ट्रान्सफर—परिवर्तनम् ।

ट्रान्सलेशन—अनुवादः भाषान्तरकरणम् ।

(ठ)

ठंड, ठंडी — शीतता, शैत्यम्, शीतलता।

ठंढा—शीत, शीतल।

ठकुरसुहाती—चाटुकारिता।

ठकुराई—प्रभुता (त्वं) स्वामिता-त्वम्।

ठग—वञ्चक, धूर्त, प्रतारक।

ठगना—वञ्चु, (चु० आ०), वञ्चयते। प्र, तृ, (भ्वा०पर०णि०), प्रतारयति।

ठगाई—वञ्चनम्, प्रतारणम्।

ठटरी—अस्थिपञ्जरः।

ठट्ठा—हासः, परिहासः।

ठठेरा—ताम्रकुट्टकः ताम्रकुट्टः।

ठठोली—नर्म, (नान्त न०)।

ठप्पर—चिह्नम्।

ठमकना—वि-लवि, (भ्वा० आ०), विलम्बते। वि रम, (भ्वा० पर०), विरमति।

ठहर—स्थानम्।

ठहरना—स्था (भ्वा० पर०), तिष्ठति।

ठहराव—स्थितिः, अवस्थितिः, (स्त्री०) अवस्थानम्।

ठाँव—स्थानम्।

ठाकुर—देवः, ईश्वरः, २ स्वामी (स्वामिन्) प्रभुः।

ठाट, ठाटबाट — रचना, शोभा, सज्जा।

ठानना—हठ, (भ्वा० पर०) हठति।

ठाम—स्थानम्।

ठिकड़ा—शर्करा।

ठिकाना—स्थानम्।

ठीक—उचित, यथार्थ, वास्तविक सत्य।

ठीहा—उद्घनः।

ठुकराना—तिरस्, कृ—तिरस्करोति; अप मनु, (दि० आ०), अपमन्यते।

ठुड्डी—हनुः, चिबुकम्।

ठूठ—स्थाणुः।

ठेस—घातः, आघातः।

ठेठ—सरल, विशुद्ध, निष्पष्ट।

ठोकना—आ हन् (अ० पर०)आहन्ति।

ठोकर—आघातः।

ठोडी—हनुः, चिबुकम्।

ठोर—तुण्डम्, मुखम्।

ठोस—स्थिर, दृढ, सारवत्।

ठौर—स्थानम्।

(ड)

डंक—अलम्।

डंका—ढक्का।

डंठल–काण्डः, नाड़ी, नालम् ।
डंडा–दण्डः, यष्टिका, यष्टिः (स्त्री०) ।
डंडी–तुलायष्टिः, (स्त्री०) ।
डँवरू–डमरुः ।
डबाँडोल–चल, चपल, चञ्चल, अस्थिर ।
डँस–दंशः ।
डकार–उद्गारः ।
डकैत–लुण्ठकः, पाटच्चरः ।
डकैती–लुण्ठनम् ।
डगर–मार्गः, पन्थाः (पथिन् पु०) ।
डपट–तर्जनम्, भर्त्सनम् ।
डपटना–तर्ज (चु० आ०) तर्जयते, भर्त्स (चु० आ०) भर्त्सयते ।
डपोरशंख–असत्यवादिन् ।
डबल–द्विगुण, द्विगुणित ।
डब्बा–सम्पुटः, सम्पुटकम् ।
डमरू–डमरुः ।
डर–भयः, भीतिः (स्त्री०) त्रासः ।
डरना–भी (जु० पर०) बिभेति । त्रसी (दि० पर०) त्रस्यति ।
डरपोक–भीरुः ।
डराना–भी (जु०पर०णि०) भीषयते ।
डरावना–भयानक, भयप्रद, भीषण ।
डलिया–उलूलकम् ।

डसना–दंश (भ्वा०पर०) दशति ।
डाँट–भर्त्सनम्, तर्जनम् ।
डाँटना–देखो "डपटना" ।
डाँस–दंशः ।
डाइन–डाकिनी ।
डाका–लुण्ठनम् ।
डाकिया–पत्रवाहकः, लेखहारः ।
डाकू–लुण्ठकः लुण्ठाकः ।
डाक्टर–वैद्यः, चिकित्सकः ।
डाढ़–दंष्ट्रा ।
डाढ़ा–वनाग्निः, दावाग्निः ।
डायरी–दैनन्दिनी, दैनिकी ।
डाल–शाखा ।
डालना–क्षिप (तु० पर०) क्षिपति, नि-निक्षिपति ।
डाली–शाखा ।
डासन–आस्तरणम्, शय्या ।
डाह–द्रोहः, ईर्ष्या, असूया ।
डिक्शनरी–शब्दकोषः ।
डिगना–वि-चल (भ्वा० पर०) विचलति ।
डिगरी–पदं, पदवी, उपाधिः २ विजयः ।
डिगाना–वि-चल (भ्वा० पर० णि०) विचालयति ।

डिबिया–सम्पुटी ।

डिब्बा–सम्पुटकम् ।

डिसमिश–विघटित, विनष्ट, निरस्त ।

डींग–विकत्थनम्, गर्वोक्तिः (स्त्री०) ।

डीठ–दृष्टिः, दृक् (दृश्–स्त्री०) ।

डील–आकारः ।

डुगडुगी–दुन्दुभिः ।

डुबकी–मज्जनम्, निमज्जनम्, अवगाहनम् ।

डुबाना–नि-मस्ज (तु० पर० णि०) निमज्जयति ।

डूबना–ब्रुड् (तु० पर०) ब्रुडति । नि मस्ज (तु० पर०) निमज्जति ।

डेढ़–सार्द्ध ।

डेरा–आवासः, वासः, निवासः ।

डेहरी–कुशूलः १ देहली ।

डोंगा } उडुपम्, प्लवः, कोलः ।
डोंगी }

डोम–डोमः, श्वपचः, चाण्डालः ।

डोमकौआ–द्रोणकाकः ।

डोर–रज्जुः (स्त्री०) ।

डोरा–सूत्रम्, तन्तुः ।

डोरी–रज्जुः, (स्त्री०) रश्मिः ।

डोल–दोला, हिन्दोलः (ला) ।

डोलना–कपि (भ्वा० आ०) कम्पते । वेप (भ्वा० आ०) वेपते ।

डोली–शिविका, दोलिका ।

डोंस–दंशः ।

ड्योढ़ी–द्वारम्, राजद्वारम् ।

ड्राइवर–सारथिः । यानचालकः ।

ड्रामा–नाटकम् ।

(ढ)

ढंग–रीतिः, (स्त्री०) पद्धतिः, (स्त्री०) विधिः, प्रकारः ।

ढँढोरा–डिण्डिमः ।

ढकना–पि धा (जु० उ०) पिदधाति, पिधत्ते । आ छद (चु०उ०) आच्छादयति-ते ।

ढकोसला–आडम्बरः पाखण्डः, दम्भः ।

ढक्कन–पिधानम्, आच्छादनम् ।

ढरकना } लुठ (भ्वा० पर०) लुठति ।
ढलना } गल (भ्वा० पर०) गलति ।

ढर्रा–मार्गः, पद्धतिः, (स्त्री०) सरणिः (स्त्री०) परम्परा ।

ढलाई–द्रावणम् ।

ढाँचा-आकारः ।

ढाँसना–कास, (भ्वा० आ०) कासते ।

ढाक–ढक्का, २ पलाशः ।

ढाठर–पशुकारागारः ।

ढाढस–धैर्यम् ।

ढाल–गुप्तिः, चर्मगुप्तिः (स्त्री०) ।

ढालुआ–क्रमनतः।
ढिढोरा–डिण्डिमः।
ढिठाई–धृष्टता, धार्ष्ट्यम्।
ढिलाई–शिथिलता, शैथिल्यम्।
ढीठ–धृष्ट, उद्दण्ड, अविनीत।
ढील–यूका।
ढीला–शिथिल।
ढुलकना–लुठ (भ्वा० पर०) लुठति।
ढूढना–मार्ग (चु० उ०) मार्गयति-ते।
ढेकुल–घटीयन्त्रम्।
ढेका } ढेकी } कुट्टनयन्त्रम्, धान्यकुट्टनयन्त्रम्।
ढेंढी–शिम्बिः (स्त्री०) कलिका।
ढेपी–मुखम्, पिधानम्।
ढेर–राशिः, समूहः।
ढेला–लोष्टम्।
ढोंग–पाखण्डः दम्भः।
ढोंगी–पाखण्डिन्, दम्भिन्।
ढोढ़ी–नाभिः।
ढोना–वह (भ्वा० पर०) वहति-ते।
ढोल–ढोलकः।

(त)

तंग–सङ्कीर्ण, २ दुःखित, आकुल, आपन्न।
तंत्र–तन्त्रम्।
तंदुरुस्त–स्वस्थ, नीरोग, नीरुज्, हृष्टपुष्ट।
तंदुरुस्ती–स्वास्थ्यम्, आरोग्यम्, नैरुज्यम्।
तंबू–वितानम्।
तंबोली–ताम्बूलिकः।
तअज्जुब–आश्चर्यम्, विस्मयः।
तक–पर्य्यन्तम्, यावत् (अ०)।
तकदीर–भाग्यं, भागधेयम्, दैवम्, नियतिः (स्त्री०)।
तकरार–कलहः, विवादः, युद्धम्।
तकला–तर्कः, सूत्रवेष्टनम्।
तकली–तर्कुटी।
तकलीफ–कष्टं, दुखं, कृच्छ्रं, वेदना, यातना।
तकसीम–विभागः, भागः।
तकाजा–प्रेरणा, अनुरोधः।
तकिया–उपधानम्, शिरोधानी।
तखत–सिंहासनम्।
तख्ती–फलकम्, काष्ठफलकम्।
तगड़ा–प्रौढ़, पुष्ट।
तजरबा–अनुभवः,अनुभूतिः,(स्त्री०)।
तजवीज–विचारः, सम्मतिः, (स्त्री०) उपायः।
तड़का–प्रातः (अ०) प्रभातम्।

तड़पना–गर्ज, (भ्वा० पर०) गर्जति ।
तदवीर–उपायः साधनम्, यत्नः प्रयत्नः ।
तनखाह–वेतनम्, वृत्तिः, (स्त्री०) ।
तनहा–एकल, एकाकिन् ।
तनाजा–विवादः, कलहः ।
तनिक–अल्प, स्तोक ।
तन्नी–बन्धनी, रज्जुः (स्त्री०) ।
तप–तपः (तपस् न०) तपस्या, तपश्चर्या ।
तपना–तप (भ्वा० पर०) तपति ।
तपसी-तपस्विन् तापस, तपोधन ।
तपाना–तप (भ्वा० पर० णि०) तापयति, ते ।
तपेदिक–राजयक्ष्मा (यक्ष्मन् पु०) क्षयरोगः ।
तफसील–विवरणम् ।
तवदील–परिवर्तित ।
तवदीली–परिवर्तनम् ।
तवाह–नष्ट, विनष्ट, विध्वस्त,दुःखित ।
तवीयत–स्वभावः, प्रकृतिः (स्त्री०) ।
तवेला–अश्वशाला, मन्दुरा ।
तभी–तदैव (अ०) ।
तमगा–पदकम् ।
तमाम–सम्पूर्ण सर्व समस्त अखिल निःशेष, अशेष ।
तमाशा–दृश्यम् ।
तमीज–विचारः विवेकः विवेचनम् ।
तमोली–ताम्बूलिकः ।
तरंग–तरङ्गः भंगः,ऊर्मिः वीचिः(स्त्री.)।
तर–आर्द्र, क्लिन्न ।
तरकश–निषङ्गः ।
तरकारी–शाकम् ।
तरकीब–रीतिः(स्त्री०),विधिः प्रकारः ।
तरक्की–उन्नतिः, अभ्युन्नतिः, वृद्धिः (स्त्री०) ।
तरजुमा–अनुवादः, भाषान्तरकरणम् ।
तरतीव–क्रमः अनुक्रमः ।
तरद्दुद–कष्टम्, चिन्ता, शोकः ।
तरना–तृ, (भ्वा० पर०) तरति ।
तरफ–पक्षे, पार्श्वे ।
तरबूजा–कालिन्दम्, कालिङ्गम्, कृष्णवीजम् ।
तरसना–तृष (दि० पर०) तृष्यति । लाला (ना० धा०) लालायते ।
तरह–१ प्रकारः रीतिः(स्त्री०) २ सदृश तुल्य, समान ।
तराई–अधित्यका ।
तराजू–तुला ।
तरावट–आर्द्रता, शीतलता ।
तरीका–रीतिः,(स्त्री.) विधिः, प्रकारः ।
तर्क–तर्कः युक्तिः (स्त्री०) ;

तर्जनी—तर्जनी ।
तल—तलः, तलम् ।
तलफना—तप (भ्वा० पर०) तपति । तप, (दि० पर०) तप्यति ।
तलवार—खड्गः, असिः, कृपाणः ।
तलाक—सम्बन्ध-विच्छेदः ।
तलास—अन्वेषणं, मार्गणम् ।
तलाशना—देखिये "ढूँढ़ना" ।
तलाशी—अन्वेषणम् मार्गणम्, गवेषणा ।
तले-तले, नीचैः (अ०) अधः (अ०)।
तवा—ऋजीषम्, पिष्टपचनम् ।
तवारीख-इतिहासः, इतिवृत्तम् ।
तवालत—कष्टम्, क्लेशः, दुःखम् ।
तशदीक—समर्थनम्, अनुमोदनम् ।
तसमई—क्षीरान्नम्, पायसम् ।
तसल्ली—आश्वासनम् ।
तसवीर—चित्रम् ।
तह-स्तरः, तलम् ।
तहकीकात—अनुसन्धानम्, अन्वेषणम् ।
तहस-नहस—नष्टभ्रष्ट, ध्वस्त-विध्वस्त ।
तागा—सूत्रम्, तन्तुः, दोरकम् ।
ताँत—तन्तुः ।
ताँती—तन्तुवायः ।
तामा—ताम्रम् ।
ताऊ—तातः, पितृव्यः ।
ताक—घातः २ प्रतीक्षा ।
ताकत—बलम्, शक्तिः, (स्त्री०), सामर्थ्यम्, विक्रमः, पराक्रमः ;
ताकतवर—बलिष्ठ, समर्थ, बलवत् ।
ताकीद—प्रेरणम्, प्रेरणा ।
ताकना—देखिये "देखना" ।
तागा—सूत्रम्, तन्तुः ।
ताज—मुकुटं, किरीटं, राजमुकुटं, राजचिह्नम् ।
ताजा—नवीन, नूतन, अभिनव, नव ।
ताजीरात—दण्डविधानम् ।
ताड़—तालः ।
ताड़ना—तड (चु० उ०) ताडयति-ते ।
तातील—अवकाशः ।
तान—तालः, लयः ।
तानना—तन (त० उ०) तनोति,तनुते । वि स्तृ (स्वा० उ०) विस्तृणाति ।
तानपूरा—तानपूरकम् ।
ताना—व्यङ्ग्यवाणी ।
ताप—तापः, दुःखम्, पीड़ा, उष्णता ।
तावा—ऋजीषम्, पिष्टपचनम् ।
तावेदार—आज्ञाकारिन्, वशवर्तिन्, वशंवद ।
तावेदारी—वशवर्तिता, आज्ञाकारिता, अधीनता ।
तामील—सम्पादनम्, निर्वर्त्तनम्, आज्ञापालनम् ।

तायदाद–संख्या, गणना, परिमाणम् ।
तार–तन्त्री ।
तारना–तृ (भ्वा०पर०णि०) तारयति । पारे कृ० (कृ० उ०) पारेकरोति, कुरुते ।

तारा–तारा, नक्षत्रम् ।
तारीफ–प्रशंसा, श्लाघा, स्तुतिः(स्त्री०)।
ताल–तालः २ लयः ।
ताला–तालकम् ।
ताली–ताली, कुञ्चिका, तालिका ।
तालीम–शिक्षा ।
ताल्लुक–सम्बन्धः, प्रयोजनम् ।
तासीर–गुणः, प्रभावः ।
ताहम–तथापि (अ०) ।
तिकोना–त्रिकोण, त्र्यस्र ।
तिगुना–त्रिगुण, त्रिगुणित ।
तिजारत–व्यापारः, व्यवसायः ।
तितर-वितर–इतस्ततः (अ०) २–छिन्न भिन्न, नष्टभ्रष्ट ।
तिथी–तिथिः (पु० स्त्री०) ।
तिनका–तृणम् ।
तिपाई–त्रिपादिका ।
तिबारा–तृतीयवारम् ।
तिरछा–तिर्यक् १ वक्र, तिरश्चीन, तिर्यक् (अ०) ।
तिल–तिलः ।
तिलक–तिलकम् , चन्दनम् ।
तिवारी–त्रिपाठिन् , त्रिवेदिन् ।
तिल्ली–प्लीहा ।
तिहरा–त्रिगुण, त्रिगुणित, त्रिवृत्त ।
तिहाई–तृतीयांशः ।
तीख-खा–तीक्ष्णम् , कटु ।
तीज–तृतीया ।
तीतर–तित्तिरः ।
तीता–तिक्त ।
तीन–त्रि ।

तीनबार–त्रिः, (अ०) त्रिवारम् ।
तीर–तीरं, तटः, (टं) वेला, २ शरः, वाणः इषुः ।
तीरन्दाज–धनुर्धरः, धानुष्कः ।
तीर्थ–तीर्थम् , पुण्यभूमिः, (स्त्री०) पुण्यक्षेत्रम् ।
तीस–त्रिंशत् (स्त्री०) ।
तीसी–अलसी ।
तीसरा–तृतीय ।
तुक–अक्षरमैत्री ।
तुरंत–त्वरितं, झटिति, द्रुतम् (अ०) ।
तुलसी–तुलसी ।
तू–युष्मद् (त्वम्) ।
तूत–तूतम् , तुदः ।
तूतिया–तुत्थम् ।
तेज–तेजः (सान्त० न०)दीप्तिः (स्त्री०) प्रकाशः २ तीक्ष्ण, तीव्र ।

तेजपात—तेजपत्रम् ।
तेजी—उग्रता, तीव्रता, तीक्ष्णता, शीघ्रता ।
तेरस—त्रयोदशी ।
तेल—तैलम्, स्नेहः ।
तेली—तैलिकः ।
तेलहन—तैलधान्यम् ।
तैनात—नियुक्त, नियोजित ।
तैयार—प्रस्तुत, उद्यत, वद्धपरिकर ।
तैयारी—संविधानकम् ।
तैरना तृ (भ्वा० पर०) तरति ।
तो—तु (अ०) ।
तोदँ—तुन्दम् ।
तोड़ना—तुड़ (भ्वा० पर०) तोड़ति, त्रुट (चु० आ०) त्रोटयते ।
तोता—शुकः कीरः ।
तोप—शतघ्नी ।
तोपना - देखो, ढँकना ।
तोला—तोलः, तोलम् ।
तोशक—गर्दिका, तूलतल्पम् ।
तौर-प्रकारः, रीतिः, (स्त्री०) ।
तौल—नापः, तोलनम्, तुला ।
तौलना—तुल, (चु० उ०) तोलयति-ते, मा, (अ० पर०) माति ।
तौलिया—अङ्गप्रोच्छणी ।
तौहीन—अपमानः ।
त्याग—त्यागः, उत्सर्गः, दानम् ।
त्योरी—भृकुटिः, टी (स्त्री०) ।
त्यौहार-पर्व, (नान्त) ।
त्रुटी—त्रुटिः (स्त्री०) न्यूनता ।

थ

थकना—श्रम, (दि० पर०), श्राम्यति ।
थकावट, थकान } श्रान्तिः, (स्त्री०), श्रमः ।
थकित—श्रान्त, परिश्रान्त ।
थगित—अवरुद्ध, स्थगित !
थन—स्तनः, पयोधरः, ऊधः, (सान्त०)
थप्पड़—चपेटा, तलाघातः ।
थम्हना—वि, लवि, (भ्वा० आ०), विलम्वते । वि रम, (भ्वा० पर०), विरमति ।
थरथराना, थर्राना } कपि (भ्वा. आ.) कम्पते । वेप, (भ्वा. आ.) वेपते ।
थल—स्थलम्, भूमिः, (स्त्री०)स्थानम् ।
थली—स्थली ।
थाती—निक्षेपः, न्यासः, २ निधिः, शेवधिः ।
थाप—साद्यम्, प्रामाणिकता, सत्यता ।
थापा—हस्तचिह्नम् ।

थाम्हना-स्तम्भु, (क्र्या.पर.) स्तभ्नाति। ग्रह (क्र्या० उ०) गृह्णाति, गृह्णीते।

थाल-स्थालम्।

थाला-आलवालः, आलवालम्।

थाली-स्थाली।

थाह-तलः तलम्।

थाहना-गाध, (भ्वा० आ०), गाधते।

थिति-स्थितिः, (स्त्री०) आवासः, अवस्था।

थिर-स्थिर, निश्चल, अचल, दृढ़।

थिरता-स्थिरता, दृढ़ता, स्थैर्यम्।

थू-धिक् (अव्य०)।

थूक-निष्ठयूतम्।

थूकना-ष्ठीव, (भ्वा० पर०), ष्ठीवति, नि-निष्ठीवति।

थूनी-स्थूणा, स्तम्भः।

थूहर-सेहुण्डः।

थैली-प्रसेविका।

थैला-प्रसेवः स्यूतम्।

थोक-समूहः, समुदायः।

थोथा-निःसार, असार, तुच्छ।

थोड़ा-स्तोक, अल्प, न्यून, ईषत् (अ०)।

द

दंग-चकित, विस्मित, स्तब्ध।

दंगल-१ मल्लयुद्धम्, २ कलहः विवादः।

दंगा-कलहः, उपद्रवः।

दंड-दण्डः।

दक्खिन-दक्षिणा, अवाची।

दखल-अधिकारः।

दगदग-संशयः, सन्देहः, शङ्का।

दगहा-दाहकर्तृ।

दगा-कपटः, (टं) कैतवम्, छलम्।

दगाबाज-कपटिन्, छलिन्, धूर्त।

दगाबाजी-देखो, दगा।

दतुवन-दन्तधावनम्।

ददोरा-दर्दुरः।

दपट-भर्त्सनम्। तर्जनम्।

दफा-१ वारम्, २ धारा।

दफ्तर-कार्यालयः।

दबंग-प्रभावशालिन्, बलवत्।

दबदबा-प्रभावः।

दबना-दम (दि० पर०) दाम्यति, शम (दि० पर०) शाम्यति।

दबाव-दमनम्, उत्पीडनम्, पीडनम्।

दम-श्वासः।

दमकल-जलयन्त्रम्।

दमचूल्हा-लोहचुल्लिका।

दमड़ी-पणस्य अष्टमांशः।

दमा–श्वासरोगः ।
दमाद–जामाता (जामातृ पु०) ।
दया–दया, कृपा, अनुकम्पा, अनुग्रह ।
दर–द्वारम् २ गर्तः ।
दरखास्त–निवेदनम्, प्रार्थना, अभ्यर्थना ।
दरख्त–वृक्षः, तरुः, द्रुमः, महीरुहः ।
दरदर–द्वारे द्वारे, प्रतिद्वारम् ।
दरवान–द्वारपालः, प्रतीहारः ।
दरबार–राजसभा ।
दरमियान–मध्ये, अभ्यन्तरे ।
दरयाफ्त–अन्वेषणम्, मार्गणम्, २ ज्ञात, विदित ।
दरवाजा–द्वारम् ।
दरसाना–दृश, (भ्वा० पर० णि०) दर्शयति ।
दरार–दारः, छिद्रम् ।
दरिद्र–दरिद्र, निःस्व, निर्धन ।
दरिया–नदी ।
दर्ज–लिखित, सन्निविष्ट ।
दर्जन–द्वादशकम् ।
दर्जा–श्रेणी, कक्षा २ पदम् ।
दर्जी–सूचिकः तुन्नवायः ।
दर्द–पीड़ा, व्यथा, कष्टम् ।
दर्पण–दर्पणम्, मुकुरः, आदर्शः ।
दर्शन–दर्शनम्, अवलोकनम्, वीक्षणम् । २ दर्शनशास्त्रम् ।
दल–समूहः, समुदायः ।
दलबल–सैन्यम् ।
दलदल–पङ्कः, (पु० न०) शादः, कर्दमः ।
दलना–दल (भ्वा० पर०) दलति ।
दलाल–घटकः ।
दलाली–घटकता ।
दलील–तर्कः, युक्तिः, (स्त्री०) ।
दवा–औषधम्, भेषजम्, भैषजम् ।
दवात–मसिपात्रम्, मसिधानी ।
दशहरा–दशहरा ।
दशा–अवस्था, दशा, परिस्थितिः (स्त्री०) ।
दस–दश (दशन्)
दसवां–दशम ।
दस्तकारी–शिल्पकला, शिल्पम् ।
दस्तखत–हस्ताक्षरः ।
दस्ता–हस्तकम् ।
दस्तूर–रीतिः (स्त्री०) नियमः ।
दहना–वह (भ्वा० पर०) वहति ।
दहसत–भयं, भीतिः (स्त्री०) त्रासः ।
दहाड़ना–गर्ज, (भ्वा० पर०) गर्जति ।
दही–दधि (न०) ।
दहेज–यौतुकम्, यौतकम् ।

दाँत–दन्तः, दशनः, ।
दाँती–दात्रम् ।
दाई–धात्री ।
दाख–द्राक्षा ।
दाखिल–प्रविष्ट, सन्निविष्ट ।
दाखिला–प्रवेशः, सन्निवेशः ।
दाग–कलङ्कः, दोषः, लाञ्छनम् ।
दागी–कलङ्किन्, दोषयुक्त, सदोष ।
दाढ़–द्रंष्ट्रा ।
दाढ़ी–दंष्ट्रिका, दाढिका, कूर्चः । (चर्म्) श्मश्रु (न०) ।
दातुन–दन्तधावनम् ।
दाद–दद्रुः ।
दादुर–दर्दुरः, भेकः, मण्डूकः ।
दान–दानम्, समर्पणम्, उत्सर्गः ।
दानव–दानवः, दनुजः ।
दानी–दातृ, दानिन्, उदार ।
दाना–कणः ।
दाम–मूल्यम् ।
दामाद–जामाता (तृ०) ।
दायरा–मण्डलम्, परिवेशः, परिधिः ।
दायाँ–दक्षिण ।
दायाद–दायादः, अंशहरः ।
दारूहल्दी–दारुहरिद्रा ।
दारू–मदिरा, मद्यम्, सुरा ।
दाल–दाली (स्त्री०) द्विदलम् ।
दालान–द्वारप्रकोष्ठः ।
दाना-पानी–अन्नोदकम्, अन्नजलम् ।
दाव–पणः, ग्लहः ।
दावा–अधिकारः ।
दावात–मसि (सी) धानी, मसि (सी) पात्रम् ।
दास–दासः सेवकः, अनुचरः भृत्यः ।
दास्तान–कथा ।
दाह–दाहः, संतापः, तापः, ज्वलनम् ।
दाहिना–दक्षिण, सव्य ।
दिक्कत–बाधा, कष्टम्, आयासः ।
दिखलाना–दृश (भ्वा० पर० णि०) दर्शयति-ते ।
दिखाऊ-
दिखावटी– } कृत्रिम, काल्पनिक ।
दिगर–अन्य अपर द्वितीय ।
दिन–दिनं वासरः वारः दिवसः ।
दिनचर्या–दिनचर्या, दैनिकं कृत्यम् ।
दिनाई–दद्रुः ।
दिमाग–मस्तिष्कम् ।
दिया–दीपः ।
दियाबत्ती–दीपवर्त्तिका ।
दियासलाई–दीपशलाका ।
दिल–हृदयम् ।
दिलचस्प–मनोरञ्जक, मनोज्ञ मनोहर, आकर्षक ।

दिलदार–उदार, सहृदय ।
दिली–हार्दिक ।
दिलाना–दा(जु० उ० णि०)दापयति ।
दिलासा–सान्त्वना, धैर्यम् ।
दिल्लगी–परिहासः नर्म (नर्मन् न०) ।
दिल्लगीबाज–परिहासकः परिहास-प्रियः ।
दिवाल–भित्तिः (स्त्री०) कुड्यम् ।
दिवाली–दीपावली ।
दिशा–दिशा, दिक् (दिश् स्त्री०) आशा ।
दीघी–दीर्घिका ।
दीठ–दृष्टिः (स्त्री०) ।
दीन–दरिद्र, दीन, आर्त, निर्धन ।
दीनार–दीनारः ।
दीमक–सीमिकः श्वेतपिपीलः ।
दीया–दीपः ।
दीवट–दीपवृक्षः, दीपस्तम्भः ।
दीवान–सचिवः मन्त्री (मन्त्रिन् पु०) ।
दीवाना–उन्मत्त, प्रमत्त, विक्षिप्त ।
दीवार–भित्तिः (स्त्री०) कुड्यम् ।
दीवाली–दीपावली, दीपमालिका ।
दुःख–दुःखम् , कष्टम् , कृच्छ्रम् ।
दुआ–प्रार्थना, अभ्यर्थना, २ आशीर्वादः ।
दुकान–पण्यम् ।
दुकानदार–वणिक्(ज्) विक्रेता,(तृ०),
दुकानदारी–वाणिज्यम् , व्यवसायः ।
दुख–दुःखं, कष्टं, आपत् , (स्त्री०) ।
दुखाना–पीड, (चु०उ०) पीडयति-ते । दु, (स्वा० पर०), दुनोति । सं, तप, (भ्वा० पर० णि०) संतापयति ते । दुःख, (चु० उ०), दुःखयति-ते ।
दुखिया–दुःखिन् , आपन्न, विपन्न ।
दुखना–दूङ् , (दि० आ०), दूयते ।
दुगना–द्विगुण ।
दुतकार–धिक्कारः, न्यक्कारः ।
दुतकारना–धिक् , कृ०, धिक्करोति ।
दुतर्फा–उभयपक्षीय, उभयान्वयिन् ।
दुधार–दुग्धवती, पयस्विनी ।
दुनाली–द्विनालास्त्रम् ।
दुनिया–संसारः, लोकः, जगत्, (न.) ।
दुनियादार–सांसारिक, लौकिक ।
दुनियादारी–लौकिकता, सांसारिकता ।
दुपट्टा–द्विपट्टम् , दुकूलम् ।
दुपहरिया–मध्याह्नः ।
दुबला–दुर्बल, कृश ।
दुबारा–द्वितीयवारम् , पुनः, (अ०) ।
दुविधा–द्वैधम् , द्वैविध्यम् , संशयः ।
दुभाषिया–द्विभाषावित् ,अनुवादकः ।
दुमंजिला–द्विशालम् ।
दुम–पुच्छम् , लांगूलम् ।
दुरंग–द्विविध, द्विरंग ।
दुराचार–दुराचारः, दुष्कर्म, (कर्मन्) (न०) ।

दुराचारी–दुराचारिन्, दुरात्मन्; पापिन्।
दुराव–गोपनम्, कपटः, (टम्)।
दुरुस्त–सुसम्पन्न, शुद्ध, यथार्थ।
दुर्दशा–दुर्दशा, दुरवस्था, दुःस्थितिः, (स्त्री०)।
दुर्नाम–अपयशः, (सान्त न०), अपकीर्तिः (स्त्री०)।
दुर्भिक्ष–दुर्भिक्षम्।
दुलत्ती–द्विलत्तिका।
दुलहन–नवोढ़ा, नववधूः।
दुलहा–वरः, परिणेता, (तृ०)।
दुलाई–तूलपटी।
दुलार–लालनम्।
दुलारा–प्रियः, वल्लभः।
दुलारना–लड़, (चु० उ०) लाड़यति-ते)
दुश्मन–शत्रुः. वैरी, (वैरिन्) रिपुः, अरिः।
दुश्मनी–शत्रुता, वैरम्, द्वेषः।
दुष्ट–दुष्टः, दुरात्मा, (त्मन्), दुर्वृत्तः।
दुहाई–घोषणा, २ आक्रोशः।
दुहना–दुह, (अ. चु.), दोग्धि, दुग्धे।
दूज–द्वितीया।
दूत–सन्देशहरः, दूतः।
दूध–दुग्धम्, क्षीरम्, पयः (सान्तन.)।
दूधमुहाँ–दुग्धमुखः, स्तनन्धयः।
दूना–द्विगुण।
दूब–दूर्वा, घासः, तृणम्।
दूभर–कठिन, असाध्य, दुःसाध्य।
दूरन्देश–दूरदर्शिन्।
दूर–दूरम्, दूरे।
दूरबीन–दूरवीक्षणम्।
दूरी–दूरता, अन्तरम्, व्यवधानम्।
दूसरा–द्वितीय, अपर, अन्य।
दूहना–देखो "दुहना"।
दृढ़–दृढ़, स्थिर, पुष्ट, अचल।
देखना–दृश (भ्वा० पर०) पश्यति। ईक्ष (भ्वा.आ.) ईक्षते, निर्-निरीक्षते, अव लोकृ (भ्वा.आ.) अवलोकते।
देखादेखी–अनुकरणम्, अनुकृतिः (स्त्री०)।
देन–देयम्, ऋणम्।
देनदार–अधमर्णः।
देनलेन–आदान-प्रदानम्, व्यवहारः।
देना–दा (जु० उ०) ददाति, दत्ते। ऋ० (भ्वा० पर० णि०) अर्पयति, सम्-समर्पयति।
देरकरना–वि-लवि (भ्वा० आ०) विलम्बते।
देर–विलम्बः।
देवता–देवता, देवः, सुरः, अमरः।
देवरानी–देवरपत्नी।

देश–जनपदः, देशः, विषयः ।
देशनिकाला–देशनिष्कासनम्, निर्वासनम् ।
देसावर–परदेशः, विदेशः, देशान्तरम् ।
देह–देहः, कायः, शरीरं, तनूः (स्त्री.) ।
देहली–देहली, गृहावग्रहिणी ।
देहात–ग्रामः ।
देहाती–ग्रामीणः ।
दैत्य–दैत्यः, दानवः, दनुजः ।
दैव–दैवम्, भाग्यं, भागधेयं, नियतिः (स्त्री॰) ।
दैवात्–दैवात्, अकस्मात् (अ॰) ।
दो–द्वि ।
दोगला–जारजः ।
दोतरफा–उभयान्वयिन्, उभयपक्षीय ।
दोतल्ला–द्वितलम् ।
दोना–पत्रपुटः, द्रोणः ।
दोपहर–मध्याह्नः ।
दोवारा–द्वितीयवारम्, पुनः, मुहुः (अ॰) ।
दोमुँहाँ–द्विमुखः ।
दोयम–द्वितीय, मध्यम ।
दो वार–द्विः (अ॰) ।
दोल–दोला ।
दोष–दोषः, अपराधः ।
दोस्त–मित्रम् (न॰) सुहृत् (द्) वयस्यः ।
दोस्ती–मैत्री, सौहार्दम्, मित्रता ।
दोहरा–द्विगुणित, द्विगुण ।
दोहराना–द्विः, आ वृतु (भ्वा॰ आ॰ णि॰ आवर्तयति । आवृत्तिं कृ॰ आवृत्तिं करोति ।
दोहाई–देखें "दुहाई"
दौड़–धावनम् ।
दौड़ना–धावु (भ्वा॰ उ॰) धावति-ते ।
दौरा–यात्रा ।
दौलत–धनम्, वैभवम्, सम्पत्तिः (स्त्री॰) ।
द्रोह–द्रोहः ।
द्वापर–द्वापरम् ।
द्वार–द्वारम्, द्वाः (द्वार् स्त्री॰) ।
द्वारपाल–द्वारपालः, दौवारिकः, प्रतीहारी (हारिन्) ।
द्वारा–द्वारा ।

(ध)

धंधा–कार्यं, कर्म (नान्तन.), व्यापारः ।
धँसना–ध्वंसु (भ्वा॰ आ॰) ध्वंसते ।
धक्का–सम्मर्दः, उपमर्दः ।
धजा–ध्वजः, पताका ।
धडंग–नग्नः ।
धड़–कबन्धः, अधोभागः ।
धड़कन–हृत्कम्पः, कम्पनम् ।
धत्–धिक्, (अ॰) ।
धतूरा–धत्तूरः, धस्तूरः, धूर्तः उन्मत्तः ।

धधक–ज्वलनम्, ज्वाला।

धधकना–ज्वल, (भ्वा०पर०), ज्वलति, कपि (भ्वा० आ०) कम्पते।

धन–धनं, वैभवं, सम्पत्तिः, (स्त्री०),

धनहर–धान्यक्षेत्रम्।

धनिया–धान्यकम्।

धनी–धनिन्, सम्पन्न, धनिक, आढ्य।

धनुष–धनुः (सान्तन०) शरासनम्।

धनुर्वेद–धनुर्वेदः।

धन्य–धन्य, धन्यवादार्हं, श्लाघनीय।

धन्यवाद–धन्यवादः, साधुवादः।

धब्बा–लाञ्छन, कलङ्कः, अङ्कः चिह्नम्।

धमकी–भर्त्संना, तर्जना, निर्भर्त्सनम्।

धमनी–धमनिः (नी), (स्त्री०),

धमधूसर–स्थूलः, महास्थूलः।

धरना–धृङ् (भ्वा० पर०) धरति।

धरातल–धरातलम्, भूतलम्।

धरोहर–निक्षेपः, न्यासः।

धर्म धर्मः।

धर्मी–धार्मिक, धर्मात्मन्।

धाक–प्रभावः।

धान–धान्यम्।

धागा–सूत्रम्, तन्तुः।

धाना–धावु (भ्वा० उ०) धावति-ते।

धाय–धात्री।

धार / धारा–धारा, प्रवाहः।

धारी–दशा।

धारीदार–दशायुक्त, सदशः।

धावन–दूतः, धावकः, जांघिकः।

धिक्–धिक् (अ०) धिक्कारः।

धीर–धीरः, शान्तः।

धीरज–शान्तिः (स्त्री०) धैर्यम्।

धीरे–शनैः (अ०)।

धुन्ध–मालिन्यम्, अन्धकारः।

धुधला–अस्पष्ट, धूमल।

धुआँ–धूमः।

धुकधुकी–कम्पः, श्वासः।

धुन–ध्वनिः।

धुरा–धूः (स्त्री०)।

धुर्रा–धूलिः (पु० स्त्री०) रेणुः।

धुलाई–धावनम्, प्रक्षालनम्।

धुलाना–धावु (भ्वा० उ० णि०) धावयति।

धूआँ–धूमः।

धूनना–धुञ् (स्वा० उ०) धुनोति, (क्र्या० उ०)धुनाति, धुनीते।

धूनी–धूपः।

धूपघड़ी–धूपघटी।

धूमधाम–समारोहः, आडम्बरम्।

धूमपान–धूमपानम्।

धूर–धूलिः (पु० स्त्री०)।

घूर्त–धूर्त, वञ्चक ।
धूल–धूलिः (पु० स्त्री०), रेणुः, पांशुः ।
धूसर–धूसरः, ।
धेनु–धेनुः, (स्त्री), गौः (गो स्त्री०) ।
धेला–अर्द्धपणः, पणार्द्धम् ।
धेली–पणार्द्धम् ।
धोखा–कपटः, (टं), व्याजः, दम्भः, कैतवम् ।
धोखावाज–कपटिन्, छलिन्, दाम्भिक, मायाविन् ।
धोती–धौतवस्त्रम् ।
धोना–धावु, (भ्वा० उ०) धावति-ते ।
क्षल (चु० उ०) क्षालयति-ते ।
धोबी–रजकः ।
धौंकना–ध्मा, (भ्वा० पर०) धमति ।
धौंकनी–भस्त्रा, चर्मप्रसेविका ।
धौला–धवल, उज्ज्वल, श्वेत ।
ध्रुव–ध्रुव, स्थिर, नित्य, निश्चित ।
ध्वज–ध्वजः, पताका ।

(न)

नंगा–नग्न, अवस्त्र, निर्लज्ज, निस्त्रप
नककटी } नकटा } छिन्ननास, विघ्र ।
नकल–प्रतिलिपिः, (स्त्री०) अनुकरणम् ।
नकलनवीस–लेखकः, लिपिकरः ।
नकली–कृत्रिम, असत्य, अयथार्थ ।
नकसीर–नासानाड़ी ।
नकाव–अवगुण्ठनम् ।
नकार–नकारः, निषेधः ।
नकेल–नासारज्जुः, (स्त्री०) ।
नक्कार–दुन्दुभिः ।
नक्कारखाना–वाद्यगृहम् ।
नक्सा–मानचित्रम् ।
नक्षत्र–नक्षत्रम्, ऋक्षं, भं, तारा ।
नख–नखः, नखरः ।
नखरा–हावः, विलासः, विब्बोकः ।
नगर–नगरं, पुरं, पूः, (स्त्री०) ।
नगरी–नगरी, पुरी ।
नगारा–दुन्दुभिः, (पु० स्त्री०) ।
नचाना–नृती, (दि० पर० णि०), नर्तयति ।
नजदीक–समीपं-पे, निकटं-टे, अन्तिकं, के, आरात् (अ०) ।
नजर–१दृष्टिः, २उपायनम्, उपहारः ।
नजीर–उदाहरणम्, दृष्टान्तः ।
नट–नटः, नर्तकः, नटी, नर्तकी, (स्त्री) ।
नथुना–नासारन्ध्रम्, नासाच्छिद्रम् ।
नद–नदः ।
नदी–नदी, तटिनी, सरित्, (स्त्री०) ।
नधना–नद्ध्री ।

ननँद–ननान्दा, (ननान्द)।
ननिहाल–मातामह्यालयः, मातुलगृहम्।
नन्हा–१ शिशुः बालः, २ लघु, ह्रस्व।
नपाई–मापः।
नपुंसक–नपुंसकः, क्लीवः, षण्ढः।
नफरत–घृणा, जुगुप्सा, (स्त्री०)।
नफा–लाभः।
नफीस–सुन्दर, अत्युत्तम, स्वच्छ।
नब्ज–नाड़ी।
नमस्कार–नमस्कारः, प्रणामः, प्रणतिः, नतिः, (स्त्री०), अभिवादनम्।
नमक–लवणम्।
नमकहराम–कृतघ्न।
नमकहरामी–कृतघ्नता।
नमकहलाल–कृतज्ञः।
नमकहलाली–कृतज्ञता।
नमकीन–लवणयुक्त, सुन्दर, रमणीय।
नमूना–आदर्शः।
नम्र–नम्र, नत, प्रणत, विनयिन्।
नया–नव, नवीन, नूतन, अभिनव।
नरक–नरकः, निरयः।
नरम–कोमल, मृदुल, मृदुस्पर्श।
नरमा–भारद्वाजी।
नरमी–नम्रता, शान्तिः, (स्त्री०) मार्दवम्, मृदुलता।
नरसों–चतुर्थदिनम्।
नल–जलयन्त्रम्।
नवीन–नव, नवीन, नूतन, नूत्न।
नशा–मादक, मादकता।
नाशाखोर, नशेबाज – मादकद्रव्यसेविन्।
नश्तर–व्रणच्छेदनी, व्रणच्छेदनम्।
नस–नाड़ी।
नसल–वंशः, कुलम्, गोत्रम्।
नसीब–भाग्यम्।
नसीहत–शिक्षा, उपदेशः।
नह–नखः, नखरः।
नहर–कुल्या।
नहाना–स्ना (अ० पर०) स्नाति।
नहीं–न, नहि नो (अ०)।
नहीं तो–अन्यथा (अ०)।
नाँधना–नाधृ (भ्वा० आ०) नाधते।
ना–न नहि ना नो (अ०)।
नाई–नापितः, क्षुरी, मुण्डी, (क्षुरिन्, मुण्डिन्)।
नाउम्मेद–निराश, हताश।
नाऊ–नापित।
नाक–नासा, नासिका, घ्राणम्।
नाका–प्रवेशद्वारम्।
नाकाबिल–अयोग्य, अनर्ह।
नाखुश–अप्रसन्न, रुष्ट, असन्तुष्ट।
नाखून–नखः, नखरः।

नाग–नागः, सर्पः, भुजंगः, भुजंगमः।
नागवार–अप्रिय, असह्य।
नागा–अन्तरम्, व्यवधानम्।
नाच–नृत्यम्, नर्तनम्।
नाचघर–नृत्यशाला।
नाचना–नृती (दि० पर०), नृत्यति।
नाचीज–तुच्छ, अकिञ्चन, क्षुद्र।
नाजुक–कोमल, सुन्दर, मृदुल।
नाटक–नाटकम्, दृश्यकाव्यम्।
नाटा–वामनः, खर्वः, ह्रस्वः।
नाड़ी–नाड़ी।
नाता–सम्बन्धः।
नाती–नप्ता (नप्तृ पु०)। नप्त्री स्त्री०।
नाते–सम्बन्धेन।
नातेदार–सम्बन्धिन्।
नाद–नादः, ध्वनिः, स्वरः, शब्दः।
नादान–मूर्ख, मूढ़, अज्ञ, अबोध, बाल।
नादानी–मूर्खता, मूढ़ता, अज्ञता बाल्यम्।
नाधना–नाधृ (भ्वा० आ०) नाधते।
नाना–मातामहः।
नानी–मातामही।
नाप–परिमाणम्, मापः।
नापना–माङ् (अ० पर०) माति।
नापसन्द–अप्रिय, अरुचिकर।
नापाक–अपवित्र, अशुद्ध, अपूत।

नाबदान–प्रणालिका।
नाबालिग–बालकः, अप्रौढ़ः अल्पवयस्कः, अप्राप्तवयस्कः।
नाबूद–नष्ट।
नाभि–नाभिः (पु० स्त्री०)।
नामंजूर–अस्वीकारः।
नाम–नाम (नान्त न०) नामधेयम्।
नामवरी–कीर्तिः, प्रसिद्धिः, ख्यातिः (स्त्री०)।
नामर्द–नपुंसक, निर्वीर्य, निष्पौरुष।
नामर्दी–नपुंसकता, क्लैव्यम्।
नामालूम–अज्ञात, अविदित।
नामी–प्रसिद्ध, ख्यात, विश्रुत।
नामुनासिब–अनुचित, अयोग्य, अनर्ह।
नामुमकिन–असम्भव, असम्भाव्य।
नायब–सहायक।
नारंगी–नागरङ्गः, नारङ्गः।
नाराज–कुपित, क्रुद्ध, रुष्ट।
नारियल–नारिकेलः।
नारी–नारी, स्त्री, योषित्, महिला।
नाल–नालम्, नाला।
नाला–नालः।
नालायक–अयोग्य, दुष्ट, नीच।
नालिश–अभियोगः।
नाली–नाली, प्रणाली।

नाव–नौः (स्त्री०), नौका, तरणी तरी।
नाश–नाशः, लयः, क्षयः, ध्वंसः।
नाश्ता–जलपानम्।
नास–नस्यम्।
नासमझ–निर्बुद्धिः, मूर्खः, जडः, मूढ़ः।
नास्तिक–नास्तिकः।
नाहक–व्यर्थ, निरर्थक, निष्प्रयोजन।
नाहर–सिंहः, केशरी (केशरिन् पु०)।
निन्दा–निन्दा, जुगुप्सा, गर्हा।
निकम्मा–निरर्थक, निष्क्रिय, व्यर्थ।
निकम्मापन–निरर्थकता, व्यर्थता।
निकलना–निर्-गम (भ्वा० पर०), निर्गच्छति। निर्-या (अ० पर०), निर्याति। निस्-क्रम (भ्वा० पर०), निष्क्रामति। निस्-सृ (भ्वा० पर०), निःसरति।
निकला हुआ–निर्गत, निःसृत, निष्क्रान्त।
निकालना–निस्-सृ (भ्वा०पर०णि०), निःसारयति। निस्-कस (भ्वा० पर० णि०) निष्कासयति।
निकाला हुआ-निःसारित,निष्कासित।
निकाला–निष्कासनम्, निर्वासनम्।
निकास–मार्गः।
निखालिश–विशुद्ध, निर्दोष।
निखोरना–निर्-कुष (क्र्या० पर०), निष्कुष्णाति।
निगरानी–निरीक्षणम्, निरीक्षकता।
निगलना–गृ (तु० पर०), गिरति, गिलति, नि–निगलति।
निगाह–दृष्टिः (स्त्री०), दृक् दृश् (स्त्री०), कृपादृष्टिः।
निगुड़ा–अदीक्षित, मूर्ख।
निचाई–नीचता, निकृष्टता।
निचोड़–निष्कर्षः, सारः, निर्गलितार्थः, निष्कृष्टार्थः।
निचोड़ना–निस्-च्युत् (भ्वा० पर० णि०), निश्च्योतयति।
निछान–शुद्ध, विशुद्ध, निर्दोष।
निछावर–वलिः, उत्सर्गः, अर्पणम्।
निज, निजी–निज, आत्मीय, स्वकीय, स्वीय।
निठल्ला–अक्रियः, निष्क्रियः।
निठुर–निष्ठुर, क्रूर, कठोर।
निठुराई–निष्ठुरता, क्रूरता, कठोरता।
निडर–निर्भयः, निर्भीकः।
निधन–निधनः(नम्),मरणम्, नाशः।
निधि–निधिः, शेवधिः।
निनावाँ–मुखपाकः।
निपटना–निर्-वृत (भ्वा० आ०) निर्वर्तते।

निपट–सर्वथा, नितान्तम् ।
निपटारा–निर्वर्तनम्, समाप्तिः (स्त्री०) निर्णयः ।
निपुण–निपुण, चतुर, कुशल, प्रवीण, दक्ष ।
निबटना–देखिये "निपटना"
निबल–निर्बल, अशक्त, असमर्थ ।
निबहना–निर्-वह (भ्वा० उ०), निर्वहति-ते ।
निभाना–निर्-वह (भ्वा० उ० णि०), निर्वाहयति-ते ।
नियम–नियमः, विधिः, विधानम्, व्यवस्था ।
नियामत–अलभ्यवस्तु, अमूल्यवस्तु (न०) ।
निरखना–देखिये "देखना"
निरन्तर–निरन्तरम्, सततम्, सर्वदा, सदा (अ०) ।
निरा–विशुद्ध, केवल, नितान्तम् (अ०)।
निराला–एकान्त, निर्जन, २ अपूर्व, अद्भुत, विलक्षण ।
निर्णय–निर्णयः, निश्चयः ।
निवारण–निवारणम्, निषेधः, प्रतिरोधः ।
निवास–निवासः, वासः, आवासः ।
निवेदन–निवेदनम्, आवेदनम्, प्रार्थना, अभ्यर्थना ।
निशाचर–निशाचरः, रात्रिचरः ।
निशान–चिह्नम्, लक्षणम् ।
निशाना–लक्ष्यम् ।
निशानी–स्मारकम्, स्मृतिचिह्नम् ।
निष्फल–निष्फल, निरर्थक, व्यर्थ, निष्प्रयोजन ।
निष्ठुर–निष्ठुर, क्रूर, कठोर ।
निस्बत–सम्बन्धः ।
निहंग–नग्न, वस्त्रहीन, २ एकाकिन् ।
निहत्था–निःशस्त्र, अशस्त्र, निरस्त्र ।
निहुरना–नम् (भ्वा० पर०), नमति ।
निहायत–अत्यन्तम्, अत्यधिकम्, बहु ।
निहारना–देखिये "देखना"
निहाल–सफल, कृतकृत्य, कृतार्थ, प्रसन्न ।
निहोरा–अनुनयः, विनयः, अनुरोधः, प्रार्थना ।
नींद–निद्रा ।
नींबू–निम्बूः (स्त्री०), निम्बुकम् ।
नींव–मूलभित्तिः (स्त्री०), आधारशिला ।
नीक–सुन्दर, समीचीन, उत्तम ।
नीच–निकृष्ट, नीच, अधम ।
नीति–नीतिः (स्त्री०), न्यायः, सदाचारः ।
नीम–निम्बः, पिचुः ।
नीयत–विचारः, संकल्पः, इच्छा ।

नीरस–नीरस, रसहीन, शुष्क ।
नीरोग–नीरोग, नीरुज्, निरामय, स्वस्थ ।
नील–नीलः, श्यामः ।
नीला–नील (वि०) ।
नुकता–बिन्दुः ।
नुकताचीनी–छिद्रान्वेषणम्, दोषान्वेषणम् ।
नुकसान–हानिः (स्त्री०), क्षयः, नाशः ।
नुकीला–सूक्ष्माग्र (वि०) ।
नुमाइश–प्रदर्शनी ।
नुमाइशी प्रदर्शनीय, प्रदर्शनार्थक ।
नेक–शोभन, भद्र, सज्जन, आर्य ।
नेकनाम–यशस्विन् ।
नेकी–भद्रता, सज्जनता ।
नेग–यौतुकम् ।
नेता–नेता (तृ०), अग्रेसरः, नायकः ।
नेतागिरी–नेतृत्वम् ।
नेनुआ–महाकोशातकी ।
नेम–नियमः, धर्मः ।
नेमी–नियमिन्, सदाचारिन् ।
नेवला–नकुलः ।
नेस्तनाबूद-निर्बीज, निर्मूल ।
नेह–स्नेहः, प्रीतिः (स्त्री०) ।
नैया–नौका, नौः (स्त्री०), तरणिः (स्त्री०) ।
नैहर–पितृगृहम् ।
नोक–धारा, अग्र (न०) ।
नोंचना–लुञ्च (भ्वा० पर०), लुञ्चति, उत्–उल्लुञ्चति ।
नौकर–भृत्यः, किङ्करः, सेवकः, दासः ।
नौकरी–भृतिः (स्त्री०), भृत्यकार्यम् ।
नौका–नौका, नौः (स्त्री०) ।
नौजवान–नवयुवकः, नवयुवा (युवन् पु०) तरुणः । (स्त्री०) नवयुवती, तरुणी ।
नौछावर–देखिये "निछावर" ।
नौता–निमन्त्रणम् ।
नौबत–दशा, अवस्था, संयोगः ।
नौमी–नवमी ।
नौशा–वरः, परिणेता (तृ० पु०) ।
नौसिख–नवशिक्षितः ।
न्याय–न्यायः, धर्मः, नयः, नीतिः (स्त्री०) ।
न्यारा–भिन्न, पृथक् (अव्य०) ।
न्यौता–निमन्त्रणम् ।
न्यौतहरी–निमन्त्रित ।

(प)

पंक–पङ्कः (ङ्कम्), कर्दमः ।
पंख–पक्षः, पत्रम्, पतत्रम् ।

पंखा–तालवृन्तम् ।
पंगुल–पङ्गुः ।
पंच–मध्यस्थः, मध्यस्थमण्डलम् ।
पंजर–पञ्जरः (रम्) ।
पंजा–पञ्चाङ्गुलम् ।
पंजाब–पञ्चनदाः ।
पंडा–तीर्थपुरोहितः ।
पंडित–पण्डित, बुध, कुशल, चतुर, प्रवीण, शास्त्रज्ञ ।
पंडिताई–पाण्डित्यम्, विद्वत्ता, वैदुष्यम् ।
पंहत–पंक्तिः (स्त्री०) ।
पकड़ना–धृ (भ्वा० उ०), धरति-ते । नि-ग्रह (भ्वा० उ०), निगृह्णाति, निगृह्णीते ।
पचना–पच (भ्वा० उ० क० क०), पच्यते ।
पकवान–पक्वान्नम् ।
पकाना–पच (भ्वा० उ०), पचति-ते ।
पकानेवाला–पाचकः, स्त्री०-पाचिका ।
पका हुआ–पक्व, सिद्ध ।
पकौड़ी–पक्ववटी ।
पक्का–पक्व, पुष्ट, दृढ़, अचल, निश्चल, प्रामाणिक, निश्चित ।
पक्षी पक्षी (पक्षिन्), खगः, विहगः, विहङ्गमः ।

पख
पखवाड़ा } पक्षः ।
पखान–पाषाणः, प्रस्तरः, शिला ।
पखावज–पक्षवाद्यम् ।
पखेरू–देखिये "पक्षी" ।
पग–पादः, चरणम्, अङ्घ्रिः ।
पगडंडी–एकपदी ।
पगड़ी–उष्णीषम्, शिरोवेष्टनम् ।
पगहा–प्रग्रहः ।
पगुराना–रोमन्थ (ना० धातु०), रोमन्थयति ।
पचना–पच (भ्वा० उ० क० क०), पच्यते ।
पचगुना–पञ्चगुणः ।
पचड़ा–प्रपञ्चः ।
पचरंग–पञ्चरङ्गः, पञ्चवर्णः ।
पचाना–पच् (भ्वा० उ० णि०), पाचयति ।
पचास–पञ्चाशत् (स्त्री०) ।
पचासी–पञ्चाशीतिः (स्त्री०) ।
पचीस–पञ्चविंशतिः (स्त्री०) ।
पच्छिम-पश्चिमा, प्रतीची ।
पछताना–अनु-तप (भ्वा० पर०), अनुतपति । पश्चात्-पश्चात्तपति । अनुतापं कृ० ।
पछताव–पश्चात्तापः, अनुतापः ।

पछाड़ना } पुथ (दि० पर०),
पटकना } पोथयति । पत, (भ्वा० पर० णि०), पातयति । परा-जि० (भ्वा० आ०), पराजयते ।

पटरानी—महिषी, पट्टराज्ञी ।

पटरा—पटलः, काष्ठपटलः, काष्ठपट्टकम् ।

पटरी—पट्टिका, काष्ठपट्टिका ।

पटाना—सिच, (तु० उ०) सिञ्चति-ते ।

पटसन } शणः ।
पटुवा }

पटेला—कोटिशः ।

पट्टी—पट्टिका ।

पट्ठा—तरुणः, युवा,(युवन् पु०) प्रौढ़ः ।

पड़ताल—निरीक्षणम् , अनुसन्धानम् ।

पड़ाव-निवेशः, शिविरम् ।

पड़ोस—प्रतिवेशः ।

पड़ोसी—प्रतिवेशिन् ।

पढ़ना—पठ (भ्वा० पर०), पठति । अधि-इ (अ० आ०), अधीते ।

पढ़ाना—पठ (भ्वा० पर० णि०), पाठयति । अधि इ (अ० पर० णि०), अध्यापयति ।

पतझड़—शिशिरः ।

पतला—कृश, तनु ।

पतवार—क्षेपणी, नौकादण्डः ।

पता—सङ्केतः, नामधामादि ।

पति-पतिः, धवः, भर्ता (तृ०) ।

पतोहू—पुत्रवधूः, स्नुषा ।

पत्तल—पत्रावली ।

पत्ता—पत्रम् , पर्णम् , दलम् ,पलाशम् ।

पत्थर—प्रस्तरः, पाषाणः ।

पत्र—पत्रम् , पत्रिका ।

पत्रा—पञ्चाङ्गम् , तिथिपत्रम् ।

पद—पदम् , स्थानम् , २ उपाधिः ।

पदवी—पदवी, उपाधिः, पदम् ।

पन—प्रणः, प्रतिज्ञा ।

पनहा—परिणाहः ।

पनही—पन्नद्धी, उपानत् (नह् स्त्री०) ।

पनहारा—पानीयहारकः ।

पनाला—प्रणाली ।

पन्ना—पत्रम् ।

पनवट्टा—ताम्बूलकरण्डः ।

पन्हाना—प्र स्नु, (अ० पर०), प्रस्नौति ।

पपड़ा—पर्पटः ।

पपीता—एरण्डचिर्भिटः ।

पपीहा—चातकः ।

पंयान—प्रयाणम् , प्रस्थानम् ।

परंच } परन्तु, किन्तु (अ०) ।
परंतु }

परख—परीक्षा, परीक्षणम् ।

परखना–परि-ईक्ष (भ्वा० आ०), परीक्षते ।
परचा–पत्रम् , प्रश्नपत्रम् ।
परछाई–प्रतिच्छाया, छाया ।
परत–स्तरः ।
परथन–प्रथनम् ।
परदा–यवनिका ।
परदादा–प्रपितामहः ।
परपोता–प्रपौत्रः ।
परवल–पटोलः ।
परवाना–आज्ञापत्रम् ।
परस्पर–परस्परम् ।
परवरिश–रक्षा, पालनम् ।
परवा-परवाह–चिन्ता ।
परसना–परि-विष् (क्र्या० पर० णि०), परिवेषयति ।
परसने लायक–परिवेषणीय ।
परसनेवाला–परिवेषकः । (स्त्री०), परिवेषिका ।
परसा हुआ–परिवेषित ।
परसों–परश्वः (अ०) ।
परहेज–संयमः ।
पराना–परा-अय (भ्वा० आ०), पलायते ।
पराया–परकीय, अन्यदीय ।
परिचय–परिचयः, अभिज्ञानम् ।
परिजन–परिजनः, आश्रितः, र परिवारः ।
परिपाटी–परिपाटी, पद्धतिः (स्त्री०), शैली, प्रणाली ।
परिवा–प्रतिपत्-द् (स्त्री०) ।
परी–अप्सराः (अप्सरस्–स्त्री०बहु०)।
परेत–प्रेतः, मृतः ।
परेशान–व्यग्र, क्षुब्ध, आकुल व्याकुल ।
परोरा–पटोलः ।
परोसना–देखिये "परसना" ।
परोसा–वर्धितकम् ।
पर्व–पर्व (नान्त न०) ।
पर्वत–पर्वतः, गिरिः, शैलः, अद्रिः ।
पलंग–पर्यङ्कः ।
पल–पलम् ।
पलक–पक्ष्म (नान्त न०) ।
पलटन–सेना, सैन्यम् , वाहिनी, चमूः ।
पलटना–परि, वृतु (भ्वा० आ० णि० परिवर्तयति, परि-असु, (दि० पर०) पर्यस्यति ।
पलटा–परिवर्तनम् ।
पलड़ा–तुलाफलकम् ।
पलथी–पर्यस्तिः (स्त्री०), पर्यस्तिका
पल्ला–अञ्चलम् ।

पवँरना—प्लु (भ्वा० आ०), प्लवते, तृ (भ्वा० पर०), तरति ।
पवित्र—पवित्र, पूत, शुद्ध ।
पशु—पशुः, चतुष्पात् ।
पसंद—रुचिकर, अनुकूल, प्रिय ।
पसर—प्रसृतिः (स्त्री०) ।
पसली—पर्शुका ।
पसाना—प्र स्नु (भ्वा० पर० णि०), प्रस्नावयति ।
पसारना—प्र०-सृ (भ्वा० पर० णि०), प्रसारयति ।
पसारा—प्रसारः ।
पसीजना—प्र-स्विद (दि० पर०), प्रस्विद्यति ।
पसीना—प्रस्वेदः, स्वेदः ।
पशोपेश—संशयः, सन्देहः, असामञ्जस्यम् ।
पहचान—परिचयः, अभिज्ञानम् ।
पहचान करने वाला—परिचायकः, (स्त्री०) परिचायिका ।
पहचानना—परि-चि (स्वा०उ०), परिचिनोति, परिचिनुते, अभि ज्ञा (क्र्य०, उ०) अभिजानाति, अभिजानीते ।
पहनना—परि-धा (जु०उ०), परिदधाति परिधत्ते, धृ (चु०), धारयति ।
पहनावा—वेषः, परिधानम्, परिच्छदः ।
पहर—प्रहरः, यामः ।
पहरा—प्रहरः (शिशु० ११·४) ।
पहरुआ पहरेदार—यामिकः, प्रहरिन् ।
पहलवान—मल्लः ।
पहला—प्रथम, आद्य, आदिम ।
पहले—प्रथमम्, प्राक् (अ०) ।
पहलू—पार्श्वम् (र्श्वः), पक्षः, अङ्गम् ।
पहाड़—पर्वतः, गिरिः, शैलः, अद्रिः ।
पहाड़ी—पर्वतीय ।
पहिया—चक्रम् ।
पहुँच—गतिः (स्त्री०), प्रवेशः ।
पहुँचना—प्र आप् (स्वा० पर०) प्राप्नोति ।
पहुँचाना—प्र आप् (स्वा० पर० णि०) प्रापयति ।
पहुँचाने वाला—प्रापकः(स्त्री०)प्रापिका ।
पहुंचा—प्रकोष्ठः ।
पहुँना—प्राघुणः, प्रघुणिकः ।
पहेली—प्रहेलिका, समस्या ।
पांक—पङ्कः (ङ्कम्), कर्दमः ।
पाँख—पक्षः, पक्षतिः (स्त्री०) ।
पाँच -पञ्चन् ।
पाँचवाँ—पञ्चम, पञ्चमी (स्त्री०) ।
पाँजर—पर्शुका ।
पाँति—पङ्क्तिः (स्त्री०), श्रेणी, आवलिः (स्त्री०) ।
पाँव—पादः, चरणः (णम्) ।
पासा—पाशः ।

पाक–१ पाकः, २ शुद्ध, पवित्र, पूत ।
पाकड़–पर्कटी ।
पाखंड़–पाखण्डः, दम्भः ।
पाख, पाखा–पक्षः ।
पाखाना–पुरीपालयः, शौचालयः, २ पुरीषम्, विष्ठा ।
पाग–उष्णीषम्, शिरोवेष्टनम् ।
पागल–प्रमत्त, उन्मत्त, विक्षिप्त !
पागुर–रोमन्थः ।
पाजी–दुष्ट, शठ ।
पाजेव–नूपुरः, (रम्) ।
पाठशाला–पाठशाला, विद्यालयः ।
पाटी–पट्टिका ।
पाठ–पाठः ।
पातक–पातकम्, पापम् ।
पाताळ–पातालम् ।
पाती–पत्रिका ।
पाथना-प्रथ–(चु० पर०), प्रथयति ।
पाथर–प्रस्तरः ।
पाद–पर्दः, गुदरवः ।
पादना–पर्द (भ्वा० आ०), पर्दते ।
पान–ताम्बूलम् ।
पानदान–ताम्बूलकरण्डः ।
पाना–प्र-आप् (भ्वा० उ०), प्राप्नोति, प्राप्नुते, लभ (भ्वा० आ०), लभते ।

पानी–जलम्, पानीयम्, सलिलम्, नीरम्, अम्बु, वारि (न०) ।
पाप–पापम्, दुरितम्, पातकम् ।
पापड–पर्पटः ।
पापी–पापिन् ।
पाँयत–प्रस्थानम्, यात्रा, प्रयाणम् ।
पायजेब–नूपुरः (रम्) ।
पायबंद–अधीन, वशीभूत, परतन्त्र, विवश, बद्ध ।
पाया–आधारः, आश्रयः, अवलम्बः ।
पार–पारः ।
पारिख, पारखी–परीक्षकः ।
पारण–पारणम् ।
पारस–स्पर्शमणिः ।
पारा–पारदः ।
पारी–पर्यायः, अनुक्रमः, क्रमः ।
पार्क–उद्यानम्, वाटिका, उपवनम् ।
पालक–पालक्या ।
पालकी–शिविका ।
पालतू–पालित, पोषित, गृह्य ।
पालना–पा (अ० पर०), पाति, पाल (चु०पर०), पालयति, रक्ष (भ्वा० पर०), रक्षति ।
पालन–पालनम्, रक्षणम् ।
पाला–तुषारः, तुहिनम्, हिमम् ।

पाव–पादः, चरणम्, २ पादः ।
पाश–पाशः ।
पास–पार्श्वे, समीपे, निकटे ।
पासा–पाशकः ।
पाहुन–प्राघुणः, प्राघुणिकः ।
पाँजर–पञ्जरः (रम्) ।
पिजरापोल–गोशाला, पशुशाला ।
पिघलना–द्रु (भ्वा० पर०), द्रवति ।
पिछलग्गू–अनुगामिन्, अनुयायिन् पृष्ठलग्न ।
पिछला–अन्त्यत, अन्तिम, पाश्चात्य ।
पिछाड़ी–पृष्ठभागः, पृष्ठम् ।
पिढई–पीठिका, पीठम् ।
पिता–पिता (पितृ), जनकः, तातः ।
पिरोना–प्र-वे (भ्वा० उ०), प्रवयते । ग्रथ (क्रया० प०), ग्रथ्नाति, ग्रथते ।
पिलही–प्लीहा ।
पिलाना–पा (भ्वा० पर० णि०) पाययति ।
पिल्लू–पीलुः ।
पिशाच–पिशाचः ।
पिसाई–१ पेषणम्, २ पेषणमूल्यम् ।
पिसान–पिष्टम्, पिष्टान्नन् ।
पिहान–पिधानम्, आच्छादनम् ।
पीकदानी–पतद्ग्रहः ।
पीछा–अनुधावनम्, अनुगमनम् ।
पीछे–पश्चात् अनु (अ०) ।
पीटना–मृ (तु० आ० णि०), मारयति-ते । तड (चु० पर०), ताडयति ।
पीठ–पृष्ठः (ष्ठम्) ।
पीड़ा–पीड़ा, व्यथा, वेदना, कष्टम् ।
पीड़ा देना–पीड़(चु०पर०), पीड़यति ।
पीड़ित–पीड़ित, व्यथित, दुःखित ।
पीढ़ा–पीठम्, आसनम् ।
पीढ़ी–वंशः, कुलम्, पौरुषम् ।
पीतल–पित्तलम् ।
पीनस–नासास्रावः ।
पीना–पा (भ्वा० पर०) पिवति ।
पीपल–पिप्पलः, अश्वत्थः ।
पीलवान–हस्तिपकः ।
पीला–पीतः (रंग), पीत (विशेषण) ।
पीलू–पीलुः ।
पीव–पूयः (यम्) ।
पीसना–पिष्लृ (रु० पर०) पिनष्टि ।
पीहर–पितृगृहम् ।
पुआल–पलालः (लम्) ।
पुकार–आह्वानम्, आक्रन्दनम् ।
पुकारना–आ-ह्वे (भ्वा० उ०), आह्वयति-ते । आ-कृ (त० उ० णि०) आकारयति-ते ।
पुख्ता–पुष्ट, दृढ ।

पुजारी–पूजकः, अर्चकः।
पुड़िया–पुटः (टम्), पुटी, पुटिका।
पुतला–पुत्तलः।
पुतली–पुत्तलिका।
पुरइन–पद्म (न०), पद्मिनी।
पुरजा–खण्डः, अंशः।
पुरसा–पौरुषम्।
पुराण–पुराणम्।
पुराना–पुरातन, पुराण, चिरत्न, चिरन्तन।
पुरुष–पुरुषः, पुमान् (पुम्स्)।
पुरोहित–पुरोधाः (पुरोधस्), पुरोहितः।
पुल–सेतुः।
पुश्त–वंशः।
पुश्तैनी–वंशगत, कुलक्रमागत।
पुस्तक–पुस्तकम्, ग्रन्थः।
पूँछ–पुच्छः (च्छम्), लांगूलम्।
पूँजी–मूलधनम्, नीवी।
पूआ–पूपः, अपूपः।
पूछ–१ पृच्छा, २ आदरः, समादरः।
पूछताछ–पृच्छा, प्रश्नः, जिज्ञासा।
पूछना–प्रच्छ (तु० पर०), पृच्छति।
पूजन–पूजनम्, अर्चनम्, पूजा, अर्चा।
पूजना–पूज (चु० पर०) पूजयति। अर्च (भ्वा० पर०), अर्चति।
पूजा–पूजा, अर्चा, अर्चनम्।
पूज्य–पूज्य, अर्च्य, पूजनीय, अर्चनीय।
पूत–पुत्रः, सुतः, सूनुः, आत्मजः।
पूनम–पूर्णिमा, पौर्णमासी।
पूरब–पूर्वा, प्राची।
पूरा–पूर्ण, पर्याप्त।
पूरा करना–पूर (चु० पर०) पूरयति।
पूस–पौषः।
पेंदा–अधोभागः, अधस्तलम्।
पेन्सिल–तूलिका।
पेचिस–सङ्ग्रहणी।
पेचीदा–जटिल, विकट, कठिन, असमंजस।
पेट–उदरम्, जठरम्।
पेटी–पेटी, पेटिका, मञ्जूषा।
पेटू–भोजनभट्टः, घस्मरः, उदरम्भरिः।
पेड़–वृक्षः, तरुः, महीरुहः।
पेश–अग्रे, सम्मुखम्, पुरस्तात्(अ०)।
पेशा–व्यवसायः, उद्यमः, वृत्तिः(स्त्री०)
पेशाब–मूत्रम्, प्रस्रावः।
पैंतरा-मण्डलम्।
पेश्तर–पूर्वं, प्राक् (अ०)।
पैदल–पदातिः।
पैदा–उत्पन्न, उद्भूत, जात।

पैदा होना–भू (भ्वा० पर०), भवति। जनी, (दि० आ०), जायते। उत्-पद (दि० आ०) उत्पद्यते।

पैदाइश–उत्पत्तिः, जन्म (जन्मन् न०), जननम्।

पैदावार–उत्पत्तिः, उत्पादनम्, आयः, कृषिफलम्।

पैना–१ तीक्ष्ण, २ प्राजनम्, प्रतोदः।

पैमाइश–मापः।

पैर–चरणम्(णः),पद्, पादः, अङ्घ्रिः।

पैरवी–प्रयत्नः।

पैसा–पणः।

पोंछना–प्र-उञ्छि (भ्वा० पर०), प्रोञ्छति।

पोई–पोतकी।

पोखरा–पुष्करः(रम्), तड़ागः (गम्), सरः (सान्त न०)।

पोटरी–पोटली, पोटलिका।

पोढ़–प्रौढ़, पुष्ट, दृढ़।

पोता–पौत्रः।

पोती–पौत्री।

पोथा } पोथी } पुस्तकम्, ग्रन्थः।

पोदीना–पुदिनः, व्यञ्जनम्।

पोर–पर्व, (नान्त न०)।

पोल–१ अन्तःसारहीनता, तत्त्वहीनता, २ अवकाशः।

पोला–निःसार, असार, सारहीन।

पोशाक–परिच्छदः, वेषः, वेषभूषा।

पोसना–पुष (क्र्या० पर०) पुष्णाति, पुष (भ्वा० पर०) पोषति।

पौधा–पादपः, वृक्षः, तरुः।

पौने–पादोन।

पौरिया–द्वारपालः, दौवारिकः।

पौवा–पादः।

प्याऊ–प्रपा, पानीयशाला।

प्याज–पलाण्डुः।

प्यादा–दूतः, सन्देशहारकः।

प्यार–स्नेहः,अनुरागः, प्रीतिः (स्त्री०), प्रेम (नान्तन०), प्रेमा (नान्त०पु०)।

प्योसार–प्रपा, पानीयशाला।

प्रकट–प्रकट, प्रसिद्ध, विदित, ज्ञात।

प्रकार–प्रकारः, भेदः, रीतिः (स्त्री०)।

प्रकृति–स्वभावः, २ निदानम्, आदिकारणम्।

प्रचार–प्रसारः, प्रचारः।

प्रजा–प्रजा, प्रकृतिः (स्त्री०)।

प्रणाम–प्रणामः, प्रणतिः (स्त्री०), नमस्कारः।

प्रसिद्ध–प्रसिद्ध, विख्यात, ख्यात।

प्रेत–मृत।

प्रेम–प्रेम, (नान्त० न०), प्रेमा (नान्त पु०), अनुरागः,स्नेहः, प्रीतिः।

प्रेस–मुद्रणालयः ।
प्लेग–ग्रन्थिज्वरः ।

(फ)

फंदा–पाशः, पाशबन्धः ।
फँसना–वध (क्र्या० उ० क० क०), वध्यते ।
फकीर–भिक्षुकः, याचकः, साधुः ।
फगुआ–होलिकोत्सवः ।
फजीहत–दुर्गतिः (स्त्री०), दुर्दशा ।
फजूल–व्यर्थं, निरर्थक, निष्प्रयोजन ।
फजूलखर्ची–अपव्ययः, अपव्ययिता ।
फटकना–प्र-स्फुट (चु०पर०), प्रस्फोटयति ।
फटकार–भर्त्सना, तर्जना, अधिक्षेपः ।
फटना–भिद् (रु० उ० क० क०), भिद्यते ।
फटा–विदीर्ण, छिन्न, भिन्न ।
फतह–जयः, विजयः, साफल्यम् ।
फतिंगा–पतङ्गः, शलभः ।
फन–फणः, फणा ।
फफोला–उच्छालकः ।
फरक–भेदः, पार्थक्यम् , अन्तरम् ।
फरमाइश–आदेशः, आज्ञा, निदेशः ।
फरयाद–अभ्यर्थना,प्रार्थना,निवेदनम् ।
फरसा–पशुः, परशुः, स्वधितिः, कुठारः ।
फरेब–छलम् , कपटः (टम्) ।
फर्क–भेदः, भिदा, अन्तरम् ।
फर्ज–कर्त्तव्यम् ।
फल–फलम् ।
फलदान–वररक्षा, वरवरणम् ।
फलाँ–अमुक ।
फली–शिम्बिः (स्त्री) ।
फवारा–धारायन्त्रम् ।
फसल–ऋतुः, समयः, २ शस्यम् ।
फसाद–कलहः, विवादः, विद्रोहः, षड्यन्त्रम् ।
फसादी–कलहिन् , विवादिन् , षड्यन्त्रिन् ।
फहराना–उत्-तुल (चु० पर०), उत्तोलयति ।
फांदना–लघि (भ्वा० आ०), लङ्घते, उत्–उल्लङ्घते, कूर्द (भ्वा० आ०)। कूर्दते ।
फाँस–पाशः, बन्धनम् , जालम् ।
फांसना–पश (चु० पर०) पाशयति, बन्ध (क्र्या०पर०), बध्नाति ।
फांसी–पाशः, बन्धः, २ मृत्युदण्डः ।
फाका–उपवासः, उपोषणम् ।
फाग–फाल्गुनगीतम् ।
फागुन–फाल्गुनः ।
फाटक–द्वारम्, प्रधानद्वारम् ।

फायदा–लाभः, प्राप्तिः (स्त्री०), आयः ।
फारसी–पारस्यभाषा ।
फालतू–व्यर्थ, निरर्थक, निष्प्रयोजन ।
फाड़ना–दृ (क्र्या० पर०), दृणाति, वि–विदृणाति, पट (चु० उ०), पाटयति-त्ते ।
फावड़ा–अवदारणम्, खनित्रम् ।
फासला–व्यवधानम्, अन्तरम् ।
फिदा–आसक्तः, मोहितः ।
फिर–पुनः, मुहुः (अ०) ।
फिरना–नि-वृतु (भ्वा० आ०), निवर्तते, परा–वृतु (भ्वा० आ०), परावर्तते ।
फिलहाल–इदानीम्, सम्प्रति, अधुना, साम्प्रतम् (अ०) ।
फिसलना–स्खल (भ्वा० पर०), स्खलति ।
फिहरिस्त–सूची, तालिका ।
फीका–नीरस, स्वादहीन, अस्वादु ।
फीलपाँव–श्लीपदम् ।
फीस–शुल्कम् ।
फुँसी–पिटकः ।
फुटकर–स्फुटः ।
फुफकार–फूत्कारः ।
फुफेरा–पितृस्वस्रीयः ।
फुरती–शीघ्रता, त्वरा ।
फुरसत–अवकाशः, क्षणम् ।
फुलवाड़ी–पुष्पवाटिका ।
फुलौरी–माषवटी ।
फुसलाना–वञ्चु, (चु०आ०) वञ्चयते ।
फुहारा–वाष्पयन्त्रम्, (जलयन्त्रम्) ।
फूआ-पितृस्वसा (स्त्री०) ।
फूँकना–ध्मा, (अ०पर०), ध्माति, आ-ध्मा, आध्माति । फूत्-कृ-फूत्करोति ।
फूट–विरोधः, मतभेदः ।
फूटना–स्फुट (तु० पर०), स्फुटति ।
फूफा–पितृस्वसृपतिः ।
फूफेरा–पितृस्वस्रीयः ।
फूल–पुष्पम्, प्रसूनम्, सुमम् ।
फूलना–फुल्ल (भ्वा०पर०) विकसति ।
फूला–पुष्पकम्, २ अस्थि (न०) ।
फूहर–असभ्य, अशिष्ट, अश्लील ।
फेंकना–क्षिप, (तु० पर०), क्षिपति, प्र-प्रक्षिपति, उत्-उत्क्षिपति ।
फेन–फेनः, डिण्डीरः ।
फेफड़ा–फुफ्फुसः (सम्) ।
फेर–श्रमः, भ्रमः, अन्तरम् ।
फेरना–परा–वृतु (भ्वा० आ० णि०), परावर्तयति ।
फेरफार–परिवर्तनम् ।
फेहरिस्त–सूची, तालिका ।

फैलना–प्र-सृ (भ्वा०पर०), प्रसरति।
वि स्तृ (भ्वा०उ०क०क०), विस्तीर्यते,
वि-आप् (स्वा० उ०), व्याप्नोति,
व्याप्नुते।
फैलाना–वि-स्तृ (स्वा०उभ०), विस्तृणोति, विस्तृणुते।
फैलाव–विस्तारः, व्याप्तिः (स्त्री०)।
फैसला–निर्णयः निश्चयः।
फोकट–व्यर्थ, निरर्थक, अमूल्य।
फोटो–चित्रम्, प्रतिबिम्बम्।
फोड़ना–स्फुट (चु०पर०), स्फोटयति।
फोड़ा–व्रणः, स्फोटकः।
फोता–अण्डकोशः।
फौज–सेना, सैन्यम्, वलम्।
फौजी–सैनिक।

(ब)

बंगाल–वङ्गाः।
बंगाली–वङ्गीय, वङ्गदेशीय।
बखरा–भागः, अंशः।
बखान–वर्णनम्, प्रशंसा।
बखानना–वर्ण (चु० पर०), वर्णयति।
प्र-शंस (भ्वा० पर०), प्रशंसति।
बखार–कुशूलः।
बखेड़ा–विवादः, कलहः।
बगल–पार्श्व (पु० न०), पक्षः।
वगला–वकः।
वगावत–विद्रोहः।
वगीचा–उद्यानम्, उपवनम्।
वगुलाभगत–वकव्रतिन्।
वगैर–विना (अ०)।
वचत–लाभः।
वचन–वचनम्, वाक्यम्, उक्तिः (स्त्री०)।
बचना–शिष् (चु० पर० क० क०)
शिष्यते।
वचपन–वाल्यम्, शैशवम्।
वचाना–रक्ष (भ्वा० पर०), रक्षति।
शिष् (दि० पर० णि०), शेषयति।
वचाव–रक्षा।
वच्चा–शिशुः, वालः, अर्भकः, बालकः।
वछड़ा–वत्सः।
वजट–आयव्ययकम्।
वजनिया–वादकः, (स्त्री०) वादिका।
वजाज–वस्त्रव्यवसायिन्, वस्त्रवणिज्।
वजाजी–वस्त्रव्यवसायः, वस्त्रव्यापारः।
वजाना–वद् भ्वा० पर० णि), वादयति।
बटखरा–यौतवम्।
वटन–वोटिका।
वटुआ–स्यूतः।

बंद–पिहित, अन्तर्निहित, अन्तर्हित ।
बंदना–वन्दना, स्तुतिः (स्त्री०) ।
बंदर–वानरः, कपिः, मर्कटः ।
बंदरगाह–पोताश्रयः ।
बंदा–भक्तः, भगवद्भक्तः ।
बंदी–वन्दिन्, कारावद्ध, निगृहीत ।
बंदूक–भुशुण्डी ।
बंदोबस्त–प्रबन्धः ।
बंधक–न्यासः, निक्षेपः ।
बंधेज–नियमः ।
बंसी–वंशी, मुरली ।
बहँगी–विहङ्गिका, भारयष्टिः (स्त्री०) ।
बकना–प्र-लप (भ्वा० पर०), प्रलपति, जल्प (भ्वा० पर०) जल्पति ।
बकरा–वर्करः, अजः, छागः ।
बकरी–वर्करी, अजा, छागी ।
बकस–मञ्जूषा, पेटिका ।
बकबाद–प्रलापः, वितण्डा ।
बकसीस–पुरस्कारः, पारितोषिकम् ।
बकाया–अवशिष्ट ।
बकुला–बकः ।
बकेन–वष्कयिणी ।
बटुरना–सम् चिञ् (स्वा० उ० क० क०), सञ्चीयते, एकत्र भू (भ्वा० पर०) एकत्रभवति ।
बटुला–उखा, स्थाली ।
बटेर–वर्तकः ।
बटोरना–सम्-चिञ् (स्वा० उ०), सञ्चिनुते ।
बटोही–पान्थः, पथिकः, यात्री, (यात्रिन् पु०) ।
बडहल–लकुचः, क्षुद्रपनसः ।
बडप्पन–महत्त्वम्, गौरवम् ।
बड़ा - ज्येष्ठ, महत्, विशाल ।
बड़ाई–महत्त्वम्, गौरवम् ।
बडेरा–वात्या ।
बढ़ई–वर्द्धकिः तक्षकः ।
बढ़ती–वृद्धिः अभिवृद्धिः (स्त्री०), उत्कर्षः ।
बढ़ना–वृधु (भ्वा० आ०), वर्द्धते, एध (भ्वा० आ०), एधते ।
बढ़नी–वर्द्धनी, समूहनी, मार्जनी ।
बढ़ाना–वृधु, (भ्वा० आ० णि०), वर्द्धयति ।
बढ़ावा–प्रोत्साहनम् ।
बतकही–वार्ता, कथा, आलापः ।
बताना–निर्-दिश (तु० पर०), निर्दिशति, (चु० पर०), सूचयति ।
बत्ती–वर्तिका, वर्तिः (स्त्री०) ।
बत्तीस–द्वात्रिंशत् (स्त्री०) ।
बथान–गोष्ठम्, गोशाला ।
बथुवा–वास्तुकम्, वास्तूकम् ।

बदइन्तजाम–कुव्यवस्था, कुप्रबन्धः ।
बदचलन–दुराचारिन्, दुर्वृत्त ।
बदतर–अशोभन, अभद्र, नीच ।
बदनाम–कलङ्कित ।
बदनामी–कलङ्कः, लोकनिन्दा, अपवादः ।
बदबू–दुर्गन्धः ।
बदबूदार–दुर्गन्धिः ।
बदमाशी–दुष्टता, शठता, व्यभिचारः ।
बदरी, ली–दुर्दिनम् ।
बदलना–परि वृतु (भ्वा० आ०) परिवर्तते ।
बदहजमी–अजीर्णता ।
बदौलत–द्वारा, कृपया, साहाय्येन ।
बध–वधः, हत्या ।
बधाई–धन्यवादः ।
बधिक–वधिकः, हिंसकः, घातकः ।
बन–वनम्, विपिनम्, अरण्यम्, काननम् ।
बनमानुस–वनमानुषः ।
बनाना–रच (चु० पर०), रचयति । निर-मा (अ० पर०), निर्माति । सृजे (तु० पर०), सृजति ।
बनारस–वाराणसी, काशी ।
बनावट–रचना, कल्पना, सज्जा, निर्माणम् ।
बनावटी–कृत्रिम; काल्पनिक ।
बनिया–वणिक् (वणिज् पु०) ।
बपौती–पैतृक ।

बफारा–वाष्पः (ष्पम्) ।
बब्बर–सिंहः ।
बबूल–बबूलः ।
बयान–वर्णनम्, व्याख्यानम्, कथनम् ।
बयाना–अग्रिममूल्यम्, सत्यङ्कारः ।
बयार–वायुः, पवनः, मारुतः, मरुत् ।
बरई–ताम्बूलिकः ।
बरकत–वृद्धिः, अभिवृद्धिः (स्त्री०); उत्कर्षः ।
बरखिलाफ–विरुद्ध, प्रतिकूल, प्रतिगामिन् ।
बरगद–वटः ।
बरछा–शक्तिः (स्त्री०) ।
बरतन–पात्रम् ।
बरताव–व्यवहारः ।
बरबस–हठात्, बलात् ।
बरबाद–नष्ट, नष्टभ्रष्ट ।
बरस–वर्षः, वत्सरः, हायनम्, अब्दः ।
बरसना वृषु (भ्वा० पर०), वर्षति ।
बरसात–वर्षा, वर्षर्तुः, वर्षाकालः ।
बरात–वरयात्रा ।
बराबर–सततम्, सदा, निरन्तरम् (अ०) ।
बरामद–प्राप्त, लब्ध, अधिगत ।
बरिया–वटी, वटिका ।
बरी–वटी ।
बरुआ–वटुः ।

बर्फ़–हिमम्, तुहिनम्, तुषारः।
बलंद–उच्च, विशाल।
बलवा–उपद्रवः।
बलिहारी–धन्यवादः।
बल्लम–शक्तिः (स्त्री०)।
बल्कि–प्रत्युत (अ०)।
बवंडर–वात्या।
बवासीर–अर्शः (सान्त न०)।
बसन्त–वसन्तः।
बस–अलम् (अ०)।
बसना–वस (भ्वा० पर०), वसति, नि-निवसति।
बसूला–वासिः।
बस्ता–वेष्टनम्।
बस्ती–वसतिः (स्त्री०), ग्रामः, आवसथः (थम्)।
बहंगा-गी–विहङ्गिका, भारयष्टिः।
बहकाना–वञ्चु (चु०आ०), वञ्चयते, छल (ना० धा०), छलयति, प्र-तृ (भ्वा० पर० णि०), प्रतारयति।
बहन–भगिनी, स्वसा, (स्वसृ)।
बहना–वह (भ्वा०उ०), वहति-ते। वा (अ० पर०), वाति।
बहनोई–भगिनीपतिः।
बहरा–बधिरः।
बहलाना–रञ्ज (भ्वा० पर० णि०), रञ्जयति। (प्र-सद् भ्वा०पर०णि०), प्रसादयति। प्र-लुभ (दि०पर०णि०), प्रलोभयति।
बहलाव–मनोरञ्जनम्।
बहस–विवादः, वादः।
बहस करना–वि-वद (भ्वा० पर०), विवदति। विवादं-कृ० (त० उ०), विवादं करोति-कुरुते।
बहादुर–वीर, शूर, पराक्रमिन्।
बहाना–व्याजः (जम्)।
बहार–आनन्दः, अमोदः, प्रमोदः।
बहाल–१ नियुक्त, २ प्रसन्न, हृष्टपुष्ट।
बहिन–भगिनी, स्वसा (स्वसृ)।
बहिला–वन्ध्या।
बहुत–बहु, भूरि, प्रभूत, अधिक।
बहू–वधूः, वधूटी।
बहेड़ा–बिभीतकः।
बहेलिया–शाकुनिकः, व्याधः।
बाँका–१-वक्र, कुटिल, २-सुन्दर।
बाँचना–वच (चु०उ०), वाचयति-ते, पठ (भ्वा० पर०, पठति।
बाँझ–वन्ध्या।
बाँटना-वटि (चु० पर०), वण्टयति। वि-भज (भ्वा० उ०), विभजति-ते।
बाँड–षण्डः, छिन्नपुच्छः।
बाँध–बन्धः।

बाँधना—बन्ध (क्रया०पर०), बध्नाति ।
बाँस—वंशः, वेणुः ।
बाँसुरी—वंशी, मुरली ।
बाँह—बाहुः ।
बाकी—अवशिष्ट ।
बाग—आरामः, उपवनम्, उद्यानम् ।
बागडोर—प्रग्रहः, रश्मिः ।
बागवान—उद्यानपालः ।
बागी—विद्रोहिन् ।
बागीचा—देखिये "बाग"
बाघ—व्याघ्रः ।
बाछा—वत्सः ।
बाज—श्येनः ।
बाजा—वाद्यम् ।
बाजार—हट्टः, आपणः ।
बाजीगर—ऐन्द्रजालिकः ।
बाजी—पणः ।
बाजू—बाहुः, पार्श्वः, (र्श्वम्), सपक्षः ।
बाड़ी—गृहम्, वासस्थानम् ।
बाढ़—वृद्धिः (स्त्री०), जलप्लावनम् ।
बात—वार्ता ।
बाती—वर्तिः (स्त्री०), वर्तिका ।
बातूनी—वावदूकः, वाचालः, जल्पाकः ।
बादशाह—सम्राट् (जान्त पु०), स्त्री० सम्राज्ञी ।
बदाम—वातादः ।
बाना—वि-आङ् दा (जु० पर०), व्याददाति ।
बाना—वेषः, चिह्नम् ।
बाप—पिता (तृ०), जनकः, तातः ।
बाबत—सम्बन्धे ।
बाबा—पितामहः, आर्यकः ।
बायाँ—वामः ।
बारंबार—पुनःपुनः, मुहुर्मुहुः, (अ०) ।
बारह—द्वादश (शन्) ।
बारात—वरयात्रा ।
बारीक—सूक्ष्म, तनीयस् ।
बारूद—अग्निचूर्णम् ।
बाल—बालः, केशः, मूर्धजः ।
बालक—बालः, बालकः ।
बालना—ज्वल (भ्वा० पर० णि०), ज्वलयति-ते, ज्वालयति-ते ।
बालम—वल्लभः, पतिः, प्रियः ।
बालिग—प्राप्तवयस्कः ।
बालिस्त—उपधानम्, शिरोधानी ।
बालू—वालुका ।
बावला—वातुल, प्रमत्त, उन्मत्त ।
बाशिंदा—वास्तव्यः ।
बासन—पात्रम् ।
बासी—पर्युषित ।
बाहर—बहिः (अ०) ।

बाहरी–बाह्य ।
बिंदी–बिन्दुः ।
बिकना–वि-क्री (क्रया० उ० क० क०), विक्रीयते ।
बिकाऊ–विक्रेय ।
बिगड़ना–दुष (दि०पर०), दुष्यति ।
बिगाड़–वैरम्, विरोधः, शत्रुता, मनोमालिन्यम् ।
बिगाड़ना–दुष (दि० पर० णि०), दूषयति-ते ।
बिछुड़ना–वि-युज (रु० उ० क० क०), वियुज्यते ।
बिछोह–वियोगः, विरहः ।
बिछौना–आसनम्, आस्तरणम्,
बिजली–विद्युत्, तडित् (स्त्री०) ।
बिजायठ–अङ्गदः, केयूरः ।
बिजौरा–बीजपूरः ।
बित्ता–वितस्तिः (स्त्री०) ।
बिदा–प्रस्थानम्, गमनम्, यात्रा ।
बिदाई–विदायः ।
बिनौला–कर्पासास्थि (न०) ।
बिवाइ–विपादिका, पादस्फोटः ।
बिरादर–बन्धुः, दायादः, भ्राता (तृ)।
बिल–बिलम्, छिद्रम् ।
बिलोना–मन्थनदण्डः ।
बिल्ली–बिडालः, मार्जारः ।
बिसारना–वि-स्मृ (भ्वा० पर०) विस्मरति ।
बिस्तरा–आस्तरणम्, आसनम् ।
बिस्तुइया–पल्ली ।
बिहान–प्रभातम्, प्रातः (अ०) ।
बीच–मध्यम्, आभ्यन्तरम् ।
बीच्छू–वृश्चिकः ।
बीड़ा–वीटी ।
बीतना–वि-अति-इ० (अ० पर०), व्यत्येति, या (अ० पर०), याति ।
बीता हुआ–अतीत, व्यतीत, गत ।
बीन–वीणा, वेणुः ।
बीमार–रुग्ण, रोगिन्, व्याधित ।
बीमारी–रोगः, व्याधिः, आमयः ।
बीआ–बीजम् ।
बीर–वीर, शूर, विक्रान्त ।
बीरबहूटी–इन्द्रवधूः ।
बीहड़–विषम,विकट, भयङ्कर, भीषण ।
बुंद–बिन्दुः ।
बुखार–ज्वरः ।
बुजदिल–साहसहीन, भीरु ।
बुजुर्ग–वृद्ध, स्थविर ।
बुझना–निर्-वा (अ०पर०), निर्वाति ।
बुझाना–१ निर्-वा (अ० पर० णि०), निर्वापयति, २–बुध (दि०पर० णि०), बोधयति ।

बुड्ढा—वृद्धः, स्थविरः, जरठः ।

बुढ़ाई } वार्द्धक्यम् ,वृद्धत्वम् ।
बुढ़ापा }

बुढ़िया—वृद्धा ।

बुदबुद—बुद्बुदः ।

बुनना—वेञ् (भ्वा॰ उ॰ णि॰),

बुनवाना—वेञ् (भ्वा॰ उ॰ णि॰), वाययति-ते ।

बुनावट—वयनम् ।

बुनियाद—मूलम् , मूलभित्तिः (स्त्री॰) ।

बुरा—दुष्ट, नीच, निकृष्ट, अनुचित ।

बुराई—नीचता, अनौचित्यम् , दोषः ।

बुलंद—उच्च, विशाल ।

बुलाना—आ-ह्वेञ् (भ्वा॰ उ॰), आह्वयति-ते ।

बुलाया हुआ—आहूत, आकारित ।

बुलावा—आह्वानम् , आमन्त्रणम् ।

बुहारना—मृजू (चु॰ उ॰), मार्जयति-ते, सम्-सम्मार्जयति-ते ।

बुहारनेवाला—मार्जक, सम्मार्जक ।

बुहारी—व्यवहारिका, मार्जनी ।

बूँद—बिन्दुः ।

बू—गन्धः ।

बूचड़-मांसविक्रयिन् ।

बूचड़खाना—सूना ।

बूझ—बुद्धिः, मतिः (स्त्री॰) ।

बूझना—बुध (दि॰ पर॰) बुध्यति । अव-गम् (भ्वा॰ पर॰) अवगच्छति ।

बूझा हुआ—बुद्ध, अवगत ।

बेंत—वेत्रम् ।

वेंदी—बिन्दुः, तिलकम् ।

बे—विना (अ॰) ।

बेगार—विष्टिः ।

वेगारी—विष्टिः ।

बेचना—वि क्री, (क्या॰ उ॰), विक्रीणाति विक्रीणीते ।

बेचनेवाला—विक्रेता (तृ॰ पु॰), स्त्री॰-विक्रेत्री ।

बेचा हुआ—विक्रीत ।

बेचारा—वराकः, असहायः, अनाथः ।

बेजा—अनुचित ।

बेटा—पुत्रः, सूनुः, बालकः, आत्मजः ।

बेटी—पुत्री, बालिका, सुता, आत्मजा ।

बेठ—विष्टिः ।

बेठन—वेष्टनम् ।

बेडा—नौः (स्त्री॰) नौका ।

बेड़ी—शृङ्खला ।

बेना—व्यजनम् ।

बेबाक—निःशेष, समाप्त ।

बेर—बदरीफलम् ।

बेल–विल्वः ।
बेलन–वेल्लनम् ।
बेलना–वेल्ल (भ्वा० पर०), वेल्लति ।
वेला–वेला, समयः, कालः ।
बेवा–विधवा, रण्डा ।
बेशक–निःसन्देहम्, असंशयम् ।
बेशकीमत–बहुमूल्य, महर्घ ।
बेशी–अधिक ।
बेसन–वेसनम्, चणकपिष्टम् ।
बेहतर–उत्तम, अत्युत्तम ।
बेहाल–व्याकुल, आकुल ।
बेहूदा–असभ्य, अशिष्ट ।
बेहूदगी–असभ्यता, अशिष्टता ।
बेहोश–मूर्छित, असंज्ञ, अचेतन ।
बैंगन–वृन्ताकः (की) ।
बैजा–अण्डकोषः ।
बैठक–उपवेशनम्, अधिवेशनम् ।
बैठना–उप विश, (भ्वा० पर०), उपविशति । आस् (अ० आ०) आस्ते ।

बैठाना–उप-विश (भ्वा० पर० णि०), उपवेशयति ।
बैर–वैरम्, विरोधः, विद्वेषः ।
बैरी–वैरिन्, विरोधिन्, शत्रु ।
बैल–वृषभः, वलीवर्दः, वृषः ।
बैशाख–वैशाखः, माधवः ।
बोझ–भारः ।

बोतल–काचकूपकः ।

बोरसी–हसन्ती, अङ्गारिणी ।
बोरा–स्यूतः, प्रसेवः ।
बोलना–वद (भ्वा० पर०), वदति । ब्रू (अ० उ०), ब्रवीति-ब्रूते । वच (अ० पर०) वक्ति ।

ब्याज–कुसीदं, वृद्धिः (स्त्री०) ।
ब्याना–जन (दि० आ० णि०), जनयति । प्र-षु (अ०पर०), प्रसौति ।
ब्याह–विवाहः, परिणयः ।
ब्यौरा–विवरणम् ।

ब्यौहार–व्यवहारः, सम्बन्धः ।
ब्रह्मा–ब्रह्मा (ब्रह्मन् पु०), प्रजापतिः, विधिः, विधाता (विधातृ) ।

(भ)

भँगेड़ी–भङ्गापायिन् ।
भंडार–भण्डारः, भाण्डागारः ।
भंडारी–भाण्डागारिकः ।
भँवरी–भ्रमरम् ।
भगन्तू–पलायकः, पलायनशीलः ।
भगंदर–भगन्दरः ।
भगत-भक्तः, सेवकः ।
भजन–भजनम्, गानम्, कीर्तनम् ।
भटकना–भ्रम (भ्वा० पर०), भ्रमति । भ्रम (दि० पर०) भ्राम्यति ।

भट्ठा–भ्राष्ट्रम् ।
भट्ठी–चुल्लिः (स्त्री०) ।
भड़भूजा–भ्राष्ट्रमिन्धः ।
भतीजा–भ्रातृजः ।
भतीजी–भ्रातृजा ।
भत्ता–मार्गव्ययः, यात्राव्ययः ।
भदेश–कुदेशः ।
भभूत–भस्म (नान्त न०), भूतिः, विभूतिः (स्त्री०) ।
भय–भयम् , त्रासः, भीतिः (स्त्री०) ।
भरता–भरित्रम् ।
भरती–प्रवेशः, नियुक्तिः (स्त्री०) ।
भरपूर–पूर्ण, परिपूर्ण ।
भरसक–यथाशक्ति, यथासम्भवम्, (अ०) ।
भरोसा–आश्रयः, विश्वासः, विश्रम्भः। अवलम्बनम् ।
भरोसा करना–वि-श्वस (अ० पर०), विश्वसिति ।
भला–भद्र, शोभन, सुन्दर ।
भलाई–कल्याणम् ,मङ्गलम् ,उपकारः ।
भाँग–भङ्गा, विजया ।
भांजा–भागिनेयः ।
भांजी–भागिनेयी ।
भांड–भण्डः ।
भाँति–प्रकारः, रीतिः (स्त्री०), शैली, पद्धतिः (स्त्री०) ।

भागना–पलाय् (भ्वा०आ०) पलायते ।
भाँवर–परिक्रमा ।
भाई–भ्राता (भ्रातृ), सहोदरः सोदरः ।
भाग्य–भाग्यम् , भागधेयम् ।
भाजी–शाकम् ।
भाड़–भ्राष्ट्रम्, अम्बरीषः ।
भाड़ा–भाटकम् , शुल्कम् ।
भात–भक्तम् , ओदनम् ।
भाथी–भस्त्रा ।
भादौं–भाद्रपदः, भाद्रः ।
भाप–वाष्पः (ष्पम्) ।
भाभी–भ्रातृजाया ।
भायप–भ्रातृत्वम् , सौभ्रात्रम् ।
भार–भारः ।
भारी–भारिन् , भारयुक्त, भारवत् ।
भाला–भल्लः, शक्तिः (स्त्री०) ।
भालू–भल्लूकः, ऋक्षः ।
भिखमंगा, भिखारी–भिक्षुकः, याचकः । (स्त्री०) भिक्षुकी ।
भींगना–क्लिद (दि०पर०), क्लिद्यति ।
भींगा हुआ–क्लिन्न, आर्द्र ।
भी–अपि (अ०) ।
भीख–भिक्षा ।
भीख मांगना–भिक्ष (भ्वा० आ०), भिक्षते । याच (भ्वा० उ०), याचति-ते ।
भीड़–सम्मर्दः ।

भीत–भित्तिः (स्त्री०), कुड्यम् ।
भीतर–अन्तः (अ०), आभ्यन्तरम्, आभ्यन्तरे ।
भीतरी–आभ्यन्तर, रहस्य, गुप्त ।
भील–भिल्लः ।
भुट्टा–कणिशः (शम्), धान्यमञ्जरी ।
भुलाना–विस्मृ (भ्वा० पर०), विस्मरति ।
भूख–बुभुक्षा, क्षुधा ।
भूजना–भ्रस्ज (तु० उ०), भृज्जति-ते ।
भूनना–देखो "भूजना" ।
भूरा–कर्बुरः ।
भूल–भ्रमः, प्रमादः, भ्रान्तिः (स्त्री०) ।
भूलना–वि-स्मृ(भ्वा०पर०),विस्मरति ।
भूला हुआ–विस्मृत ।
भूसा–तुषः ।
भूसी–कुकूलः (लम्) ।
भृङ्ग–भृङ्गः, षड्पदः, भ्रमरः ।
भेंट–समागमः, मेलनम् ।
भेजना–प्रेष् (भ्वा० आ० णि०), प्रेषयति ।
भेड–मेषः ।
भेड़िया–वृकः, कोकः ।
भेदिया–कर्णेजपः, सूचकः ।
भेस–वेषः, परिच्छदः ।
भैया–भ्राता (भ्रातृ) ।
भौंकना–बुक्क (भ्वा०पर०), बुक्कति ।
भोंदू–मूर्ख, मूढ़, अज्ञ ।
भोजन–भोजनम् ।
भोर–प्रातः (अ०), प्रभातम् ।
भोला–सरल, ऋजुस्वभाव ।
भौं–भ्रूः (स्त्री०) ।
भौंरा–भ्रमरः, मधुकरः, भृङ्गः, षट्पदः ।
भौंह–भ्रूः (स्त्री०) ।
भौजाई, भौजी – भ्रातृजाया ।

(म)

मंगन–भिक्षुकः, याचकः ।
मँगनी–याचितकम् ।
मंगल–मङ्गलम्, शुभम्, कल्याणम्, शिवम्, भद्रम् ।
मंजूर–स्वीकारः, अङ्गीकारः ।
मंजूरी–स्वीकृतिः (स्त्री०) ।
मँडवा–मण्डपः (पम्) ।
मँडुवा–मड़कः ।
मंत्र–मन्त्रः (न्त्रम्) ।
मंत्री–मन्त्रिन्, अमात्य, सचिव ।
मंद–मन्द, शिथिल, मूढ़, जड ।
मंशा–अभिप्रायः, इच्छा, मनोरथः ।

मकई–मकायः, महाकायः ।

मकड़ा } मकड़ी } मर्कटकः, लूता, ऊर्णनाभः ।

मकसद–अभिप्रायः, इच्छा, मनोरथः ।

मकान–गृहम् , गेहम् , वेश्म (नान्त न०), भवनम् ।

मकुना–मत्कुणः ।

मकोड़ा–माकोटः ।

मकोय–काकमाची ।

मक्कार–छलिन् , कपटिन् , पाषण्डिन् ।

मक्कारी–कपटः (टम्), पाषण्डः ।

मक्खन–नवनीतम् ।

मक्खी–मक्षिका ।

मखौलिया–विदूषक, हास्यकारिन् ।

मग–मार्गः, पन्थाः (पथिन्) ।

मगर–मकरः, ग्राहः ।

मगरूर–अभिमानिन् , दृप्त, गर्विन् ।

मगरूरी–अभिमानः, दर्पः, गर्वः ।

मग्ज–मस्तिष्कः (ष्कम्) ।

मचान–मञ्चः ।

मच्छर–मशकः ।

मछली–मत्स्यः, मीनः ।

मछुवा–मत्स्यजीविन् ।

मजदूर–भृत्यः ।

मजदूरी–भृतिः (स्त्री०) ।

मजबूत–दृढ, पुष्ट ।

मजबूती–दृढ़ता, दार्ढ्यम् , पुष्टिः, (स्त्री०) ।

मजबूर–विवश, बाध्य, असमर्थ ।

मजबूरी–विवशता, बाध्यता, असमर्थता ।

मजमून–विषयः, लेखः ।

मजलिस–सभा, संसद् , परिषद् (स्त्री०) ।

मजहब–मतम् , सम्प्रदायः ।

मजा–आस्वादः, आनन्दः ।

मजाल–सामर्थ्यम् , शक्तिः (स्त्री०), बलम् ।

मजीठ–मञ्जिष्ठा ।

मजेदार–स्वादिष्ट, स्वादु, रुचिकर, मनोरञ्जक ।

मझधार–मध्यधारा ।

मझला } मझोला } मध्यमः ।

मटमैला–धूसरः ।

मटर–कलायः, वर्तुलः ।

मट्ठा–मथितम् , तक्रम् ।

मठिया–मठः, मठिका, कुटी ।

मड़ई–मण्डपिका ।

मड़वा–मण्डपः (पम्) ।

मडुवा–मड़कः ।

मणि–मणिः, रत्नम् ।

मतलब–अभिप्रायः, प्रयोजनम्, अर्थः, भावः ।
मतवाला–मत्त, प्रमत्त, उन्मत्त ।
मथना–मन्थ (भ्वा० पर०), मन्थति । (क्रया० पर०), मथ्नाति ।
मथानी–मन्थनः, मन्थनदण्डः ।
मद–मदः, गर्वः, दर्पः ।
मदार–मदारः ।
मदारी–ऐन्द्रजालिकः ।
मदिरा–मदिरा, मद्यम् , सुरा ।
मधु–मधु (न०) ।
मधुर–मधुर, मिष्ट ।
मधुरता–मधुरता, माधुर्यम् ।
मन–मनः (सान्त न०), मानसम् ।
मनगढ़न्त–काल्पनिक, कल्पित ।
मनचाहा–मनीषित, इच्छित,अभिमत, अभिलषित ।
मनमुटाव–मनोमालिन्यम्,दौर्मनस्यम्।
मनसूबा–इच्छा, विचारः, आयोजनम्, योजना ।
मना–निषिद्ध ।
मनाना–मन (दि० आ० णि०), मानयति-ते, अनुकूल (नामधा०), अनुकूलयति, प्र-सद, (भ्वा० पर० णि०), प्रसादयति ।
मनिहार–मणिहारकः ।
मरना–मृ (तु० आ०), म्रियते ।
मरम्मत–संस्कारः, जीर्णोद्धारः ।
मरा–मृत, गतप्राण, गतासु ।
मरीज–रुग्ण, व्याधित, रोगिन् ।
मरोड़ना–मुट (चु० पर०) मोटयति ।
मर्ज–रोगः, व्याधिः, आमयः ।
मर्जी–इच्छा, अभिलाषः(षा),कामना ।
मर्तबा–वारः ।
मर्द–नरः, पुरुषः, पुमान् (पुमस्) ।
मलना–म्रद (भ्वा० आ०), म्रदते । मृद् , (क्रया० पर०), मृद्नाति ।
मलमास–मलमासः, अधिकमासः ।
मलवाना–मृद् (क्रया० पर० णि०), मर्दयति-ते ।
मल्लाह–नाविकः, कैवर्तः ।
मवाद–पूयम् , व्रणमलम् ।
मवेशी–पशुः ।
मशक–दृतिः (स्त्री० पु०) ।
मशक्कत–श्रमः, परिश्रमः, आयासः ।
मशहूर–प्रसिद्ध, ख्यात, विख्यात ।
मशीन–यन्त्रम् ।
मश्क–अभ्यासः ।
मसखरा–विदूषकः, हास्यकारी ।
मसनद–महोपधानम् ।
मसलना–देखिये "मलना" ।

मसला–दृष्टान्तः (न्तम्),उदाहरणम् ।
मशहरी–मशकहरी ।
मसा–माषः ।
मसान–श्मशानम् , पितृवनम् ।
मसाला–उपस्करः, उपकरणम् , साधनम् ।
मसि–मसी, मसिः (स्त्री०) ।
मसिहानी–मसिधानी, मसिपात्रम् ।
मसूर–मसूरः ।
मसूढा–दन्तमूलम् ।
महँगा–महर्घ, बहुमूल्य ।
महन्त–मठाधीशः ।
महक–गन्धः ।
महकना–वा (अ० पर०) वाति । गन्ध (ना० धा०) गन्धायते ।
महज–केवलम् ।
महल–भवनम् , सौधः (धम्), अट्टालिका ।
महसूल–शुल्कः, करः ।
महामारी–विषूचिका ।
महावर–अलक्तकम् ।
महावरा–अभ्यासः ।
महिमा–महिमा (महिमन् पु०), महत्त्वम् , माहात्म्यम् ।
महीन–सूक्ष्म, तनु ।
महीना–मासः ।
महुवा–मधूकः ।
मांगना–मार्ग (चु०उ०) मार्गयति-ते ।
मांजना–मृज (चु०उ०), मार्जयति-ते ।
माँझी–नाविकः, कैवर्तः ।
माँड़–मण्डः ।
माड़ना–म्रद (भ्वा० आ०), म्रदते ।
माँद–गुफा ।
मांस–मांसम् , पिशितम् , पललम् ।
माकूल–उचित, योग्य, अनुकूल ।
माघ–माघः ।
माटा–माकोटः ।
मातहत–अधीनस्थ, वश्य ।
माता–माता (मातृ), जननी, प्रसूः ।
माथा–मस्तकम् , मूर्धा, (मूर्धन्) शिरः (सान्त न०) ।
मानना–मनु (दि० आ०), मन्यते, स्वी-कृ (भ्वा० उभ०), स्वीकरोति, स्वीकुरुते ।
मानिक–माणिक्यम् ।
मानी, माने } अर्थः, अभिप्रायः, मनोरथः ।
माफ–क्षमा ।
माफिक–अनुसारम् ।
मामला–विषयः, कार्यम् , अभियोगः ।
मामा–मातुलः ।
मामी–मातुलानी ।
मामूल–साधारण, तुच्छ, अकिञ्चन ।
माय–माता (तृ), जननी ।

माया–पितृगृहम् ।
मारना–मृ (तु० आ० णि०), मारयति-ते, हन् (अ० पर०), हन्ति, तड (चु० उ०), ताड़यति-ते ।
मारफत–द्वारा ।
माल–धनम्, सम्पत्, सम्पत्तिः(स्त्री०)।
मालगुजारी–करः ।
मालदार–धनिन्, सम्पत्तिशालिन् ।
माला–माला, स्रक् (स्रज् स्त्री०) ।
माली–मालाकारः ।
मालूम–विदित, ज्ञात, अवगत ।
मास्टर–शिक्षक, पाठक, उपाध्याय, अध्यापक, स्त्री०-अध्यापिका ।
माह–मासः ।
माहवार } मासिक ।
माहवारी }
माहुर–विषम्, गरलम् ।
मिजाज–स्वभावः, मनोवृत्तिः (स्त्री०)।
मिटना–लुप् (दि० पर०), लुप्यति । नश (दि० पर०), नश्यति ।
मिटाना–मृजू (चु०उ०), मार्जयति-ते, लुप (दि० पर० णि०) लोपयति ।
मिट्टी–मृत्तिका ।
मिठाई–मिष्टान्नम्, मोदकः (कम्) ।
मिठास–मधुरता, माधुर्यम् ।
मिति–तिथिः (पु० स्त्री०) ।
मित्र–मित्रम् (न०), सुहृत् (सुहृद्) सखा (सखि), वयस्यः ।
मियान–तूणः, तूणीरः, कोशः ।
मिरगी–अपस्मारः ।
मिर्च–मरिचम् ।
मिलनसार–मिलनशील ।
मिलाना–मिल (तु० पर० णि०), मेलयति-ते ।
मिलान } मेलनम्, समागमः,संयोगः ।
मिलाप }
मिसाल–दृष्टान्तः(न्तम्), उदाहरणम्, उपमा ।
मीआद–अवधिः (पु०), सीमा, (सीमन्) ।
मीचना–मील (भ्वा०पर०), मीलति, नि-निमीलति ।
मीजान–सङ्कलनम्, योगः ।
मीठा–मिष्ट, मधुर ।
मीनार–स्तम्भः ।
मुंदरी–मुद्रिका ।
मुंशी–लेखकः, कायस्थः ।
मुँह–मुखम्, वदनम्, आननम्, आस्यम् ।
मुअत्तल–पृथक्कृत,पदच्युत, अपदस्थ ।
मुआफ–क्षमा ।
मुआफिक–अनुकूलः ।

मुआइना–निरीक्षणम् ।
मुकदमा–अभियोगः ।
मुकरना–अ-स्वी-कृ० (त० उ०), अस्वीकरोति, अस्वीकुरुते ।
मुकर्रर–निश्चित, नियुक्त, नियत ।
मुकाबला–सादृश्यम् , समानता ।
मुकाबिल–समक्षम् ।
मुकाम–स्थानम् , वासः, वासस्थानम् ।
मुकुट–मुकुटः (टम्) ।
मुक्का–मुष्टिः (स्त्री०) ।
मुखड़ा–मुखम्, आकृतिः (स्त्री०) ।
मुखालिफ–शत्रुः, रिपुः, वैरिन् ।
मुखिया–मुख्यः, प्रधानः, अग्रेसरः, अग्रणीः ।
मुद्गर–मुद्गरः ।
मुचलका–प्रतिज्ञापत्रम् ।
मुट्ठी–मुष्टिः, मुष्टिका ।
मुड़ना–मुट (तु० पर०), मुटति ।
मुड़वाना–मुडि (भ्वा० पर० णि०), मुण्डयति ।
मुताबिक–अनुसारम् , अनुकूलम् ।
मुद्दई–वादिन् ।
मुद्दत–अवधिः, चिरकालम् , चिरात्, चिरेण ।
मुद्दाअलेह–प्रतिवादिन् ।
मुनाफा–लाभः ।
मुनासिब–उचित, यथार्थ ।
मुनीम–लेखकः ।
मुफीद–हितकर, लाभकारिन् ।
मुफ्त-अमूल्य, निर्मूल्य ।
मुबाहसा–विवादः, वादः ।
मुमकिन–सम्भवः ।
मुरझाना–म्लै (भ्वा०पर०), म्लायति । ग्लै (भ्वा० पर०), ग्लायति ।
मुरली–मुरली, वंशी ।
मुराद–इच्छा, कामना, मनोरथः ।
मुरेठा–शिरोवेष्टनम् ।
मुर्गा–कुक्कुटः, चरणायुधः ।
मुर्गी-कुक्कुटी ।
मुर्दा–शवः, मृतकः ।
मुलाकात–समागमः, सम्मिलनम् ।
मुलायम–मृदुल, कोमल, मसृण ।
मुलेठी–यष्टीमधु ।
मुल्क देशः ।
मुश्क–कस्तूरी, मृगमदः ।
मुसलमान–यवनः ।
मुसल्लम–सम्पूर्ण, समस्त, सर्व ।
मुसाफिर–यात्रिन्, पान्थ, पथिक ।
मुसीबत–दुःखम् , कष्टम्, विपत्तिः (स्त्री०), विपत् (स्त्री०) ।
मुस्तैद–तत्पर, प्रस्तुत ।
मुस्तैदी–तत्परता ।

मुहकमा–विभागः ।
मुहताज–दरिद्रः, निःस्वः, अकिञ्चनः, याचकः ।
मुहब्बत–प्रीतिः (स्त्री०), स्नेहः, मैत्री, सौहार्दम् ।
मुहर–मुद्रा ।
मुहावरा–अभ्यासः ।
मूंग–मुद्गः ।
मूंछ–श्मश्रु (न०) ।
मूंज–मुञ्जः ।
मूंड-मुण्ड, शिरः (शिरस् न०) मस्तकम् ।
मूंडना–मुडि (भ्वा०पर०) मुण्डयति ।
मूंदना–मुद्रा (ना० धा०) मुद्रयति । पि-धा (जु०उ०), पिदधाति-पिधत्ते ।
मूत–मूत्रम्, प्रस्रावः ।
मूतना–मूत्र (चु०उ०), मूत्रयति-ते ।
मूल–मूलम्, बीजम् ।
मूली मूलिका ।
मूस–मूषकः, आखुः ।
मूसदानी–मूषधानी ।
मूसल–मुशलः (लम्) ।
मृग–मृगः, हरिणः ।
मृदंग–मृदंगः, मुरजः ।
मेंड–बन्धः ।
मेघ–मेघः, घनः, पयोधरः, वारिदः ।
मेढक–दर्दुरः, भेकः ।
मेथी–मेथिका ।
मेल–मेलः, मेलनम्, संयोगः, समागमः ।
मेला–मेला ।
मेवा–पौष्टिकफलम् ।
मेहनत–श्रमः, परिश्रमः ।
मेहनती–श्रमकारिन्, श्रमिन्, परिश्रमिन् ।
मेहमान–प्राघुणः, अतिथिः ।
मैका–पितृगृहम् ।
मैदा–कणिकम्, समिता, पिष्टकम् ।
मैना–शारिका ।
मैया–माता (मातृ) ।
मैल–मलम्, दोषः ।
मैला–१ विष्टा, गूथम् । २ मलिन ।
मोटरी–मूतम् ।
मोटा–स्थूल ।
मोटाई–स्थूलता, स्थौल्यम् ।
मोडना–मुट (चु० उ०), मोटयति-ते ।
मोती–मुक्ता ।
मोथा–मुस्तकः ।
मोम–सिक्थः ।
मोमबत्ती–सिक्थ-वर्तिका ।
मोर–मयूरः, शिखावलः ।
मोरी–प्रणाली ।

मोल–मूल्यम् ।
मोहना–मुह (दि० पर०), मुह्यति, णि० मोहयति-ते ।
मोहर–मुद्रा ।
मौका–अवसरः, समयः ।
मौज–आनन्दः ।
मौत–मृत्युः, मरणम् ।
मौर–मुकुटः ।
मौसा–मातृस्वसृपतिः ।
मौसिम–ऋतुः ।
मौसी–मातृस्वसा (स्त्री०) ।
मौसेरा–मातृस्वस्रेयः ।
म्यान–तूणीरः, कोषः ।

(य)

यकीन–विश्वासः, विश्रम्भः ।
यज्ञ–यज्ञः, यागः, अध्वरम् ।
यमराज–यमः, धर्मराजः ।
यमुना–यमुना, कालिन्दी ।
यश–यशः, (सान्त न०), कीर्तिः (स्त्री०) ।
यहाँ–अत्र (अ०) ।
यहीं–अत्रैव (अ०) ।
या–या, अथवा (अ०) ।
यात्रा–यात्रा, प्रस्थानम् ।
याद–स्मृतिः (स्त्री०), स्मरणम् ।
याद करना–स्मृ(भ्वा०पर०), स्मरति । चिन्त (चु० पर०), चिन्तयति । रट (भ्वा० पर०), रटति ।
यादगार–स्मृतिचिह्नम् , स्मारकम् ।
यार–मित्रम् , सुहृत् , सखा (सखि) ।
यारी–मित्रता, सख्यम् , सौहार्दम् ।
युक्ति–युक्तिः (स्त्री०), उपायः, तर्कः ।
युग–युगः ।
युवक–युवकः, तरुणः, युवा (युवन्)
यों–एवम् (अ०) ।
यों ही–एवमेव (अ०) ।
योग्य–योग्य, उपयुक्त, उचित ।

(र)

रंक–दरिद्र, कृपण ।
रंग–रंगः, वर्णः ।
रंग-ढंग–रीतिः, (स्त्री०), प्रकारः ।
रंगविरंगा–चित्रविचित्र ।
रंगत–दशा, अवस्था, स्थितिः (स्त्री०) ।
रंगना–रञ्ज (दि० उ० णि०) रञ्जयति-ते ।
रंगरेज–रङ्गाजीवः, रंजकः ।
रंगाई–रञ्जनम् , २ रञ्जनमूल्यम् ।
रंगीन–रक्त, रंगयुक्त ।

रँगीला–रसिक, विनोदिन्, विलास-प्रिय।

रंच–अल्प, किञ्चित्, ईषत् (अ०)।

रंज–दुःखम्, खेदः, कष्टम्।

रंजिश } मनोमालिन्यम्,
रंजीदगी } दौर्मनस्यम्।

रँड़ापा–वैधव्यम्।

रंडी–वेश्या, गणिका, वारवनिता।

रंडीबाज–वेश्यागामी, (गामिन् पु०)।

रंडीवाजी–वेश्यागमनम्।

रँडुवा–विधुरः।

रकवा–विस्तारः,आयामः, क्षेत्रफलम्।

रकम–धनम्, सम्पत्तिः (स्त्री०), २–प्रकारः।

रकाव–कविका।

रखना–रक्ष (भ्वा० पर०), रक्षति। नि-धा (जु० उ०), निदधाति-निधत्ते। स्था० (भ्वा० पर० णि०) स्थापयति।

रखने लायक–रक्षणीय।

रखवाला–रक्षकः, पालकः।

रखवाली–रक्षा, गोपनम्, पालनम्।

रगड़–संघर्षः, घर्षणम्।

रगड़ना–घृष (भ्वा० पर०), घर्षति।

रचना–रचना, निर्माणम्, कृतिः, (स्त्री०)।

रचयिता–रचयितृ, निर्मातृ, सम्पादयितृ, स्रष्टृ।

रजाई–तूलपटी, नीशारः।

रजिस्टर–पञ्जिका।

रटना–रट (भ्वा० पर०), रटति।

रतालु–रक्तालुः।

रतौंधी–रात्र्यन्धता।

रत्ती–रक्तिका।

रत्न–रत्नम्, मणिः।

रथ–रथः, स्यन्दनः।

रद्द–नष्ट, विनष्ट, परिवर्तित।

रद्दवदल–परिवर्तनम्।

रपट–१धावनम्,सूचना, विज्ञापनम्।

रद्दी–निरर्थक, व्यर्थ, अनुपयुक्त।

रनवास–अन्तःपुरम्।

रफा–समाप्त, शान्त, निःशेषित।

रफूचक्कर–लुप्त, नष्ट, पलायित।

रफ्तार–गतिः (स्त्री०), वेगः।

रमना–रम (भ्वा० आ०), रमते। वि-हृ (भ्वा० उ०), विहरति-ते।

रय्यत–प्रजा, प्रकृतिः (स्त्री०)।

रवाज–प्रथा, रीतिः (स्त्री०)।

रवानगी–प्रस्थानम्, यात्रा।

रवाना–प्रस्थित, प्रेषित।

रस–रसः।

रवैया–प्रकारः, गतिः (स्त्री०), रीतिः, (स्त्री०), पद्धतिः (स्त्री०) ।

रसगुल्ला–रसगोलकः ।

रसिया–रसिकः, सहृदयः ।

रसीद–प्राप्तिः, प्राप्तिप्रमाणिका, प्रमाणिका ।

रसोइया–पाचकः, (स्त्री०) पाचिका ।

रसोई–रसवती, पाकः ।

रसोई घर–पाकशाला, महानसम् ।

रस्म–प्रथा, रीतिः (स्त्री०), व्यवहारः ।

रस्सा–रज्जुः, स्थूलरज्जुः (स्त्री०) ।

रस्सी–रज्जुः, (स्त्री०) ।

रहट–अरघट्टः ।

रहन–व्यवहारः, रीतिः (स्त्री०) ।

रहना–वस (भ्वा० पर०), वसति, नि-निवसति, स्था (भ्वा० पर०), तिष्ठति ।

रहम–दया, कृपा, करुणा ।

राङ्गा–रङ्गः (ङ्गम्) ।

राँड़–रण्डा, विधवा ।

राई–राजिका ।

राक्षस–राक्षसः, निशाचरः, रक्षः (रक्षस् न०) ।

राख–रक्षा, भस्म (भस्मन् न०) ।

राखी–रक्षा, रक्षासूत्रम् ।

राज–राज्यम् ।

राजगद्दी–सिंहासनम् , राज्याभिषेकः ।

राजा–राजा (राजन् पु०), नृपः, भूपः, भूपतिः ।

रात रात्रिः (स्त्री०), निशा, यामिनी, रजनी ।

रानी–राज्ञी ।

रामतरोई–राजकोशातकी ।

रामरस–लवणम् ।

रार–कलहः, विवादः ।

रावटी–पटकुटी, पटमण्डपः (पु०) ।

राशि–राशिः, समूहः, समुदायः, २–राशिः ।

रास–रासः, रासक्रीडा ।

रास्ता, राह } मार्गः, पन्थाः (पथिन्), अध्वा (नान्त पु०), वर्त्म(नान्त न०), सरणिः ।

राही–यात्री (यात्रिन् पु०), पथिकः, पान्थः ।

रिआयत–न्यूनता, सद्व्यवहारः,कृपा ।

रिझाना–रम (भ्वा० पर० णि०), रमयति, प्र-सद (तु० पर० णि०), प्रसादयति ।

रिपोर्ट–विवरणम् , कार्यविवरणम् ।

रियासत–राज्यम् ।

रिवाज–रीतिः(स्त्री०),प्रथा, व्यवहारः ।

रिश्ता–सम्बन्धः ।
रिश्तेदार–सम्बन्धी (सम्बन्धिन् पु०) ।
रिश्वत–उत्कोचः ।
रिश्वतखोर–उत्कोचग्राही (ग्राहिन् पु०) ।
रिस–क्रोधः, रोषः, कोपः ।
रिसाना, रिसियाना – रुष (चु० उ०), रोषयति-ते, क्रुध (दि० पर०), क्रुध्यति, कुप (दि० पर०), कुप्यति ।
रिहा–मुक्त, उन्मुक्त ।
रिहाई–मुक्तिः (स्त्री०), मोक्षः ।
रीधना–देखिये "पकाना" ।
रीठा–अरिष्टः ।
रीढ़–रीढ़कः, मेरुदण्डः ।
रीस–क्रोधः, कोपः, रोषः ।
रुँधना–रुध (रु० उ०), रुणद्धि-रुन्धे ।
रुकना–स्था (भ्वा० पर०), तिष्ठति । वि-रम् (भ्वा० पर०), विरमति ।
रुकावट–अवरोधः, बाधा, प्रतिबन्धः ।
रुचना–रुच (भ्वा० आ०), रोचते ।
रुचि–रुचिः (स्त्री०), प्रवृत्तिः (स्त्री०), इच्छा ।
रुपया–रुप्यकम् , रुप्यम् , मुद्रा ।
रुलाई–रोदनम् , विलापः ।
रुलाना–रुद (अ० पर० णि०), रोदयति ।
रुई–कार्पासः ।
रूख–वृक्षः, तरुः, महीरुहः ।
रूखा–रूक्ष, शुष्क, नीरस ।
रूठना–देखिये "रूसना" ।
रूठा हुआ–रुष्ट, कुपित, क्रुद्ध ।
रूप–रूपम् , आकारः, आकृतिः (स्त्री०) ।
रूल–१ रेखादण्डः, २ नियमः ।
रूसना–रुष (चु० उ०), रोषयति-ते, कुप (दि० प०), कुप्यति ।
रूह–आत्मा (आत्मन् पु०), जीवात्मा (जीवात्मन् पु०) ।
रेंकना–रेक्ट (भ्वा० आ०), रेंकते ।
रेंगना-रिगि (भ्वा० पर०) रिङ्गति ।
रेंड–एरण्डः ।
रेखा–रेखा, पङ्क्तिः (स्त्री०) ।
रेगिस्तान–मरुभूमिः, मरुस्थानम् ।
रेत–वालुका ।
रेतीला–वालुकामयः, (स्त्री०) बालुकामयी ।
रेलगाडी–धूमशकटी ।
रेशम–कोशकीटः, २ कौशेयम् ।
रेह–क्षारमृत्तिका ।
रैयत–प्रजा, प्रकृतिः (स्त्री०) ।
रोंगटा–रोम (रोमन् न०) ।
रोआव–प्रभावः ।

रोक–अवरोधः, रोधः निरोधः ।
रोकना–रुध (रु० उ०), रुणद्धि-रुन्धे, नि-वृ (चु० उ०), निवारयति-ते, वृजी (चु० उ०), वर्जयति-ते ।
रोग–रोगः, व्याधिः, आमयः ।
रोगी–रोगिन् , रुग्ण, व्याधित ।
रोचक–रोचक, रुचिङ्कर, मनोरञ्जक ।
रोज–दिनम् ; २ प्रतिदिनम् , नित्यम् ।
रोजगार–व्यापारः,वाणिज्यम् ,कार्यम् ।
रोजगारी–व्यापारी (रिन् पु०) ।
रोजनामचा–दैनन्दिनी, दैनिकी ।
रोजी–जीविका, वृत्तिः ।
रोटी–करपट्टिका ।
रोड़ा–१ शर्करा, २ बाधा ।
रोना–रुद्र (अ० पर०), रोदिति ।
रोपना–रुह (भ्वा० पर० णि०), रोपयति ।
रोब–प्रभावः ।
रोम–रोम (रोमन् न०) ।
रोशनी–प्रकाशः, उद्योतः ज्योतिः (ज्योतिस् न०) ।
रोशनाई–मसी, मसिः (स्त्री०) ।
रोसीला–रोषणः, कोपनः ।
रौंदना–म्रद (भ्वा० आ०), म्रदते, मृद (क्र्या० प०), मृद्नाति ।
रौनक–शोभा, चाकचिक्यम् ।

(ल)

लँगड़ा–पङ्गुः, खञ्जः ।
लँगड़ाना -खजि (भ्वा०पर०) खञ्जति ।
लंगा–नग्न, निर्लज्जः, निस्त्रपः ।
लंगूर–गोलाङ्गूलः, असितमुखः ।
लंगोट } कौपीनम् ।
लंगोटी }
लंघन–लङ्घनम् , उल्लङ्घनम् , अतिक्रमणम् ।
लंपट–लम्पटः ।
लंबा–लम्ब, दीर्घ, आयत ।
लंबाई–लम्बता, दीर्घता, आयामः, दैर्घ्यम् ।
लकड़ी–काष्ठम् , इन्धनम् ।
लकड़हारा–काष्ठविक्रेता (तृ० पु०) ।
उकवा–पक्षघातः ।
लकीर–रेखा, पङ्क्तिः (स्त्री०) ।
लक्षण–लक्षणम् , चिह्नम् ।
लक्ष्मी–लक्ष्मीः, कमला, पद्मा, श्रीः ।
लखना–लक्ष (चु०उ०) लक्षयति-ते ।
लगन–प्रवृत्तिः (स्त्री०), रुचिः, (स्त्री०) मनोयोगः ।
लगना–लग् (भ्वा० पर०), लगति । प्र-वृतु (भ्वा० आ०) प्रवर्तते ।
लगभग–अनुमानतः, संभवतः ।
लगातार–निरन्तरम् , अविरतम् , सततम् ।

लगान—करः ।
लगाना—लग (भ्वा० पर० णि०), लगयति । प्र-वृतु (भ्वा०आ०णि०), प्रवर्तयति ।
लगाम—प्रग्रहः, रश्मिः ।
लगाव—सम्बन्धः, प्रयोजनम् ।
लग्गा-ग्गी—आकर्षणी ।
लजाना—लस्ज (भ्वा० आ०) लज्जते । त्रप (भ्वा० आ०) त्रपते ।
लजीला—लज्जालु, लज्जाशील, शालीन ।
लज्जत—स्वादः, आस्वादः ।
लज्जा—लज्जा, त्रपा ।
लट—लट्वः, केशपाशः, अलकः (कम्) ।
लटकना—लवि (भ्वा० आ०) लम्बते ।
लटकाना—लवि (भ्वा० आ० णि०) लम्बयति-ते ।
लट्टू—भ्रमरकम् ।
लट्ठा—यष्टिः (स्त्री०), दण्डः, लगुडः ।
लठैत—यष्टिधरः, यष्टिचालकः ।
लड़कपन—शैशवम् । बाल्यम् ।
लड़का—बालकः, शिशुः, बालः ।
लड़की—बालिका, कन्या, दुहिता (तृ) ।
लड़ना—युध् (दि० पर०), युध्यति ।
लड़ाई—युद्धम्, विग्रहः, आयोधनम्, रणः ।
लडडू—लड्डुकम् ।
लत—अभ्यासः, प्रवृत्तिः (स्त्री०) ।
लता—लता, वल्ली, व्रततिः (स्त्री०) ।
लत्ता—लक्तकः ।
लत्ती—लतिका ।
लपट—ज्वाला, अर्चिः (सान्त न०) ।
लपसी—लप्सिका ।
लपेट—वेष्टनम् ।
लपेटना—वेष्ट (भ्वा० आ०), वेष्टते ।
लप्पड़—चपेटः ।
लफ्ज—शब्दः ।
लबरा—असत्यभाषिन्, अनृतवादिन् ।
ललकार—आह्वानम्, समाह्वानम् ।
ललचना—लाला (ना० धा०), लालायते । लुभ (दि० पर०), लुभ्यति ।
ललाई—रक्तता, रक्तिमा (मन् पु०) ।
ललाट—ललाटम्, भालम् ।
लल्लोचप्पो—चाटुः, चाटूक्तिः (स्त्री०) ।
लवंग—लवङ्गम्, देवकुसुमम् ।
लवा—लवः ।
लवाजमा—परिकरः, परिच्छदः ।
लशकर—सेना, सैन्यम् ।
लस्सा—निर्यासः ।
लहँगा—चण्डातकः (कम्) ।

लहसुन–लशुनः (नम्) ।
लहर–हिल्लोलः, ऊर्मिः (स्त्री०), तरङ्गः ।
लहू–रुधिरम् , रक्तम् , शोणितम् ।
लाँघना–लघि (भ्वा० आ०), लङ्घते, अति-क्रम (भ्वा० पर०), अति-क्रामति ।
लाइन–रेखा, पङ्क्तिः (स्त्री०) ।
लाइब्रेरी–पुस्तकालयः, ग्रन्थागारः ।
लाचार–विवश, वाध्य, असमर्थ, अशक्त ।
लाज–लज्जा, त्रपा, व्रीडा ।
लाजवाव–१ अनुपम, अद्भुत, २ निरुत्तर ।
लाजिम–उचित, योग्य ।
लाठी–यष्टिः (स्त्री०), दण्डः, लगुडः ।
लाड़–लालनम् , स्नेहः, प्रीतिः(स्त्री०)।
लात–लत्ता, पादः, चरणः (णम्) ।
लाद–उदरम् , अन्त्रम् ।
लाना–आ-नी(भ्वा०पर०), आनयति ।
लापता–लुप्त, अज्ञात, नष्ट ।
लापरवाह–असावधान, अनवहित, प्रमादिन् ।
लाभ–लाभः, आयः ।
लार–लाला ।
लाल–रक्त, अरुण, लोहित ।
लालच–लोभः ।
लालची–लोभिन् , लुब्ध ।
लालसा–लालसा, उत्सुकता ।
लाली–रक्तिमा (मन् पु०), अरुणिमा (मन् पु०)।
लावा–लाजाः (व०) ।
लासा–निर्यासः ।
लिए–कृते (अ०) ।
लिखना–लिख (तु० पर०) लिखति ।
लिखाई–लेखः, लेखनम् , लिपिः (स्त्री०) ।
लिखाना–लिख (तु० पर० णि०), लेखयति ।
लिखावट–लेखः, लिपिः (स्त्री०) ।
लिट्टी–अङ्गारकर्कटी ।
लिपटना–श्लिष् (दि०पर०)श्लिष्यति, आ-लिगि (भ्वा० पर०) आलिङ्गति ।
लिपाई–लेपः, लेपनम् ।
लियाकत–योग्यता ।
लिहाज–शीलम् , सङ्कोचः ।
लीक–रेखा, पङ्क्तिः (स्त्री०) ।
लीडर–नेतृ, अग्रेसर, नायक, अग्रणीः
लीद–अश्वशकृत् ।
लीपना–लिम्प (तु० पर०) लिम्पति ।
लीला–क्रीडा, विनोदः ।

लुगाई–स्त्री, वधूः, जाया।
लुच्चा–दुष्ट, लम्पट, क्षुद्र, नीच।
लुटेरा–लुण्टाकः, तस्करः, पटच्चरः।
लुढ़कना–लुठ (भ्वा० पर०), लुठति।
लुत्फ़–आनन्दः, स्वादः।
लुभाना–लुभ (दि० पर० णि०), लोभयति।
लुभावना–रमणीय, मोहक, आकर्षक।
लुहार–लोहकारः, व्योकारः।
लूक–उल्का।
लूट–लुण्ठनम्।
लूटना–लुठि (भ्वा० पर०), लुण्ठति।
लूला–कुणि, हस्तहीन।
लेंड–लेण्डम्, विष्ठा।
लेक्चर-व्याख्यानम्, वक्तृता।
लेटना–लेट् (क० पर०), लेट्यति।
लेटरबक्स–पत्रमञ्जूषा, पत्रपेटिका।
लेन-देन–आदान-प्रदानम्।
लेना–ग्रह क्रया०उ०) गृह्णाति,गृह्णीते।
लैंप–दीपकः।
लोकना–लोकृ (भ्वा० आ०), लोकते।
लोखर–भण्डिः,भाण्डिका,क्षुरधानम्।
लोग–लोकः, मनुष्यः।
लोटना–लुट (भ्वा० पर०), लोटति।
लोटा–लट्वः, जलपात्रम्।
लोढा–शिलापुत्रः।

लोथ, लोथड़ा–शवः, मृतशरीरम्।
लोन–लवणम्।
लोप–लोपः, विनाशः।
लोभ–लोभः।
लोभी–लोभिन्, लुब्धक।
लोभाना–लुभ (दि० पर० णि०) लोभयति, मुह (दि० पर० णि०) मोहयति।
लोमड़ी–शशकः, शशः, लोमशः।
लोर–लोत्रम्, अश्रु (न०)।
लोहा–लौहः।
लोहू–लोहितम्, शोणितम्, रक्तम्, रुधिरम्।
लौंग–लवङ्गम्, देवकुसुमम्।
लौंड़ी–भृत्या, परिचारिका, दासी।
लौ–ज्वाला, दीपशिखा।
लौकी–अलावूः (स्त्री०)।
लौटना–परा·नि-वृतु (भ्वा० आ०), परावर्तते, निवर्तते।
लौटाना–परा-वृतु (भ्वा० पर० णि०), परावर्तयति-ते। नि·निवर्तयति-ते।

(व)

वंगाल–वङ्गाः।
वंदी–वन्दिन्, कारावद्ध, निगृहीत, निगडित।

वंश–वंशः, कुलम् ।
वंशी–वंशी, मुरली, वेणुः, २ वडिशः ।
वक्त–समयः, कालः, वेला, अवसरः ।
वगैरह–प्रभृतिः (स्त्री०), आदिः (पु०) ।
वचन–वचनम्, वाक्यम्, उक्तिः (स्त्री०) ।
वजन–परिमाणम् ।
वजनदार–भारिक, भारवत् ।
वजह–कारणम्, हेतुः, बीजम् ।
वजीफा वृत्तिः (स्त्री०), छात्रवृत्तिः ।
वजीर–मन्त्री (मन्त्रिन् पु०), सचिवः अमात्यः ।
वज्र-वज्रः (ज्रम्), कुलिशः (शम्) ।
वन–वनम्, विपिनम्, अरण्यम् ।
वनिज–वाणिज्यम्, व्यापारः ।
वरी–वटी, वटिका ।
वर्त्तन–पात्रम्, भाण्डम् ।
वर्षा–वर्षा, वृष्टिः (स्त्री०) वर्षणम् ।
वसन्त–वसन्तः ।
वसूल–प्राप्त, लब्ध, उपलब्ध, अधिगत ।
वहां–तत्र (अ०) ।
वहाँका–तत्रत्य ।
वहीं–तत्रैव (अ०) ।
वाकई–वस्तुतः, यथार्थतः (अ०) ।
वाकिफ–परिचित, विदित, ज्ञात ।
वाट–वाटः, मार्गः, पन्थाः (पथिन) ।
वात–वार्ता, वृत्तान्तः, उदन्तः ।
वादा–प्रतिज्ञा, प्रतिश्रुतिः (स्त्री०) ।
वादी–वादिन् ।
वापस–परावृत्त, निवृत्त, प्रतिनिवृत्त ।
वारण्ट–निग्रहपत्रम् ।
वारिस–उत्तराधिकारिन् ।
विन्दु–विन्दुः, पृषत् (न०) ।
विक्री–विक्रयः ।
विखरना–विकृ-(तु०पर०), विकिरति ।
विचरना–वि-चर (भ्वा० पर०), विचरति ।
विचार–विचारः, विवेकः, विमर्शः ।
विछोह–वियोगः, विरहः ।
विदाई–विदायः ।
विदेशी–विदेशिन्, परदेशिन्, प्रवासिन् ।
विधवा–विधवा, रण्डा ।
विरल–विरल, दुर्लभ ।
विराम–विरामः, विश्रामः, विश्रमः ।
विरोध–विरोधः, वैरम्, विद्वेषः ।
विवाह–विवाहः, परिणयः, पाणिग्रहणम् ।
विष–विषम्, गरलम् ।
विहान–प्रातः, प्रभातम् ।
वीर–वीर, शूर, विक्रान्त, पराक्रमिन् ।

वृत्ति–वृत्तिः (स्त्री०), जीविका ।
वीरान–शून्य, उजट।
वेतन–वेतनम् , वर्तनम् ।
वेद–वेदः, श्रुतिः (स्त्री०) ।
वेश्या–वेश्या, गणिका ।
वेसन–चणकचूर्णम् ।
वैद्य–वैद्यः, चिकित्सकः ।
वैशाख–वैशाखः, माधवः ।

(श)

शंकर–शङ्करः, शिवः, शम्भुः, हरः ।
शंका–शङ्का, सन्देहः, संशयः ।
शंख–शङ्खः (ङ्खम्) ।
शक–शङ्का, आशङ्का ।
शकल–स्वरूपम् , आकृतिः (स्त्री०) ।
शकुन–शकुनम् ।
शक्कर–शर्करा, सिता ।
शख्त–कठोर, कठिन ।
शख्श–पुरुषः, व्यक्तिः (स्त्री०) ।
शतरंज–चतुरङ्गक्रीडा ।
शत्रु–शत्रुः, रिपुः, वैरी (वैरिन् पु०) अरिः ।
शब्द–शब्दः, ध्वनिः, निनादः ।
शरत–शरद् (स्त्री०) ।
शराब–मदिरा, सुरा, मद्यम् ।
शराबखाना–मदिरागृहम् , गञ्जा ।
शरारत–दुष्टता, धृष्टता ।
शरारती–दुष्टः, धृष्टः ।
शरीक–सम्मिलित, संयुक्त, सम्मिश्रित ।
शरीफ–भद्र, सुजन, सज्जन, साधु ।
शरीफा–सीताफलम् ।
शरीर–शरीरम् , कायः (यम्), देहः (हम्), कलेवरम् ।
शर्त्त–पणः ।
शर्त्तनामा–पणवन्धः ।
शर्तिया–सुनिश्चितम् (क्रि०वि०) ।
शर्म–लज्जा, व्रीडा, त्रपा ।
शहतूत–तूदः ।
शहद–मधु, सारघम् ।
शहर–नगरम् , पुरम् , पुरी ।
शहादत–साक्ष्यम् ।
शाक–शाकम् ।
शाखा–शाखा ।
शागिर्द–शिष्यः, छात्रः, अन्तेवासी (वासिन् पु०) ।
शादी–विवाहः, उद्वाहः, परिणयः, पाणिग्रहणम् ।
शान–अभिमानः, गर्वः, अहङ्कारः, गौरवम् , महत्त्वम् , उत्कर्षः, शोभा ।
शानदार–उत्कृष्ट, दर्शनीय, शोभा-सम्पन्न ।
शाबाश–धन्यं धन्यम् , साधु साधु (अ०), साधुवादः ।

शाम–सन्ध्या, सायम्, सायङ्कालः ।
शामियाना–वितानम्, पटमण्डपम् ।
शामिल–सम्मिलित, संयुक्त, संमिश्रित ।
शायद–स्यात्, सम्भवतः, कदाचित् (अ०) ।
शाल–शाल्मलिः ।
शाह–नृपः, भूपतिः, भूपः, राजा, (राजन्० पु०) ।
शाहजादा–राजकुमारः ।
शाहजादी–राजकुमारी ।
शाही–राजकीय ।
शिगरफ–हिङ्गुलः ।
शिकस्त–संकीर्ण, २ विवश, वाध्य, पराभूत ।
शिकायत–निन्दा, अधिक्षेपः, पैशुन्यम् ।
शिकार–आखेटः, मृगया ।
शिकारी–आखेटिकः ।
शिखा–शिखा, चूडा ।
शिर–शिरः (सान्त न०), मस्तकम् (कः), मूर्द्धा (नान्त पु०), शीर्षम् ।
शिरा–शिरा ।
शिला–शिला, दृषत् (स्त्री०) ।
शीश–"देखो" शिर ।
शीशम–शिंशपा ।
शीशा–आदर्शः, मकुरः, दर्पणः ।
शीशी–काचकूपी ।
शुबहा–सन्देहः, आशङ्का, संशयः ।
शुरू–प्रारम्भः, आरम्भः, उपक्रमः ।
शूद्र–शूद्रः ।
शेखी–अभिमानः, गर्वः, अहङ्कारः, दर्पः, विकत्थनम् ।
शेर–सिंहः, पञ्चास्यः, मृगाधिपः, केशरी (केशरिन् पु०) ।
शैतान–दुष्ट, नीच ।
शैतानी–दुष्टता, अत्याचारः, नीचता ।
शोक–, शोच– } शोकः, शुक् (शुच् स्त्री०), अनुतापः, चिन्ता ।
शोख–धृष्ट, अविनीत, उद्दण्ड, निर्भीक, निर्भय ।
शोखी–धृष्टता, उद्दण्डता, निर्भीकता ।
शोभा–शोभा, कान्तिः, द्युतिः (स्त्री०) ।
शोर–कोलाहलः, कलकलः ।
शोहरत–प्रसिद्धिः (स्त्री०), ख्यातिः (स्त्री०) ।
शौक–हेवाकः ।
शौकीन–हेवाकिन् ।
शौच–शौचम्, शुद्धिः, पवित्रता, २ मलशोधनम् ।
श्मशान–श्मशानम्, पितृवनम् ।
श्रेणी–श्रेणी, पङ्क्तिः (स्त्री०) माला, वर्गः, कक्षा ।

संग, संगति — सङ्गः, सङ्गतिः (स्त्री०), साहचर्यम्, मैत्री, मित्रता, सख्यम् ।
संगी–सहचरः, मित्रम , वयस्यः ।
संगीत -सङ्गीतम् ।
संझा–सन्ध्या ।
संडसा–सन्दंशः ।
संडसी–सन्दंशिका ।
संडास–शौचकूपः ।
संत–साधुः, महात्मा (त्मन् पु०) ।
संतरा–नारङ्गम् ।
सतरी–प्रहरी (रिन् पु०) यामिकः ।
संतान सन्तानम्, सन्ततिः (स्त्री०) ।
संदूक–मञ्जूषा, पेटिका, पेटी ।
संदेश–सन्देशः, वाचिकम् ।
संदेह–सन्देहः, संशयः, द्वैधम् ।
सँपेरा–आहितुण्डिकः ।
सँभालना–सम्-भाल (चु० आ०), संभालयते ।
संवाद–संवादः, आलापः, वार्तालापः, उक्तिः, भाषणम्, कथोपकथनम्, समाचारः ।
सँवारना–सम्-कृ (त० उ०) संस्करोति, संस्कुरुते ।
संसार–संसारः, लोकः, जगत् (न०) ।
संस्कार–संस्कारः, परिष्कारः, स्वच्छता ।
संहार–संहारः नाशः, लयः, क्षयः ।
सक–शक्तिः (स्त्री०) सामर्थ्यम् ।
सकना–शक् (स्वा० उ०), शक्नोति, शक्नुते, अर्ह् (भ्वा० पर०), अर्हति ।
सकारना–स्वी-कृ(त०उ०),स्वीकरोति, स्वीकुरुते, अङ्गी-कृ० ।
सकुचना–सम्-कुच् (तु० पर०), सङ्कुचति ।
सकोरा–सरावः, शरावः ।
सखा–सखा (सखि पु०), मित्रम्, सुहृत् (सुहृद् पु०) ।
सखी–सखी, वयस्या, सचहरी ।
सख्त–कठोर, कठिन, दृढ़, कर्कश ।
सख्ती–दृढ़ता, कठोरता ।
सगा–सहोदरः, सोदरः, सोदर्यः ।
सगाई–सम्बन्धः, विवाहसम्बन्धः, वाग्दानम् ।
सगुन–शकुनम् ।
सच–सत्य, यथार्थ, ऋत, वास्तविक ।
सचाई–सत्यता, वास्तविकता ।
सचेत–सावधान, अवहित, सतर्क, अप्रमत्त, जागरित ।
सच्चा–सत्यवादिन्, सत्यवक्तृ ।
सजग–देखो "सचेत" ।

सजधज—सज्जा, शोभा, प्रसाधनम् ।
सजना—सज्जीभू (भ्वा० पर०), सज्जीभवति ।
सजा—दण्डः ।
सजाना—सज्जी-कृ (त० उ०), सज्जीकरोति-कुरुते, प्र-साध (स्वा० पर०), प्रसाध्नोति । णि० प्रसाधयति ।
सजावट—सज्जा, शोभा, प्रसाधनम् ।
सज्जी—सर्जिः, सर्जिका ।
सटना—श्लिष (दि० पर०) श्लिष्यति ।
सटाना—युज (रु० उ०), युनक्ति, युङ्क्ते । श्लिष (दि० प० णि०) श्लेषयति ।
सड़क—सरकः, मार्गः, पन्थाः (पथिन् पु०), वर्त्म (नान्त न०) ।
सड़ना—पूय (भ्वा० आ०), पूयते ।
सड़ियल—पूतिगन्धि ।
सतह—तलम् , पृष्ठम् ।
सती—सती, पतिव्रता ।
सत्तू—सक्तुः ।
सदमा—आघातः, कष्टम् , दुःखम् , विपत्तिः (स्त्री०) ।
सदर—मुख्य, प्रधान, प्रमुख ।
सदा—सदा, सर्वदा, सततम् , नित्यम् (अ०) ।
सदावर्त—नित्यदानम् ।
सदी—शती, शताब्दी ।
सत—सत्त्वम् ।
सनई—शणः ।
सनक—उन्मादः ।
सनकना—उत् मदी (दि० पर०) उन्माद्यति ।
सनकी—प्रमत्त, उन्मत्त, उन्मादिन् ।
सनद—प्रमाणपत्रम् ।
सनेह—स्नेहः, प्रीतिः (स्त्री०), प्रेमा (प्रेमन् पु०) ।
सन्तरा—नारङ्गः, नागरङ्गः ।
सन्नाटा—निस्तब्धता, नीरवता, निःशब्दता ।
सन्तरी—रक्षिन् , प्रहरिन् , यामिक ।
सपना—स्वप्नः ।
सँपरना—सम्-पूर(दि०आ०), सम्पूर्यते।
सपराना—सम्-आप् (स्वा० उ०), समाप्नोति, समाप्नुते, णि० समापयति ।
सफर—यात्रा ।
सफा—अच्छ, स्वच्छ, शुचि, शुद्ध, निर्मल ।
सफाई—स्वच्छता, शौचम् , शुद्धता, शुचिता ।
सफेद—श्वेत, उज्ज्वल, धवल, सित ।
सब—सर्व, सम्पूर्ण, समस्त, समग्र, अखिल ।
सबक—पाठः, शिक्षा, उपदेशः ।

सब्ज–हरित ।

सब्जी–हरितशाकम् ।

सब्र–सन्तोषः ।

सभा–सभा, संसद् समितिः (स्त्री०) ।

समझना–बुध (दि० आ०), अव–गम् (भ्वा० पर०), बुध्यते, अवगच्छति ।

समझाना–बुध (णिजन्त), बोधयति ।

समझ–बुद्धिः (स्त्री०), ज्ञानम् , बोधः ।

समान–समान, तुल्य, सदृश, सम ।

समाना–सम्-मा (अ० पर०), सम्माति ।

समेट–उपसंहारः, एकत्रकरणम् । समाहारः ।

समेटना–उप-सम्–हृ (भ्वा० पर०), उपसंहरति, संहरति ।

संमेत–समेत, सहित, सम्मिलित, संयुक्त ।

सम्मान–सम्मानः, आदरः, प्रतिष्ठा ।

सम्मान करना–मान (चु० उ०), मानयति-ते, सम्-सम्मानयति ।

सर–देखो "सिर" ।

सरकंडा–शरः, शरकाण्डः (ण्डम्) ।

सरकना–सृप (भ्वा० पर०) सर्पति, सृ (भ्वा० पर०) सरति ।

सरगर्मी–उत्साहः ।

सरदार–नायकः, अधिपतिः, अध्यक्षः ।

सरनाम–वाह्यनाम (नान्त न०) ।

सरपंच–प्रधानः, सभापतिः ।

सरयू–सरयूः ।

सरसों–सर्षपः ।

सरहद–सीमा, (सीमन् स्त्री०), अवधिः, काष्ठा ।

सराफ–स्वर्णवणिक् (वणिज्) ।

सराबोर–आर्द्र, क्लिन्न ।

सराय–पान्थशाला ।

सरासर–सर्वथा, पूर्णतया (अ०) ।

सराहना–श्लाघ (भ्वा० आ०), श्लाघते । प्र-शंस (भ्वा० पर०) प्रशंसति ।

सरीर–शरीरम् , देहः (हम्) कलेवरम्, गात्रम् , कायः (यम्) ।

सरूप–स्वरूपम् , स्वाकारः, स्वाकृतिः, (स्त्री०) ।

सरेआम–सर्वसमक्षम् , सर्वाग्रे ।

सरोकार–सम्बन्धः ।

सरौता–शङ्कुला ।

सर्जन–शस्त्रचिकित्सकः ।

सर्द–शीत, शीतल ।

सर्दी–शैत्यम् ।

सर्राफ–स्वर्णवणिक् (वणिज्)।
सर्वे–भूमिमापः।
सलतनत–राज्यम्।
सलाई–शलाका।
सलाह–सम्मतिः (स्त्री०), मन्त्रणा।
सलूक–व्यवहारः, सम्बन्धः।
सलोना–सुन्दर, रमणीय, मनोहर, रम्य।
सवा–सपाद।
सवार–आरोही (आरोहिन् पु०)।
सवारी–यानम्, वाहनम्।
सवाल–प्रश्नः, अनुयोगः, पृच्छा।
सवाल-जवाब–प्रश्नोत्तरम्।
सवेरा–प्रातः (अ०), प्रभातम्।
ससुर–श्वशुरः।
ससुराल–श्वशुरालयः।
सस्ता–समर्घ, सुलभ।
सहज–सहज, स्वाभाविक, नैसर्गिक।
सहना–सह (भ्वा० आ०), सहते।
क्षम (भ्वा० आ०), क्षमते।
सहारा–आश्रयः, अवलम्बनम्।
सही–शुद्ध, यथार्थ, वास्तविक, उचित।
सहूलियत–सौविध्यम्, सारल्यम्।
सहेली–सखी, सहचरी, वयस्या।
साँई–पतिः, स्वामी (स्वामिन् पु०)।
साँकर–सङ्कीर्ण, २ शृङ्खला।
साँग–शक्तिः (स्त्री०)।

साँच–सत्यम्, ऋतम्, तथ्यम्।
साँझ–सन्ध्या, सायम् (अ०), सायङ्कालः।
साँढ–षण्डः, ककुद्मान् (द्मत् पु०)।
साँप–सर्पः, भुजगः, अहिः, भुजङ्गमः।
साँपिन–सर्पिणी।
साँभर–शाकम्भरीयम्।
साँवला–श्यामलः, श्यामः।
साँवा–श्यामाकः।
साँस–श्वासः।
सा–(अ०), सदृश, समान, तुल्य।
साई–सत्यापनम्, सत्यंकारः।
साईस–अश्वपालः, अश्वरक्षकः।
साकिन–निवासिन्।
साखी–साक्ष्यम्।
साखू–शालः।
साग–शाकम्।
साज–सज्जा।
साजिश–षड्यन्त्रम्, गुप्तमन्त्रणा।
साझ–अंशः, भागः।
साझेदार–अंशहरः, अंशकः।
साटना–लस (भ्वा० पर० णि०) लासयति, सञ्ज (भ्वा० पर० णि०), सञ्जयति-ते।
साठ–षष्टिः (स्त्री०)।
साठी–षष्टिकः।

साड़ी–शाटी, शाटिका ।
साढ़ी–सरः ।
साढू–श्यालीपतिः ।
साढे–सार्द्ध ।
सात–सप्त (सप्तन्) ।
साथ–सह, समम्, साकम् (अ०),
साध–श्रद्धा, इच्छा, लालसा, उत्सुकता ।
साधू–साधु, सज्जन, सुशील, सच्चरित्र ।
सान–अभिमानः, गर्वः, दर्पः, २शाणः ।
सानना–स्निह (दि० पर० णि०),
स्नेहयति-ते ।
सानी–तुल्य, सदृश, समान, सम ।
साफ–स्वच्छ, शुद्ध, निर्मल, विमल ।
साफा–उष्णीषम्, शिरोवेष्टनम् ।
साफी–अङ्गप्रोञ्छनी ।
साबिक–पूर्ववत्, यथापूर्वम् ।
साबित–प्रमाणित, सिद्ध, साधित ।
सामग्री–सामग्री, सम्भारः, उपकरणम् ।
सामना–सांमुख्यम्, आभिमुख्यम् ।
सामने–पुरतः, अग्रतः, समक्षम्, पुरस्तात् (अ०) ।
सामान–साधनम्, वस्तु (न०) वस्तुजातम्, सामग्री ।
सारस–सारसः ।
सारा–सर्व, समस्त, सम्पूर्ण, अखिल, निखिल, विश्व ।
साल–वर्षः (र्षम्), संवत्सरः, वत्सरः ।
साला–श्यालः ।
सालाना–वार्षिक, सांवत्सरिक ।
साली–श्याली ।
सावन–श्रावणः, श्रावणिकः ।
सास–श्वश्रूः ।
सासुर–श्वशुरालयः ।
साहब–महाशय, महोदय ।
साहस–साहसम् ।
साहसी–साहसिन्, निर्भीक, निर्भय ।
साही–शल्लकी ।
साहु–साधुः २ वणिक्, वणिज्, व्यापारिन्, श्रेष्ठिन् ।
सिंगार–शृङ्गारः ।
सिंगी–शृङ्गी ।
सिंघाड़ा–शृङ्गाटकः ।
सिंचाई–सेकः, सेचनम् ।
सिंदूर–सिन्दूरम् ।
सिंह–सिंहः, केशरी (केशरिन् पु०) ।
पु०) ।
सिआर–शृगालः, जम्बुकः ।
सिकड़ी–शृङ्खलः, शृङ्खला ।
सिक्का–मुद्रा, २ प्रभावः ।
सिखाना–शिक्ष (भ्वा० आ० णि०), शिक्षयति-ते, उप-दिश (तु० उ०), उपदिशति-ते ।
सितार–वीणा, तन्त्रीवाद्यम् ।

सितारा–तारा, नक्षत्रम् , २ भाग्यम् ।
सितुही–शुक्तिः (स्त्री०), शुक्तिखण्डः ।
सिधाई–सरलता, ऋजुता, आर्जवम् , सारल्यम् ।
सिपाही–सैनिकः ।
सिफत–विशेषता, वैशिष्ट्यम् , गुणः ।
सिफारिश–अनुरोधः ।
सियार–श्रृगालः, जम्बुकः ।
सिर–शिरः (सान्त न०), मस्तकम् , मूर्धा (मूर्धन् पु०) ।
सिरताज–मुकुटम् , किरीटः (टम्) ।
सिरहाना–उपधानम् ।
सिरहानो–शिरोधानी, उपधानम् ।
सिरा–अन्तः, प्रान्तः, प्रदेशः ।
सिर्फ–केवलम् (अ०) ।
सिल, सिलवट – शिला, शिलापट्टम् ।
सिलसिला–सम्बन्धः, क्रमः, परम्परा ।
सिला–शिला ।
सिलाई–सीवनम् , स्यूतिः (स्त्री०) ।
सिलाजीत–शिलाजतु ।
सिलाना–सिव (दि० पर० णि०), सेवयति-ते ।
सिलौट–शिलापट्टम् ।
सिवा–ऋते (अ०) ।
सिवार–जम्बालः ।

सिसकना–सीत्-कृ (त० उ०), सीत्करोति, सीत्कुरुते ।
सिसकारी–सीत्कारः ।
सीक–इषीका, शलाका ।
सींग–श्रृङ्गम् , विषाणः (णम्) ।
सींचना–सिच (तु० उ०) सिञ्चति-ते ।
सीख–शिक्षा, उपदेशः ।
सीखना–शिक्ष (भ्वा० आ०) शिक्षते ।
सीड़–आर्द्रता, क्लिन्नता ।
सीढ़ी–सोपानम् , निश्रेणिः (स्त्री०), अधिरोहणी ।
सीत–शीतम् ।
सीता–सीता, जानकी, वैदेही ।
सीधा–सरल, ऋजु ।
सीधे–साक्षात् (अ०), सारल्येन ।
सीन–दृश्यम् ।
सीना–वक्षःस्थलम् ।
सीप–शुक्तिः (स्त्री०) ।
सीमा–सीमा, (सीमन् स्त्री०), अवधिः, काष्ठा ।
सीस–शीर्षम् , मस्तकः (कम्), मूर्द्धा, (मूर्द्धन् पु०) ।
सीसा–शीशम् ।
सुँघनी–नस्यम् ।
सुजाक–उपदंशः ।
सुन्दर–सुन्दर, मनोहर, रमणीय, मनोज्ञ, रम्य ।

सुख–सुखम्, आनन्दः।
सुखी–सुखिन्, सुखोपेत।
सुखाना–शुष (दि० पर० णि०) शोषयति-ते।
सुगम–सुगम, शरल, ऋजु, सुबोध।
सुग्गा–शुकः, कीरः।
सुघर–सुन्दर, मनोहर।
सुजान–चतुर, अभिज्ञ, ज्ञानवत्।
सुडौल–सुरूप, सुन्दर।
सुतरी–शणसूत्रम्।
सुतार–सूत्रधारः, वर्द्धकिः।
सुथनी–पिण्डालुः।
सुथरा–स्वच्छ, निर्मल, विमल।
सुदी–सुदि (अ०), शुक्लपक्षः, अपरपक्षः।
सुध–ध्यानम्, स्मरणम्, स्मृतिः (स्त्री०)।
सुधार–संस्कारः, संशोधनम्।
सुधारना–सम्-कृ (भ्वा० उ०), संस्करोति, संस्कुरुते, सम्-शुध (दि० पर० णि०), संशोधयति-ते।
सुनना–श्रु (भ्वा० उ०) शृणोति-शृणुते आ-कर्ण (चु० उ०), आकर्णयति-ते।
सुनहला–स्वर्णमय, हिरण्मय।
सुनार–सुवर्णकारः, स्वर्णकारः।
सुन्न–निर्जीव, शून्य, अचेतन।

सुपारी–पूगीफलम्।
सुपूत–सुपुत्रः।
सुभीता–सौविध्यम्।
सुबह–प्रातः (अ०), प्रभातम्।
सुरंग–सुरङ्गः।
सुर–स्वरः, ध्वनिः।
सुरमा–अञ्जनम्, कृष्णाञ्जनम्।
सुरीला–सुस्वर।
सुर्ख–रक्त, रक्तवर्ण।
सुलह–सन्धिः।
सुलहनामा–सन्धिपत्रम्।
सुलाना–शी (अ० आ० णि०), शाययति-ते।
सुशील–सुशील, सद्वृत्त।
सुस्त–शिथिल, श्रान्त, निर्बल।
सुस्ती–शिथिलता, शैथिल्यम्।
सुहाग–सौभाग्यम्।
सुहागिनी–सुभगा, सौभाग्यवती।
सुहाना–रुच (भ्वा० आ०), रोचते। शुभ (भ्वा० आ०) शोभते।
सुहारी–शष्कुली।
सुहावना–मनोहर, शोभन, सुन्दर।
सूँघना–घ्रा (भ्वा० पर०), जिघ्रति। शिङ्घ (भ्वा० पर०), शिङ्घति।
सूड़–शुण्डः, शुण्डादण्डः।
सूँस–नक्रः।

सूअर–शूकरः, वराहः ।
सूई–सूची ।
सूखना–शुष (दि० पर०), शुष्यति ।
सूखा–शुष्क, नीरस ।
सूचना–सूचना, विज्ञापनम् ।
सूज–शोथः, श्वयथुः ।
सूजना–श्वि (भ्वा० पर०), श्वयति ।
सूझ–बुद्धिः, प्रज्ञा, मेधा, सूक्ष्मदृष्टिः ।
सूझना–बुध (दि० आ० क०) बुध्यते ।
अव-गम् (भ्वा०पर०क०) अवगम्यते ।
दृश् (भ्वा० पर० क०) दृश्यते ।
सूत–सूत्रम् , तन्तुः, दोरः ।
सूद–कुसीदम् , वृद्धिः ।
सूना–शून्य, निर्जन, निभृत, एकान्त ।
सूप–शूर्पः, प्रस्फोटनी ।
सूबा–प्रान्तः, प्रदेशः ।
सूम–कृपण, कदर्य ।
सूर–अन्धः ।
सूराख–छिद्रम् , विलम् , सुषिरम् ।
सूल–शूलम् ।
सूली–शूलम् ।
सेकना–सेक–कृ (त० उ०), सेकं करोति-कुरुते ।
सेंधानमक–सैन्धवम् ।
सेंदुर–देखो "सिन्दूर" ।
सेंध–सन्धिः पु० ।

सेंधमार–सन्धिचौरः ।
सेहुड़–सीहुण्ड ।
सेज–शय्या, तल्पः (ल्पम्) ।
सेठ–श्रेष्ठी (श्रेष्ठिन्) ।
सेना–सेना, सैन्यम् , अनीकिनी, बलम् ।
सेम–शिम्बा, शिम्बिका ।
सेमर–शाल्मलिः ।
सेव–सेवम् ।
सेवक–सेवकः, भृत्यः, दासः, किङ्करः ।
सेवती–सेमन्ती ।
सेवार–जम्बालः ।
सेवा–सेवा, शुश्रूषा, परिचर्या ।
सेहरा–मुकुटम् , किरीटः (टम्) ।
सैकड़ा–शतकम् ।
सैकड़ो–परःशतम् , शतशः ।
सैर–भ्रमणम् , विहारः, चंक्रमणम् ।
सैला–युगकीलकः ।
सोठ–शुण्ठिः ।
सोखना–शुष (दि० पर० णि०), शोषयति-ते ।
सोखता–शोषकपत्रम् ।
सोच–शोकः, चिन्ता ।
सोचना–चिन्त (चु० उ०) चिन्तयति-ते ।
सोता–स्रोतः (सान्त न०) ।
सोधना–शुध (दि० पर० णि०), शोधयति-ते ।

सोना–शी (अ० आ०), शेते ।

सोना–सुवर्णम् , स्वर्णम् , हाटकम् , हेम (नान्त न०) ।

सोलह–षोडश (नान्त) ।

सोलाना–शी (अ० आ० णि०), शाययति ।

सोहवत–संसर्गः,सङ्गः,सङ्गतिः(स्त्री०) ।

सोहागा–सौभाग्यम् , २ टङ्कणम् ।

सौंपना–सम्-ऋ, (भ्वा० पर० णि०) समर्पयति-ते ।

सौंफ–शतपुष्पा, मधुरा ।

सौ–शतम् ।

सौगन्द–शपथम् ।

सौत–सपत्नी ।

सौतेला–वैमात्रेय, सापत्न ।

सौदा–पण्यम् ।

स्कीम–योजना ।

स्कूल–पाठशाला ।

स्त्री–स्त्री, नारी, योषित् , महिला ।

स्पीच–व्याख्यानम् , वक्तृता,भाषणम् ।

स्यात्–स्यात् , सम्भवतः (अ०) ।

स्याह–कृष्णः, कालः ।

स्याही–मसी, मसिः ।

स्वर्ग–स्वर्गः, द्यौः (दिव्-स्त्री०) सुरलोकः ।

(ह)

हंगामा–उपद्रवः, कलहः, जनसम्मर्दः, कोलाहलः ।

हंडा–भाण्डः, हण्डा ।

हँडिया–भाण्डिका, हण्डिका ।

हंस–हंसः, चक्राङ्गः ।

हँसना–हस (भ्वा० पर०) हसति ।

हँसमुख–प्रसन्नवदन ।

हँसली–जत्रुः ।

हँसी–हास्यम् , विनोदः, नर्म (नर्मन् न०) ।

हक–स्वत्वम् , अधिकारः ।

हकदार–अधिकारिन् , भागिन् ।

हकीकत–सत्यता, वास्तविकता, याथार्थ्यम् , यथार्थता ।

हकीम–वैद्यः, आचार्यः ।

हगना–हद (भ्वा० आ०) हदते ।

हजम–परिपाकः, पक्वता ।

हजार–सहस्रम् ।

हजाम–नापितः ।

हजामत–क्षौरम् , मुण्डनम् ।

हजूर–महाशयः, महोदयः ।

हटना–नि-वृतु (भ्वा०आ०) निवर्तते । पृथक्-भू (भ्वा० पर०) पृथग्भवति । अपसृ (भ्वा० पर०) अपसरति ।